

Dönem : 2

Toplantı : 4

MİLLET MECLİSİ S. Sayısı : 796

1969 yılı Bütçesinin finansmanı için vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve İçişleri, Ulaştırma, Ticaret, Gümrük ve Tekel, Maliye ve Plân komisyonlarından 3 er üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu (1/588)

T.C.

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar

Tetkik Dairesi

Sayı : 71-821/9123

17 . 12 . 1968

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Maliye Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 13 12 . 1968 tarihinde kararlaştırılan «1969 yılı Bütçesinin finansmanı için vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını rica ederim.

Süleyman Demirel

Başbakan

1969 yılı Bütçesinin finansmanı için vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı gerekçesi

GENEL GEREKÇE

Hükümetçe Yüce Meclisin tetkikine sunulan 1969 bütçe kanunu tasarısının tetkikinden anlaşılacağı üzere, geçen yıl bütçesine nazaran mevcut hizmetlerden bazıları genişletilmiş, yeni bazı hizmetler ihdas edilmiş ve bunların yerine getirilmesini sağlamak üzere gerekli tahsisat öngörülmüş bulunmaktadır.

Bütçe tasarısı ile öngörülen bu giderlerin vergi varidatı ile karşılanmasının bir zaruret olduğu izaha ihtiyaç göstermeyecek bir gerçektir.

Demokratik rejimlerin Devlet hayatına kattığı bu anlayış, muhakkak ki bu rejimlerin en kuvvetli yanını teşkil ettiği gibi, müstakbel gelişmelerinin de bir teminatıdır.

Bu esas, aynı zamanda, milletlerin tekâmülünde ahlâkîlik esasını ön plânda tutan bir anlayışın tabii bir neticesidir.

Böylece, millet olarak ve fert olarak istikbaldeki ümitlerin ancak ve ancak çalışma ve tasarrufla gerçekleştirilebileceği fikri benimsenmiş olmaktadır.

İşte bu tasarı âmme giderleri ile âmme varidatı arasındaki sıkı irtibatı belirten bu anlayış içinde ve bütçede öngörülen hizmetlerin yerine getirilmesini sağlamak üzere sunulmuş bulunmaktadır.

Bu münasebetle, âmme maliyesi ve bütçe tekniği konusundaki beynelmül tatbikata da işaret etmek yerinde olacaktır.

Sağlam bir malî politika ve istikrar içinde gelişmeyi gaye edinen modern devletlerde, Hükümetçe sunulan bütçe tasarılarında, bütçede öngörülen giderlerin yerine getirilebilmesi için derpiş olunan vergi tedbirleri daima beraber ele alınmakta ve Parlâmentoya o suretle takdim olunmakta-

dır. Biraz önce işaret olunduğu gibi, görülecek hizmetlerle bunun mukabili halktan istenen vergi fedakârlıklarının Parlâmentoca beraberce tetkiki ancak bu suretle mümkün olabileceği muhakkaktır.

İşte bu anlayış içinde, bu yıl ek finansman ihtiyacını karşılamak üzere alınması gerekli vergi tedbirleri toplu bir şekilde, bir kanun tasarısı olarak Yüce Meclise sunulmuş bulunmaktadır.

Tasarıda; başlıca, Gelir Vergisi, Kurumlar Vergisi, Gider vergileri, Harclar, İthalde Alınacak Damga Resmî kanunlarında yapılması öngörülen değişiklikler yer almış bulunmaktadır.

Tetkikiyle anlaşılacağı üzere; yapılan değişiklikler, finansman ihtiyacını karşılamaya mâtufl olduğu kadar, bu vergilerde bünyevi ıslahatı ve tatbikat güçlüklerini bertaraf edici bir mahiyet taşımaktadır.

Şu cihete önemle işaret etmek yerinde olur ki, bu değişiklikler derpiş olunurken, verginin hızlı kalkınmaya yardımcı olması ve onu olumlu yönde etkileyici bir nitelik taşıması veya hiç değilse onu frenlememesi yolundaki, vergi politikasının gereklerine âzami dikkat sarf edilmiş bulunmaktadır.

I - GELİR VE KURUMLAR VERGİLERİ

Ekonomik hayatımızdaki etkileri gittikçe artan kurumların vergilendirilmesinde halen yürürlükte bulunan mevzuatta bâzı boşluklar bulunması dolayısıyla, bunların gereği gibi vergilendirilemediği ve yine aynı sebeplerle vergilemede tatbikatın istikrarsızlık gösterdiği müşahade edilmektedir.

Bu durum, bir taraftan Hazine bakımından önemli vergi kayıplarına müncer olmakta; diğer taraftan mükelleflerin haklı şikâyetlerine yol açmaktadır. Buna son vermek amacıyla sermaye şirketlerinin vergilendirilmesinde, bâzı örnekler de nazarı itibara alınmak suretiyle, bu konudaki vergiciliğimizin mantıki bir sistem haline getirilmek suretiyle bünyesinin sağlamlaştırılmasına tevessül edilmiş bulunmaktadır.

Bilindiği üzere, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ile, kurumların (Sermaye şirketleri, kooperatif şirketler, iktisadi kamu müesseseleri, dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmeler) kazançları Kurumlar Vergisine tabi tutulmuş bulunmaktadır.

Bunlardan sermaye şirketlerinde (Anonim, limited, eşhamlı komandit) ve aynı mahiyetteki yabancı kurumlarda ve kooperatif şirketlerde Kurumlar Vergisi nisbeti % 20, İktisadi kamu müesseselerinde % 35 tir. Diğer ülkelerin Kurumlar Vergisi ile karşılaştırıldığında, Kurumlar Vergisi nisbetimizin bunlarla mukayese kabul etmiyecek bir düşüklük arz ettiği görülür. Vergi sistemleri bizimkine benzer ve yakın olan ülkelerin Kurumlar Vergisi nisbeti şöyledir :

Almanya	:	% 51
Fransa	:	% 50
Avusturya	:	% 29 - 60 (miktarı göre değişir)
Holânda	:	% 47
Fînlândiya	:	% 49 (dağıtılan kazançta % 47)
Belçika	:	% 50 (değişir nispette)
A. B. D.	:	% 52
Yunanistan	:	% 40, 25 (% 35 kurumlar Vergisi, % 15 surtaks)

Bizde Kurumlar Vergisinin nispetinin bu derece düşük tutulmasının sebebi, muhakkak ki, şirketleşmeyi ve büyük müesseselerin teşekkülünü teşvike mâtufl bulunduğu şüphe yoktur. Ancak, Kurumlar Vergisinden ayrı olarak sermaye şirketlerinin kazançları üzerinden yapılmakta olan vergi tevkiyatı mekanizması ile birlikte ele alındığı takdirde, bu teşvik mekaniz-

masının düşünül­düğü şekilde müspet sonuçlar vermediği ve Hazine bakımından büyük vergi kayıplarına sebebiyet verdiği görülür.

Ayrıca, sermaye şirketlerine uygulanan vergi sistemlerinin, küçük tasarruf erbabını koruyucu ve âtil sermayelerin bu şirketlere akmasını temin edici bir vasıfta bulunması gerekmektedir. Bu açıdan ele alındığı takdirde Gelir ve Kurumlar Vergileri kanunlarıyla kurulmuş bulunan vergileme rejiminin bu fonksiyonlarını gereği kadar ifa edemediği sonucuna varılmıştır.

Söyle ki, sermaye şirketlerinin tâbi bulunduğu Kurumlar Vergisindeki nispet düşüklüğü, bunların teşvikini sağlamaktan uzak bulunmaktadır. Nitekim 1960 yılından önce Kurumlar Vergisi nispeti % 10 olmasına rağmen, şirketleşmede büyük inkişaf sağlandığı söylenemez. Bu konuda Kurumlar Vergisi yanında, şirket kazançları üzerinden yapılmakta olan vergi tevkifatı önemli bir rol oynamaktadır. Zira, Gelir Vergisi namı altında olsa bile tevkif edilen bu vergi, şirketin ödemeye mecbur olduğu bir vergiden ibarettir. Bu itibarla, şirketler üzerindeki verginin ölçülmesinde, Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisi tevkifatının beraberce nazara alınması icabetmektedir.

Bu durumda, sermaye şirketleri % 20 Kurumlar Vergisi ve bu vergi çıktıktan sonra % 20 Gelir Vergisi tevkifatı olmak üzere, cem'an % 36 bir vergi yüküne muhatap bulunmaktadır. Şirket kazançlarının tevzi edilmesi halinde, tevzi edilen temettüleri Gelir Vergisi beyannamesine ithal edilmekte ve şirketçe ödenmiş bulunan % 20 vergi, Gelir Vergisinden mahsubedilmektedir.

Bu mekanizmanın işleyişinde, tatbikatta gerek idare ve gerekse mükellef yönünden büyük müşküllerle karşılaşmaktadır. Söyle ki, dağıtılmış telâkki edilmesi halinde bu kazanç temettü sayılarak Gelir Vergisi beyannamesi ile yüksek nisbette bir vergiye muhatab olmaktadır. Dağıtılmış sayılmaması halinde ise, sadece % 36 vergi alınmakla yetinilmektedir.

Gelir Vergisi Kanunumuzun bu husustaki hükümlerinin yetersiz olması dolayısıyla, şirket kazançlarının, hangi hallerde Gelir Vergisi beyannamesine dâhil edileceği, hangi hallerde de edilmeyeceği hususunda tereddütler hâsıl olmakta ve bu konudaki tatbikat mükellef bakımından istikrarsızlık arz etmektedir.

Gelir Vergisi Kanununda yapılması öngörülen değişikliklerle, bu tereddütlü durum ortadan kaldırılmak suretiyle şirketlerin vergilendirilmesinde istikrar sağlanmış olacaktır.

Diğer taraftan, küçük tasarruf erbabının ve âtil sermayelerin bu şirketlere rağbetini sağlamak bakımından vergi tevkifat nisbetinin indirilmesi bir zaruret olarak görülmektedir. Zira şirket kazançları üzerinden, dağıtılın, dağıtılmasın veya kime aidolursa olsun topluca vergi tevkif edilmesi teknik bir zaruret olduğuna göre, küçük tasarruf erbabının korunması bakımından, vergi tevkif nisbetinin indirilmesi gerekli bulunmaktadır. Böylece, beyanname verilmemesi dolayısıyla mahsup imkânı bulunmayan ve bu sebeple küçük tasarruf erbabı uhdesinde kalan tevkif yolu ile alınan vergi miktarı düşürülmüş olacaktır.

Gelir Vergisi Kanununda, bu hususu temin etmek üzere gerekli değişiklikler yapılması ve sermaye şirketlerinin dağıtılan ve dağıtılmayan kârları üzerinden yapılmakta olan Gelir Vergisi tevkifatı nisbetinin % 15 e indirilmesi derpiş edilmiş bulunmaktadır.

Gereğinin başında arz edildiği üzere, bizde Kurumlar Vergisi nisbeti, bütün diğer memleketlere nazaran çok düşük bir seviyededir. Nisbetin bu düşüklüğüne rağmen, şirket kazançları üzerinden yapılmakta olan Gelir Vergisi tevkifatının yüksek nisbetli ve tatbikatın istikrarsız olması dolayısıyla şirket kurmayı gerekli ölçüde teşvik etmediği yukarıda bertafsil açıklanmış ve bunları giderici tedbirler gösterilmiş bulunmaktadır. Bu tedbirlerden ayrı olarak, bizzat Kurumlar Vergisi nisbeti üzerinde durulması ve bu düşüklüğün mahzurlarının ortaya konması yerinde görülmektedir.

Bilindiği üzere, bugün sermaye şirketleri % 20 kurum ve % 20 vergi tevkifatı olmak üzere, topluca % 36 bir vergi yüküne muhatap bulunmaktadırlar. Dağıtılan kazançların ayrıca temet-

tü sahiplerinin beyannamelerine ithali gerekmekte ise de, ekseri ahvalde şirket kazançları şirket bünyesinde bırakılmak suretiyle bu nisbet fiilen % 36 olmaktadır.

Halbuki aynı şekilde, millî ekonomiye hizmet eden diğer teşebbüslerin vergi yükü, % 60 a varan Gelir Vergisi tarifesi çerçevesinde vergi ödemektedirler.

Sermaye şirketleriyle diğer teşebbüslerin tabi buldukları fiilî vergi yükleri mukayese olunmakta, sermaye şirketlerinin diğerlerine nazaran çok hafif bir şekilde vergilendirildiği görülür. Halbuki, dünyanın diğer ülkelerinde, yukarıda da belirtildiği üzere, kurumlar, yüksek bir seviyede vergilendirilmekte ve ayrıca bunlardan sağlanan temettüleri Gelir Vergisi ile teklif edilmektedir.

Şu cihete işaret etmek yerinde olur ki, kurumların, Gelir Vergisinden ayrı olarak munzam bir vergi ile teklifi, mahdut mesuliyet avantajından faydalanmalarının ve bu sebeple yüksek kâr sağlamalarının tabii bir neticesidir.

Bu itibarla, vergi hukukumuzun menşei teşkil eden Batı vergi sistemlerine paralel olarak ve şahsi teşebbüslerdeki vergi yüküne de yaklaşmak bakımından, Kurumlar Vergisi nisbetinin artırılması lüzumlu bulunmaktadır.

Ayrıca, sermaye şirketleri kazançları üzerindeki vergi tevkifat nisbetinin azaltılması ve bu azaltmanın sebeb olacağı vergi kaybının önlenmesi bakımından Kurumlar Vergisi nisbetinin yükseltilmesi bir zaruret olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu itibarla, vergi tevkifat nisbet ve mekanizmasının düzenlenmesi ve sermaye şirketlerinde düzenli ve küçük tasarruf erbabını koruyucu ve bu şirketlere rağbeti artırıcı bir vergilendirme rejimi tesisi bakımından Kurumlar Vergisi nisbetinin % 30 a çıkarılması gerekli görülmektedir.

Bu suretle, millî ekonomide yaratılan kıymet farkları kendi aralarında tutarlı bir vergi rejimine kavuşturulduğu gibi, küçük tasarruf erbabı ve âtil sermayelerin bu şirketlere kanalize edilmesi sağlanmış olacaktır.

Kurumlar Vergisi nisbetinin % 30 a çıkarılması halinde, iktisadi kamu müesseselerinin tabi olacağı nisbetin de buna göre ayarlanması gerekli görülmektedir. Zira iktisadi kamu müesseselerinin tabi bulunduğu % 35 nisbeti sermaye şirketlerinin tabi tutuldukları % 20 Kurumlar ve % 20 Gelir Vergisi tevkifatına (bu ikisi % 36 hâk bir vergi yüküne münceer olmaktadır) göre tesbit edilmiştir.

Âmme sektörüne dâhil müesseselerle, özel sektöre dâhil müesseseler arasında vergi müsavattının tesisi yönünden, yapılan değişikliğe paralel olarak iktisadi kamu müesseselerinin Kurumlar Vergisi nisbetinin % 40 a yükseltilmesi gerekli bulunmaktadır.

Söyle ki, % 30 Kurumlar Vergisi ve bu düşüldükten sonraki % 15 Gelir Vergisi tevkifatı, cem'an % 40,5 nisbetinde bir vergi yüküne baliğ olmaktadır ki, küsurun düşülmesiyle, bu nisbet % 40 olmaktadır.

Diğer taraftan, tasarıda Kurumlar Vergisi Kanununun 24 nci maddesi gereğince dar mükellefiyete tabi kurumların elde ettikleri menkul sermaye iratları üzerinden % 20 nisbetinde yapılmakta olan vergi tevkifatı, bunların kâr paylarına münhasır olmak üzere % 40 a çıkarılmış ve gayri-menkul sermaye iratlarının - stopaja tabi tutulmasını teminen - maddeye hüküm ilâve olunmuştur.

Öte yandan, küçük tasarruf erbabı ile âtil sermayelerin, sermaye şirketlerine kanalize edilmesi amacıyla, sermaye şirketlerinin dağıtılan ve dağıtılmayan kazançları üzerinden Gelir Vergisi Kanununun 96 nci maddesine göre tevkif edilen verginin indirilmesi gerekli görülmüş ve bu maksatla 193 sayılı Kanunun 105 nci maddesinde % 20 olarak tesbit edilmiş bulunan bu nisbet % 15 e indirilmiştir.

Yürürlükte bulunan Gelir Vergisi Kanununda, tam mükellefiyete tabi olanlarla dar mükellefiyete tabi bulunan kişiler arasında her hangi bir tefrik yapılmamış ve bunlara ait menkul sermaye iratları aynı nisbet üzerinden vergi tevkifatına tabi tutulmuş bulunmaktadır.

Halbuki, vergi hukukumuzun menşei teşkil eden Batı - Avrupa vergiciliğinde, nihai vergilemeye ulaşılması ve tam mükellefiyete tabi olanlarla dar mükellefiyete tabi olanlar arasında müsavat

tesisi bakımından, özellikle vergi tevkifatında da mükellefiyete tabi olanlara daha yüksek vergi tevkifat nisbeti uygulanmaktadır.

Dar mükellefiyete tabi bir kişinin ülkemizde vergiye tabi bir gelir elde etmesi halinde, bu gelir kısmının tabi olacağı nihai vergi seviyesine yakın bir verginin memleketimizde ödenmesi icabedeceği cihetle, bu gelir kısmına ait tevkifatın tam mükellefiyette uygulanan nisbetin üstünde bulunması tabiidir. Bu tarz uygulama, milletlerarasında teessüs etmiş «farklı muamele yapılmaması» prensibine aykırılık teşkil etmediği gibi, dar mükellef olanlarla tam mükellefiyete tabi olanlar arasında vergi müsavatının tesisi sağlanmış olacaktır.

Bu itibarla, Gelir Vergisi Kanununun 7 nci maddesine göre, dar mükellefiyete tabi kişilerin vergiye tabi kazanç ve iratlarının daha yüksek nisbette vergi tevkifatına tabi tutulması icabetmektedir.

Ancak modern vergicilikte, sâfi miktara taallük etmesi itibariyle, bilhassa dar mükellefiyete tabi kişilerin temettülerine daha yüksek nisbetli vergi tevkifatı uygulanmaktadır. Bu görüşten hareketle, dar mükellefiyete tabi kişilerin Türkiye'de bulunan bir şirketten elde ettikleri temettülere daha yüksek nisbet uygulanması gerekli görülmüştür.

Bu maksadı sağlamak üzere, Gelir Vergisi Kanunumuzun 105 nci maddesinde dar mükellefiyete tabi kişilerin elde ettikleri gelirleri için ayrı bir nisbetle tesbiti yoluna gidilmiştir.

Bu nisbetler, Gelir Vergisi târifemizin ortalama incidence'ı ile beynelmilel tatbikat ve vergi anlaşma müzakerelerinde kabul edilen limitler nazara alınmak suretiyle tesbit edilmiş ve dar mükellefiyete tabi kişiler için dağıtılan kazançlarda % 40 ve dağıtılmıyan kazançlarda % 15 tevkifat nisbeti öngörülmüştür.

Dar mükellefiyete tabi kişilere ait temettülerden yapılacak vergi tevkifat nisbetinin bu şekilde % 20 den % 40 a çıkarılması operasyonu diğer bir yönü ve neticeleri itibariyle, memleketimizde uzun süredir münakaşalara sebebiyet veren yabancı sermaye probleminde bir çözüm yolu bulunması ile de yakından ilgilidir.

Bilindiği üzere, gelişmekte olan bir ülke olmak dolayısıyla yabancı sermayenin memleketimizdeki kâr nisbeti, benzerleri ile mukayese edilemeyecek derecede yüksek bulunmasına rağmen, vergi yükü % 36 dan ibarettir. Yukarıda işaret olunduğu üzere, benzeri teşebbüsler diğer ülkelerde bu nisbetle mukayese edilemeyecek yükseklikte bir vergiye muhatabolduğudur.

Bu itibarla, yabancı şirketlerin diğer ülkelerde muhatabolduğuları vergi nisbetlerine yaklaşılması bir zaruret olarak ortaya çıkmaktadır.

Yeniden tesbit edilen % 40 nisbetinde uygulanması ile yabancı sermayenin memleketimizde ödiyeceği vergi, % 30 Kurumlar ve bu çıktıktan sonra % 40 vergi tevkifatı olmak üzere cem'an % 51 den ibaret olacaktır ki, bu nisbet beynelmilel sermayenin muhatabolduğu nisbetlerin bir hayli altında bulunmaktadır.

Konu beynelmilel vergileme açısından tahlil edildiği takdirde, nisbette yapılan bu artırma daha da haklı bir mesnet bulmaktadır.

Bilindiği gibi, temettüler üzerinden menş memleketçe tevkif olunan vergi, temettü sahibinin mukim bulunduğu ülkede alınan vergiye mahsubolunmaktadır. Böyle olunca, tarafımızdan alınan vergi, mukim memleketçe mahsubedileceğinden, yapılan vergi artırımı şirket veya hissedar üzerinde kalmıyacak, onun kârında her hangi bir azalma husule getirmeyecektir.

Bu itibarla, bahis konusu nisbet artırımı, yabancı sermayenin Türkiye'ye gelme temayülünü hiçbir suretle azaltmış olmıyacaktır.

Yukarıda izah olunan hususlar dışında, Gelir ve Kurumlar Vergileri kanunlarında bünyevi ıslahatı sağlayıcı ve tatbikat güçlüklerini giderici nitelikte daha başka değişiklikler de yapılmıştır. Bunlara ait açıklamalar ilgili kanun itibariyle ve madde sırasıyla aşağıdadır :

A) Gelir Vergisi :

1. Tasarımın 1 nci maddesi ile, Gelir Vergisi Kanununun 7 nci maddesinin 3 (a), 4 ve 5 numaralı bentleri, dar mükellefiyete tabi gerçek kişilerin elde ettikleri ücret, serbest meslek kazancı

ve gayrimenkul sermaye iratlarının, tam mükellefiyet esasında olduğu gibi vergilendirilmesini temin edecek hale getirilmiştir.

Bent hükümlerinin yeni şekline göre, dar mükellefiyete tabi gerçek kişilerin mezkûr gelirlerini Türkiye'de elde etmiş sayılabilmesi için, hizmetin, veya meslekî faaliyetin Türkiye'de ifa edilmiş olması, gayrimenkul sermaye iratlarında, gayrimenkulün Türkiye'de bulunması veya değerlendirilmesinin Türkiye'de vukubulması yeterli olacaktır.

2. Mükelleflerin Gelir Vergisi Kanununun 22nci maddesinde yazılı 200 liralık istisnadan faydalanabilmek için mevduatlarını ayrı ayrı bankalara ve şubelere yatırdıkları bir vâkiadır. Bunun neticesi olarak, bankalar, gerçek ihtiyaçları dışında mütaaddit şubeler açmakta ve banka şubeleri haklı olarak çoğalmaktadır. Bu hal ise, bankaların çalışmalarını gayritabii yollara sürüklemektedir.

Bu durumun düzeltilebilmesi için, tasarımın 2 nci maddesiyle, mevduata ait istisnanın 1 000 liraya çıkarılması öngörülmüştür. Böylece mevduatın vergi endişesiyle muhtelif banka ve şubelere dağılması önlenmiş olacaktır.

3. Gelir Vergisi Kanununun 23/1 nci maddesinde yer alan sakatlıklara mahsus istisna, tatbikatta çeşitli aksaklıklar tevhit ve mükellefler arasında vergi adaletini incitici eşitsizlikler ihdas etmiş olduğundan; 3 ncü madde hükmü ile kaldırılmış, bunun yerine tasarımın 4 ncü maddesiyle, sistemin ruhuna uygun ve objektif bir ölçü olması bakımından geçim indirimi hadleri mükelleflerin sakatlık derecelerine paralel olarak artırılmıştır. Nitekim sakatlık ve yaşlılık hallerinde vergi hafifletmeleri uluslararası uygulamalarda da bu şekilde temin olunmaktadır.

4. Gelir Vergisi Kanununun 96 ncı maddesinde dağıtılmış sayılan kazançlarla dağıtılabılır sayılan kazançlar şeklinde yapılmış olan ayırım, tatbikatta çeşitli yönlerden tereddüt ve ihtilâflara yol açmış bulunmaktadır.

Gerçekte, dağıtılmış sayılan kazançlar, dağılan kazançlardan ibaret bulunduğundan, tasarımın 5 nci maddesiyle, maddeye bunu ifade edecek şekilde açıklık verilmiş ve dağıtılabılır sayılan kazançlar yerine de bunların mahiyetine uygun olarak (dağıtılmayan kazançlar) deyimi kullanılmıştır.

Ayrıca, adi komandit şirketlerde komanditer ortak kâr payını fiilen ve hukukan hesap dönemi sonunda elde etmiş bulunduğundan, bu ortakların kâr paylarına ilişkin olduğu halde dağıtılabılır sayılan iratlar arasında yer alan hükümler madde metninden çıkarılmıştır.

Diğer taraftan, maddenin (f) fıkrası hükmü, şirketlerin gerçek kişi olmayan ortaklarının sermaye paylarına tekabül eden kazanç hisselerinin tevkifat dışı kalmalarını sağlayacak bir vuzuha kavuşturulmuş, buna mukabil Türkiye'de daimî temsilcisi veya sabit işyeri bulunmayan kurumların kazanç hisselerinin vergi güvenliği mülâhazasıyla tevkifata tabi tutulması temin olunmuştur.

5. Tasarımın 6 ncı maddesiyle, genel açıklamalar kısmında belirtilen sebeplerle, tam mükellefiyette dağıtılan ve dağıtılmayan kâr paylarında vergi tevkifat nisbeti % 20 den % 15 e düşürülmüş; buna karşılık, dar mükellefiyette sözü geçen nispetler dağıtılanlarda % 40, dağıtılmayanlar da % 15 olarak tesbit olunmuştur.

Bundan başka birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerinde uygulanmakta olan tevkifat nisbeti % 3 den % 2 ye indirilmiştir.

Bilindiği üzere, birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerinde, ileride sâfi kâr üzerinden ödenecek vergiye mahsuben istihkak bedellerinden vergi tevkifatı yapılmaktadır. Şimdiye kadarki tatbikatta yapılagelmekte olan % 3 nisbetindeki tevkifat bu işlerle meşgul kimseleri sermaye ve nakit imkânları bakımından güçlüklerle mâruz bırakmakta ve diğer taraftan sâfi kâr üzerinden ödenen vergiden fazla bulunması sebebiyle, bakiyenin iadesi idare bakımından da zorluklar doğurmaktadır.

Bu mahzurları ortadan kaldırmak amacıyla istihkak bedelleri üzerinden tevkif edilmekte bulunan verginin nisbetinde belirtilen şekilde bir indirme yapılması öngörülmüştür.

Bu arada, serbest meslek kazançlarına uygulanmakta olan % 15 nisbeti de, dar mükellefiyete tabi olanlarda, genel açıklamalarda belirtilen sebeplerle % 20 ye çıkarılmış bulunmaktadır.

6. Tasarrın 7 nci maddesiyle, dar mükellefiyette Türkiye'de gayrimenkul sermaye iradı elde eden yabancı gerçek kişilerin tarhiyata muhatap tutulmalarını teminen, Kurumlar Vergisi Kanunundaki hükme mütenazır olarak, 107 nci maddeye gerekli hüküm ilâve olunmuştur.

B) KURUMLAR VERGİSİ :

7. Tasarrın 8 nci maddesiyle, Kurumlar Vergisi Kanununun 8 nci maddesinin 1 numaralı bendinde yer alan iştirak kazançları istisnası, uygulamalarda tereddüde yer vermeyecek bir sara-hata kavuşturulmuştur.

8. Tasarrın 9 ncu maddesi ile yapılan değişiklik, dar mükellefiyete tabi gerçek kişilerin mevduat faizlerine tanınmış olan istisnanın dar mükellefiyete tabi kurumlara teşmilinden ibarettir. Bu yolla, yabancı kurumların Türkiye'deki kredi müesseselerine daha fazla tevdiatta bulunmaları sağlanmak istenmiştir.

9. Tasarrın 10 ncu maddesiyle, dar mükellefiyete tabi kurumların elde ettiği gayrimenkul sermaye iratlarının vergi emniyeti mülâhazası ile, tevkifata tabi tutulması temin olunmuştur.

Ayrıca, sermaye şirketlerinde Kurumlar Vergisi nisbetinin % 30 a çıkarılmış olması ve kâr paylarının sâfi olarak vergilenmesi dolayısıyla dar mükellefiyete tabi kurumların menkul sermaye iradı olarak elde ettikleri kâr paylarının da aynı nisbette Kurumlar Vergisi tevkifatına tabi tutulması öngörülmüş ve bu sebeple halen uygulanmakta bulunan % 20 nisbeti % 30 a çıkarılmıştır.

Buna mukabil, dar mükellefiyete tabi kurumların elde ettikleri ücret, serbest meslek kazancı, gayrimenkul sermaye iratları ile gayrimaddi hakların satışından, devir ve temlikinden alınan bellerelere ait tevkifat nisbeti, bu kazançlarda tevkifatın gayrisâfi tutarlara uygulanması ve bu tutarların sâfi miktara nazaran farklı ve yüksek bulunması dolayısıyla, % 20 olarak muhafaza olunmuştur.

Diğer taraftan, dar mükellefiyete tabi kurumların kâr paylarından dağıtım sırasında tevkif olunacak Kurumlar Vergisinden, Gelir Vergisi Kanununun 96 nci maddesi hükmüne göre dağıtılmayan kazanç olarak ve kesilmiş bulunan verginin mahsubu gerektiğinden, maddeye bu hususu temin edecek şekilde hüküm ilâve olunmuştur.

10. Tasarrın 11 nci maddesiyle, genel izahlarımızda açıklanan nedenlerle vergi nisbeti sermaye şirketleriyle kooperatif şirketlerde % 30 a, diğer kurumlarda % 40 a çıkarılmış bulunmaktadıdır.

II - GİDER VERGİLERİ

1957 yılında dağınık bir halde bulunan istihlak vergileri ile bazı hizmet vergileri, sistemleştirilmek ve muamele vergisi problemi de realitelerimize uygun bir tarzda çözümlenmek suretiyle, Gider Vergileri adı altında 6802 sayılı Kanunda toplanmıştır. Gider Vergileri sisteminin mihverini İstihsal Vergisi teşkil etmektedir. Bu vergi, belli alanlardaki derli toplu sınaî ünitelere oturtulmuş ve dolayısıyla mevzu ve şümül bakımından daraltılmış olmakla beraber, sağlam esaslara dayanmış olması sebebiyle gittükçe verimini artırmıştır.

Bununla beraber, 1957 yılındaki Gider Vergileri reformu tam yapılamamıştır. Bu noksanlığı bertaraf etmek maksadiyle Vergi Reform Komisyonu da bu konu üzerinde çalışmalar yapmıştır.

Bu tasarı, bahis konusu noksanlıkları gidermek üzere, sözü edilen çalışmalardan da faydalanılarak hazırlanmıştır.

Tasarıda, vergi tatbikatında görülen aksaklıkları giderici, sanayiimizin gelişmesini teşvik edici, vergi mükelleflerine kolaylık ve ferahlık verici ve sosyal adalet mülâhazalarını sağlayıcı hükümlere yer verilmiştir.

Tasarının en önemli cephesini, tekel maddelerinin yani tütün mamulleri, ispirto ve ispirtolu içkiler, çay ve tuzun İstihsal Vergisi mevzuuna alınması teşkil etmektedir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, 1957 yılındaki Gider Vergileri reformu tam olarak tahakkuk ettirilememiştir. Nitekim söz konusu tekel maddeleri İstihsal Vergisi mevzuu dışında kalmıştır.

Halbuki, muhtelif gider vergilerini birbirine bağlamak suretiyle, gelirin elde edilmesine karşılık, gelirin harcanmasından alınan çeşitli gider vergilerini organik bir düzen içinde koordine etmek lâzımdır.

Söz konusu maddelerin, gider vergileri nizamı dışında bırakılmış olmasını sadece bir şekil noksanı olarak mütalâa etmek doğru değildir. Bu maddeler Devlete büyük gelir sağlıyan ve önemli vergi rezervleri saklıyan malî kaynaklardır. Bunların nisbet, tarh ve tahsil gibi yönlerden genel, rasyonel ve objektif vergileme dışında kalmış olmaları, bu kaynaklardan gereği gibi faydalanılmamasına ve bu bakımdan Devlet gelirleri ile bütçe politikasında vuzuh ve istikrar sağlamamasına sebebiyet vermektedir.

Malî monopol rejimi içinde plus - value (sâfi hâsılat) ve kısmen de vergi esasına (Savunma Vergisi) tabi bulunan tekel maddelerinin genel gider vergileri nizamına bağlanmaları, fiskal politika ve vergi tekniği yönünden arz ettiği önem dışında, Tekel İdaresi teşkilâtının reorganizasyonuna kadar çeşitli problemlerin çözümlenmesi ile de ilgilidir.

Bu mülâhazalarla tekel maddelerinin gider vergileri nizamına alınması yerinde görülmüştür.

Tasarı maddeleri hakkındaki açıklamalar madde sıralarına göre aşağıda gösterilmiştir :

1. Tasarının 12 nci maddesiyle, Gider Vergileri Kanununun dâhilde İstihsal Vergisi istisnalarını gösteren 4 ncü madesine (n) (o) işaretli fıkralar eklenmiştir. Tekel maddelerine aid olan ve evvelce esasen mevcut bulunan bu istisnalar, ifade değişikliği ile tasarıya aynen alınmıştır.

2. İstihsal Vergisinde mükellef, imalâtçı ve müstahsıldır. Tekel maddelerindeki özel durum nazara alınarak, Kanunun 13 ncü madesine ilâve olunan bir hükümlerle, bu maddelerin vergilerinde vergi mükellefinin Tekel Genel Müdürlüğü olduğu kabul edilmiştir.

3. a) Tasarının 14 ncü maddesiyle, Gider Vergileri Kanununun 14 ncü maddesine, Tekel maddelerinden tuzun saf siklet, metil alkolün litre, tütün mamulleri ile ispirto ve ispirtolu içkilerin ve çayın (aylık satış bedelleri tutarı) üzerinden vergilendirileceğine dair hükümler konulmuştur.

Tekel Genel Müdürlüğü tevzi ve satış üniteleri tarafından bayilere satılan tütün mamulleri, ispirto ve ispirtolu içkiler ve her çeşit çayın satış bedelleri toplamı Tekel Genel Müdürlüğüne bildirilecek ve Tekel Genel Müdürlüğü de bu satışların aylık toplamı üzerinden kanunda yazılı nisbetlere göre istihsal vergilerini hesaplayarak beyan edecektir. (Aylık satış bedeli tutarı) deyimini ile kastedilen budur. Bayilere vâkı satış, sözü edilen Tekel maddelerinin perakende satış fiyatlarından ibarettir. Ölçü üzerinden vergiye tabi tuz ve metil alkolde de, bu maddelerin kilo ve litre olarak aylık satış miktarları Tekel Genel Müdürlüğünde toplanacak ve Genel Müdürlük bunları beyan edecektir.

Tekel İdaresi tarafından imal olunan, Tekele tabi bulunmayan maddeler varsa, bunların vergileri Gider Vergileri Kanununun unumi hükümleri dairesinde ödenecektir.

b) Bu tasarı ile Gider Vergileri Kanununa eklenen (j) fıkrasındaki hüküm yeni bir hükümdür. Sözü edilen hüküm, dikiş ve nakış ipliklerinin vergi matrahının tayıni ile ilgilidir.

Malûm bulunduğu üzere, Gider Vergileri Kanununa bağlı 1 sayılı tablonun değişik 10/B - b pozisyonuna göre, pamuktan mamul dikiş ve nakış ipliklerinin vergi nisbeti % 18 dir. Diğer pamuk ipliklerinin vergi nisbeti ise % 30 dur.

Kanunda (pamuktan mamul dikiş ve nakış iplikleri) nin tesliminin % 18 nisbetinde vergiye tabi olduğu kayıtlı bulunduğu göre, ham pamuk ipliğini bizzat kendisi imal eden, başka bir deyimle kombine imalât yapan bir dikiş ve nakış ipliği imalâtçısı ile, ham pamuk ipliğini piyasadan satınalan iplikçinin mamülleri üzerindeki vergi yükleri farklı olmaktadır. Şöyle ki, kombine imalât yapan bir dikiş ve nakış ipliği imalâtçısı bu ipliğin nihai satış fiyatı üzerinden % 18 vergi ödiyecektir. Ham pamuk ipliğini başkalarından satınalan bir imalâtçı ise, ham iplik üzerinden % 30; bu ham iplik üzerinden yaptığı bitim işlerinden mütevellit kıymet artışı üzerinden ise % 18 nisbetinde İstihsal Vergisi ödemektedir. Hal böyle olunca, dışardan ham pamuk ipliğini satınalıp dikiş ve nakış ipliği imal edenler daha fazla vergi ödemektedirler.

Bu haksız durumu önlemek üzere, Gider Vergileri Kanununa bağlı 1 sayılı tablonun 10/D pozisyonuna eklenen bir fıkra ile, dikiş ve nakış ipliği imalâtında kullanılacak ham pamuk ipliklerinin seyyanen % 30 nisbetinde ve bitim işlerinden mütevellit kıymet artışlarının da yine seyyanen % 18 nisbetinde vergiye tabi olacağı esası kabul edilmiştir.

Gider Vergileri Kanununun 14 nci maddesine eklenen fıkra ile de, dikiş ve nakış iplikleri imalâtında, yapılan bitim işlerindeki değer artışının ne şekilde tesbit edileceği bir esasa bağlanmıştır.

4. Tasarımın 15 nci maddesi ile, dâhilde alınan İstihsal Vergisinin matrahını tâyin eden 14 nci maddede yapılan değişikliğe paralel olarak, ithalde alınan İstihsal Vergisinin matrahı tâyin edilmiştir.

5. Tasarımın 16 nci maddesiyle, tekel maddelerinin tesliminde ilk madde indirimi esasının uygulanmıyacağı kabul edilmiştir.

Bu tasarı ile, tekel maddelerinin İstihsal Vergisi nisbeti, bu günkü tekel sâfi hâsılatı ile Millî Savunma Vergisini kavrayacak şekilde tâyin ve tesbit edilmiştir. Bu cihet ve ayrıca tekel maddelerine ait İstihsal Vergisi matrahının özelliği nazara alınarak işbu hüküm sevk edilmiştir.

6. Devlet Demiryolları yoleu taşımalarında, 3 mevkili sistemden vaz geçecek, Garb memleketlerinde olduğu gibi, 1 nci ve 2 nci mevkiden ibaret olan 2 mevkili sisteme geçeceğini ifade ederek, bu mevkilere ait vergi nisbetlerinin hafifletilmesini istemesi üzerine, Gider Vergileri Kanununun Nakliyat Vergisi nisbetlerini gösteren maddesinin değiştirilmesi yoluna gidilmiştir.

Değişik maddede, 3 mevkili taşıtlardaki ve yük taşımalarındaki vergi nisbetlerinde her hangi bir değişiklik yapılmamış ve bugünkü vergi nisbetleri olduğu gibi muhafaza edilmiştir.

2 mevkili taşıtlarda ise, 2 nci mevkilere uygulanmakta olan % 20 nisbeti % 15 e, birinci mevkilere ait % 25 nisbeti de % 20 ye indirilmiştir.

Bundan başka, kanunun 38 nci maddesindeki şehir içi taşımalara ait tarif tatbikatta birçok ihtilâflara sebebiyet verdiğiinden bu tarif değiştirilerek daha sarîh hale getirilmiştir.

7. Tasarımın 18 nci maddesi, muhtelif istihsal veya iş yerleri olan mükelleflere ait vergilerin, bir merkezden ödenmesini ve dolayısıyla mükelleflere bir kolaylık sağlamak maksadını gütmektedir.

8. Verginin tarhı ile ilgili yeni hükümlerden biri de tekel maddelerine aidolan beyan esasıdır. Bahis konusu mameullerin ve Tekel Genel Müdürlüğünün özellikleri göz önünde tutularak, bu idareye beyannamelerini daha uzun bir süre içinde vermesi ve iklim şartları ve ulaştırma özellikleri gibi sebepler ile aylık beyannamelerde yapılabilecek hataları bilâhara düzeltmesi imkânı sağlanmıştır. Böylece Ağustos ayının sonuna kadar Tekel Genel Müdürlüğü düzenleyeceği bilânçosuna müsteniden geçen takvim yılının istihsal Vergisi matrahını gösteren toplu ve son bir beyanname vermek suretiyle aylık beyannameler muhteviyatını kesinleştirebilecektir.

9. Gider Vergileri Kanununun 60 nci maddesine ilâve edilen hüküm ile, Tekel İdaresi, teslimlerinde fatura ve özel teslim vesikası tanzim etmek külfetinden vâreste kılınmıştır.

10. 6802 sayılı Kanunun 65 nci maddesine göre, şaraba ait İstihsal Vergisi, bu verginin özelliğine binaen, 4250 sayılı Kanun ve bu kanunun tatbikatına müteâllik talimatlar gereğince Tekel İdaresi tarafından tarh ve tahakkuk ve tahsil olunarak usulü dairesinde ödenmekte idi.

Bu maddede yapılan değişiklik bir ifade değişikliğinden ibaret olup, şaraba ait vergi yine Tekel İdaresi tarafından tarh, tahakkuk ve tahsil olunacaktır. Ancak, ilâve edilen yeni bir hükme göre, Tekel İdaresi tahsil ettiği ve vergileri ayrıca beyannamesinde gösterecektir ki, bu suretle, vergi daireleri şaraba ait İstihsal Vergisi tahakkuk ve tahsilâtını takribdebileceklerdir.

11. Tasarımın 22 nci maddesi ile, Gider Vergileri Kanununa bağlı 1 sayılı tablonun 2/d pozisyonunun (i) fıkrası ikiye ayrılmıştır. Bu ayırmanın sebebi yüksek oktanlı benzin ile normal benzinin ayrı hadlerde vergiye tabi tutulmasıdır.

Memleketimizde satılmakta olan ve 79/80 oktan esaslı üzerinden fiyatı tesbit edilen normal benzin yanında yeni model otomobillerin ihtiyacına cevap verecek yüksek oktanlı ikinci bir tip benzinin bulundurulması bir zaruret olarak ortaya çıkmıştır.

Gerçekten Amerika ve Avrupa'da imal edilen benzin motorlarında daha az hacimden daha çok güc elde etmek için verim artırıcı bir unsur olarak oktan sayısının yükseltilmesi yoluna gidilmekte ve yurdumuzda da yüksek oktanlı benzine ihtiyaç gösteren taşıt sayısı gittikçe artış kaydetmektedir.

Bu sebeple, Kalkınma Plânı 1963 yılı programında, üstün özellikli benzin ile diğer benzin fiyatlarında farklılaşımına yapılmak üzere çalışmaların hızlandırılacağı öngörülmüş; 1965 yılı programında da yüksek oktanlı benzinin 1965 turizm mevsiminden itibaren uygulanmasını sağlamak üzere çalışmaların tamamlanacağı hususu yer almıştı.

Ancak, o günlerde memleketimizdeki taşıt farkının büyük çoğunluğunun normal benzin kullanılacak durumda olması, İzmit ve Mersin rafinerilerinde yüksek oktanlı benzin yapımı için lüzumlu reformer tesislerinin bulunmasına karşılık Batman rafinerisinin bu tesislere sahip olmaması, benzin istasyonlarının ikinci bir tip benzin için gerekli donatılarının bulunmaması, otomobilci turist sayısının gerektiği kadar yüksek olmaması gibi nedenler, oktan derecesinin yükseltilmesinin dış ödeme dengesi, Hazine gelirleri ve tüketiciler üzerinde yapacağı etkilerin millî ekonomiye en uygun kompozisyonunu sağlayacak bir ortama henüz erişilmediğini göstermişti.

Aradan geçen zaman zarfında petrol şirketleri rekabet sonucu olarak bugünkü benzinin oktan derecesini kendiliklerinden ve bir fiyat farkı istemeksizin 85 ilâ 87 ye kadar yükseltmişlerdir. Diğer yandan Batman reformer ünitesi Kasım 1966 ayında tamamlanmıştır. Bugün büyük akar - yakıt istasyonlarında mevcudolduğu gibi yeni yapılanlara da yedek bir pompa konulduğu görülmektedir.

Makina Mühendisleri Odasınca yapılan bir inceleme, memleketimizde mevcut otomobillerin % 65 inin yüksek oktanlı benzin kullanabileceğini göstermiştir. Bu ise, 1967 geçici rakamlarına göre mevcut 115 901 otomobilden 75 335 inin ihtiyacına tekabül etmektedir.

Öte yandan aşağıdaki rakamlardan anlaşılacağı üzere, son yıllarda yurdumuza kara taşıtlarıyla gelen yabancı turist sayısında da artış görülmüştür.

	1963	1964	1965	1966
Karayolu ile gelenler	15 828	45 260	103 970	171 211
Toplam yabancı turist oranı	% 10,2	% 26,9	% 34,6	% 44,8

Bugün Avrupa'da her ülkede yüksek oktanlı benzin bulunduğundan yurdumuza gelen otomobilli turistlerin benzinimizden yakınmaları ile sık sık karşılaşmakta, bu ise turizmin gelişmesini olumsuz yönde etkilemektedir.

Bu durum göz önünde tutularak, yüksek oktanlı benzinin yapımı ve piyasaya çıkarılmasında daha fazla gecikilmemesinin uygun olacağı düşünülmüştür.

Oktan derecesinin tayıni konusunda yapılan çalışmalarda da memleketimiz şartlarına göre biri 79/80 oktanlı (regular) diğeri 95 (ve daha yukarı) oktanlı (premium) olmak üzere iki tip benzinin ihtiyacı karşılanabileceği sonucuna varılmıştır.

Yüksek oktanlı benzin konusunda önemli bir nokta da bu cins benzinin satış fiyatının tesbiti ve bu değer büyük kısmının Hazineye intikal ettirilecek şekilde alınmasının sağlanmasıdır. Bu bakımdan izlenen yol, yüksek oktanlı benzine tanınacak fiyat farkı dolayısıyla tüketicinin ödiyeceği ek meblâğın, sadece petrol şirketlerinin bu tip benzin için ihtiyaç edecekleri giderleri ve ayrıca mâkul bir kâr payını karşılayacak kısmının şirketlere bırakılması, geri kalan kısmın ise Hazineye aktarılması olmuştur.

Buna göre yüksek oktanlı benzinden alınacak akar yakıt İstihsal Vergisi 121 kuruş/Kg. olarak tesbit edilmiştir. Bu suretle perakende satış fiyatının Ankara'da 150 Krş./litre olması öngörülmektedir.

Yüksek oktanlı benzinden gayri diğer benzinlerde diğer akar yakıtların vergi hadlerinde her hangi bir değişiklik yapılmamıştır.

12. Gider Vergileri Kanununa bağı I sayılı tablonun 2/D pozisyonunun iii/c bendi, tatbikatta birçok tereddütler doğurmaktadır. Sözü edilen bend, Gümrük Giriş Tarife Cetveline âtıflar yapılmak suretiyle yeniden kaleme alınarak daha sarıh bir hale getirilmiş ve vergi nisbetinde ise her hangi bir değişiklik yapılmamıştır.

13. Tasarı ile, Gider Verigleri Kanununa bağı I sayılı tablonun plâstik maddelere ait 4 neü pozisyonu da değiştirilmiştir.

Son zamanlarda plâstik ilk maddeleri memleketimizde de imâl edilmeye başlanmıştır. Sözü edilen 4 neü pozisyon metni sarıh olmadığından, bâzı plâstik maddelerin İstihsal Vergisine tabi olup olmayacağı konusunda tereddütler ve ihtilâflar hâsıl olmuştur. İşte bu tereddüt ve ihtilâfları önlemek maksadiyle 4 neü pozisyonun Gümrük Giriş Tarife Cetveline âtıflar yapılmak suretiyle değiştirilmesi zaruri görülmüştür.

Yapılan tadilâta vergi nisbeti aynen muhafaza edilmiştir.

14. Gider Vergileri Kanununa bağı I sayılı tablonun 8 nci poizsyonu ile (kâğıt ve mukavvalar) İstihsal Vergisine tâbi tutulmuştur.

Bâzı mükelleflerin hurda kâğıtlardan imâl edilen kâğıt ve mukavvaların İstihsal Vergisine tâbi tutulamıyacağını iddia ederek ihtilâflar yaratmaları sonucunda, Danıştayca verilen kararlarla, hurda kâğıtlardan imâl edilen kâğıt ve mukavvaların vergiye tâbi olamayacağı içtihad edilmiştir. Piyasada bir kısım kâğıt ve mukavvaların vergili, bir kısmının vergisiz olması anormal bir durum yaratacağından, 8 nci pozisyonun başlığı değiştirilerek (hurda kâğıtlardan imâl edilmiş) kâğıt ve mukavvaların da vergiye tâbi olması derpiş edilmiştir.

15. Tasarının 26 ncı maddesiyle I sayılı tablonun 10/D pozisyonu, dikiş ve nakış ipliklerindeki özel durum dolayısıyla değiştirilmiştir. Gerekçenin 3/a paragrafında bu değişiklikle ilgili izahat verilmiştir.

16. Gider Verigleri Kanununa bağı I sayılı tablonun 13 neü poizsyonu ile itriyat ve tuvalet maddeleri İstihsal Vergisine tâbi tutulmuştur. İtriyat ve tuvalet maddelerinin maliyetlerinde ambalâjlar önemli bir yer işgal etmektedir.

Tatbikatta, vergi matrahını küçültmek ve dolayısıyla az vergi ödemek maksadiyle bâzı mükelleflerin, imal ettikleri itriyat ve tuvalet maddelerini ambalâjsız olarak başkalarına sattıkları ve bu maddeleri satılanların ambalâjladıkdan sonra piyasaya sürdükleri görülmüştür.

Dürüst mükelleflerin ve Hazinenin aleyhine olan bu durumu önlemek üzere, itriyat ve tuvalet maddelerini satınalıp ambalâjladıkdan sonra satanların da vergi ödiyecekleri hususunda mezkûr pozisyona bir hüküm konulmuştur.

17. Gider Vergileri Kanununa bağı II sayılı tabloya eklenen 8 nci pozisyon ile buzdolaplarının % 18 nisbetinde İstihsal Vergisine tabi olacağı derpiş edilmektedir .

Buzdolapları, halen, Gider Vergileri Kanununa bağı IV sayılı tablonun 2/b pozisyonu gereğince % 18 nisbetinde yalnız ithalde alınan İstihsal Vergisine tabidir. Yapılan değişikliğe buzdolapları hem ithalde, hem de dâhilde İstihsal Vergisine tabi olacaktır.

18. Gider Vergileri Kanununa bağı III sayılı tablonun şimdiki adı (Kahve, kakao, glikoz ve bâzı içkiler tablosu) dur. Bu tasarı ile tekele tabi maddeler de İstihsal Vergisi konusuna alındığından ve bu maddelerin III sayılı tabloda yer alması gerektiğinden tablonun adı da, (Kahve, kakao, glikoz, tekel dışı içkiler ile tekele tabi maddeler tablosu) şeklinde değiştirilmiştir.

19. Vermut ve kınakına şarabından halen tekel mevzuatı dâhilinde litrede 60 kuruş vergi alınmaktadır. Bu tasarı ile vermut ve kınakına şarabı III sayılı tablonun 3/e pozisyonuna alınmış ve vergi haddi değiştirilmemiştir.

20. Tekel mddeleri III sayılı tablonun sonuna 5 nci pozisyon olarak eklenmiştir.

Pozisyonun (A) fıkrasında, tütün mamulleri sayılmıştır. Bunlar, tekel işletmeleri tarafından istihlâk edilebilir hale getirilmiş olan mamulere dir. Bu tâbir ile, tütün manipülasyonu yapan ihracat tüccarlarının imalâtçı ve müstahsıl sıfatiyle vergiye tabi tutulmasını intacedecek bir iltibasın önlenmesi istenmiştir.

Vergi nisbeti % 70 tir. İspirto ve ispirotolu içkilerle çayda da verginin nisbeti % 70 tir.

Bu vergi nisbetleri âzami nisbetlerdir. Tasarıya konulan 33 neü madde ile, Bakanlar Kurulu bu nisbetleri indirmeye ve icabında tekrar çıkarıp indirmeye yetkili kılınmıştır.

Bilindiği üzere, halen tekel maddeleri Savunma Vergisine tabi bulunmaktadır. Bundan başka, tekel sâfi hâsılatı da bütçeye gelir olarak intikal etmektedir. Bu tasarı ile güdülen gaye, Savunma Vergisiyle tekel sâfi hâsılatı toplamı kadar bir meblâğ Gider vergileri nizamı içinde alabilmektedir. Fakat tekel maddeleri gayet mütenevvi olduğundan ve bunların fiyatları çok çeşitli bulunduğundan, bugün için bu maddelerden alınması gereken vergi nisbetinin kesin olarak tesbiti mümkün olamamaktadır. Ayrıca, tekel maddelerinde sâfi hâsıla esası terk edileceğinden zaruri hallerde bu maddelerin fiyatlarının değiştirilerek bir gelir sağlanması da bahis konusu olmayacaktır.

Bu sebeple, tasarıya âzami bir vergi nisbeti konulmuş ve bu nisbeti aşmamak üzere, fiilî duruma uyacak şekilde vergi nisbeti tâyin etmek yetkisi Bakanlar Kuruluna verilmiştir. Bu hale göre Bakanlar Kurulunca, bu kanunun yürürlüğe girmesi ile birlikte tekel maddelerine ait ve fiilî duruma uyan vergi nisbetlerinin de tâyin edilmesi gerekecektir.

Tasarıda, kimyasal bir madde olan tuzun tarifi yapılmamıştır. Ancak (tekele tabi) deyimi, munhasıran tekel işletmelerinde istihsal edilip teslim olunan tuzların mükellefiyet altına alınmasını sağlayacaktır.

21. Gider Vergileri Kanununa bağlı I sayılı tablonun plâstik ilk maddelere ait 4 neü pozisyonu bu tasarı ile değiştirildiği cihetle, bu değişikliğe paralel olarak plâstik mamullerine ait IV sayılı tablonun 4 neü pozisyonunun da değiştirilmesi gerekmektedir.

22. Tasarının 33 neü maddesi hakkında, tekel maddelerinin vergi nisbetlerine ait yukarıda 20 neü paragrafta açıklama yapılmıştır.

III - HARCLAR

2 . 7 . 1964 tarihli ve 492 sayılı Harclar Kanunu ile, çalışmak üzere yabancı memleketlere giden işçilerimizin alacakları pasaportlardan sosyal mülâhazalarla harç alınmaması sağlanmış bulunuyordu. Halen yürürlükte bulunan bu hükümlere göre gerek işçiler ve gerekse bunların eşleriyle velâyet altındaki çocukları hem yurt dışına çıkış esnasında aldıkları pasaportlar ve hem de bu pasaportların dışarda konsolosluklarımızca temdidi sebebiyle harç ödememektedirler.

Ancak bu genişlikteki muafiyetin, dayandığı sosyal amaca uygun düşmemekte olduğu, hattâ mahzurlar taşıdığı zamanla müşahede edilmiş bulunmaktadır. Zira dışarda çalışan işçiler kısa zamanda malî vaziyetlerini düzeltmekte ve gerekli harcı ödeyebilecek duruma gelmektedirler. Bu itibarla bilâhara pasaport müddetinin uzatılması sırasında harç alınmasının işçiler için bir külfet teşkil etmeyeceği neticesine varılmaktadır.

Diğer taraftan, işçi pasaportlarının harçsız verilmesi bâzı kötü niyetli kimseler tarafından istismar edilmekte, sahte pasaport tanzimini ve alım satımını kolaylaştırmaktadır.

Kanunda, pasaportların refakat hanesinde kayıtlı olanların harçtan muaf olduğu hakkında hüküm bulunduğundan, işçinin eşiyle velâyet altındaki çocuklarından yurt dışına çıkışlarında ayrıca harç alınması bahis konusu değildir. Bilâhara yapılacak temditlerde ise, yukarıdaki mülâhazalarla bunlara da muafiyet verilmesine mahal olmadığı düşünülerek muafiyet hükmünden bunlar çıkarılmış bulunmaktadır.

Bütün bu sebepler dolayısıyla pasaport ve vize harçları ile ilgili muafiyet hükmünün ilk çıkışta ve sadece işçilere hasredilmesi suretiyle değiştirilmesi uygun görülmüştür.

Bu değişiklik, işçilerimizin malî durumunu sarsmaksızın vergi vâridatında olduğu kadar, döviz gelirlerimizde de küçümsenmeyecek bir artış sağlamış olacaktır.

IV - İTHALDE ALINACAK DAMGA RESMİ

Bilindiği üzere, İthalde alınacak Damga Resmî hakkındaki 7 . 2 . 1967 gün ve 828 sayılı Kanunun 2 neü maddesinde, bu resmin nisbetinin % 15 i geçmemek üzere, Bakanlar Kurulunca tesbit olunacağı hükme bağlanmıştır.

Bu hükme istinaden resmin nisbeti Bakanlar Kurulunca 11 . 2 . 1967 tarih ve 6/7684 sayılı Kararname ile % 10 olarak tesbit edilmiş ve bilâhara 28 . 2 . 1968 gün ve 6/9625 sayılı Kararname ile bu nisbet % 15 olarak değiştirilmiştir.

Tasarımın 35 nci maddesiyle, 1969 yılı Bütçesinin münzam gelir ihtiyacını karşılamak için aşağıdaki sebepler de göz önünde bulundurularak 828 sayılı Kanunun 2 nci maddesindeki % 15 nisbetinin % 25 olarak değiştirilmesi uygun görülmüştür.

a) Söz konusu resim ithal edilen eşya üzerinden alınmaktadır. Gıda maddelerinin tamamı, zaruri ihtiyaç maddelerinin büyük bir kısmı yerli istihsale karşılandığı cihetle, bu resmin nisbetinde yapılacak artırımın dar gelirli vatandaş bütçelerine bir tesiri olmayacaktır.

b) İthalâtımız, ithal sırasında alınan vergi ve resimlerin nisbeti ne olursa olsun devamlı olarak artmaktadır. Diğer taraftan, ithal vergi ve resimlerinin artırılması yolu ile ithalâtın frenlenmesi ve halkın ihtiyacının yerli sanayi mamûlleriyle karşılanması imkânı hâsıl olacaktır.

c) İthal eşyası, talep fazlalığı sebebiyle yüksek kârla satılmaktadır. Kâr haddinin yüksek olması sebebiyle ithalâta konulan vergi ve resimlerin, ithalâtçılar tarafından, yüksek kâr hadlerinden fedakârlık yapmak suretiyle karşılanması ve böylece ithal malları fiyatlarının yükselmemesi imkân dâhilindedir. Nitekim son senelerde ithal sırasında alınan vergi ve resimlerde yapılan artırımların büyük bir kısmı ithalâtçi kârlarından karşılanmış ve ithal malları fiyatlarındaki yükselme cüzi olmuştur.

d) İthal vergi ve resimlerinin artırılması, memleket sanayiinin gelişmesi neticesini tevdidettiği gibi, 474 ve 933 sayılı kanunların tatbikatı sebebiyle, yatırımları kısıtlayıcı bir nitelik de taşımaktadır. Zira 474 ve 933 sayılı kanunlar gereğince, ithal vergi ve resimlerinin taksitlerle alınması ve uzun vâdeli plân hedeflerine uygun bulunan yatırım mallarının vergilerinin muafiyete kadar indirilmesi mümkündür. Nitekim 1968 yılı icra programına dâhil ve mütaaddit ilâveler yapılmış olan 4 sayılı listede bir kısım yatırım mallarında ve hammaddelerde gümrük vergi ve resimleri ile ithalden alınan diğer vergi ve resimler toplamında iktisadi faaliyet sektörlerine göre uygulanacak indirimler yer almış bulunmaktadır.

Listenin tetkikinden de anlaşılacağı üzere, muhtelif sektörlerle % 50 - 100 indirim tanınmakta ve yatırımların bu yolla teşviki çok geniş bir tatbikat görmektedir.

Bu sebeplerle, İthalde alınan Damga Resminde yapılacak artırımın yatırımları sekteye uğratması söz konusu değildir.

Son hükümler

1. Tasarımın 36 nci maddesi kaldırılan hükümleri göstermektedir.
2. Geçici 1, 2 ve 3 nci maddelerle, Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunları hükümlerinde yapılan değişikliklerin uygulama devreleri ile bu kanun gümülüne giren hususlar düzenlenmiş bulunmaktadır.
3. Tasarımın 37 ve 38 nci maddeleri yürürlük ve yürütmeye aittir.

Geçici Komisyonunun raporu

Millet Meclisi
Geçici Komisyonu
Esas No. : 1/588
Karar No. : 3

4 . 2 . 1969

Yüksek Başkanlığa

1969 yılı Bütçesinin finansmanı için Vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkındaki kanun tasarısını görüşmek üzere Genel Kurulun 18 . 12 . 1968 tarihli 19 ncu Birleşimde kurulması kabul edilen Geçici Komisyonumuz 6.1.1969 günü Başkanlık Divanını seçerek çalışmalarına Alt Komisyon teşkil edip tasarının önce bu komisyonda müzakeresi ile başlamıştır.

Alt Komisyonun çalışmaları neticesi komisyonumuza intikal ettirdiği raporu ve tasarı metni ilgili temsilcilerin de iştirakiyle müzakere edilmiş ve üslup gerekçede belirtildiği ve hile yapılan değişikliklerle tasarı metni aynen kabul edilmiştir.

Geçici Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Geçici Komisyonu
Esas No. : 1/588
Karar No. : 3

4 . 2 . 1969

BİRİNCİ BÖLÜM

Gelir Vergisi Kanunundaki değişiklikler

Tasarı Maddesi 1. — Tasarının bu maddesiyle Gelir Vergisi Kanununun 7 nci maddesinin 3 (a), 4 ve 5 numaralı bentlerinin değiştirilmesi öngörülmüştür.

Gelir Vergisi Kanununun halen mer'i bulunan 7 nci maddesi hükmü aşağıya alınmıştır;

«Kazanç ve iradın Türkiye'de elde edilmesi :

Madde 7. — Dar mükellefiyete tabi kimseler bakımından kazanç ve iradın Türkiye'de elde edildiği aşağıdaki şartlara göre tâyin olunur:

1. Ticari kazançlarda: Kazanç sahibinin Türkiye'de işyerinin olması veya daimî temsilci bulundurulması ve kazancın bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla sağlanması (Bu şartları haiz olsalar dahi iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlardan, ihraçedilmek üzere Türkiye'de satın aldıkları veya imal ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere gönderenlerin bu işlerden doğan kazançları Türkiye'de elde edilmiş sayılmaz.

Türkiye'de satmaktan maksat, alıcı veya satıcının veya her ikisinin Türkiye'de olması veya satış akdinin Türkiye'de inikat eylemesidir. İş merkezinden maksat ise, iş bakımından muamelelerin bilfiil toplandığı ve idare edildiği merkezdir.);

2. Zirai kazançlarda : Zirai faaliyetlerin Türkiye'de icra edilmesi;

3. Ücretlerde :

a) Hizmetin Türkiye'de ifa edilmiş veya edilmekte olması ve Türkiye'de değerlendirilmesi;

b) Türkiye'de kâin müesseselerin idare meclisi başkanı ve üyelerine, denetçilerine, tasfiye memurlarına ait hakkı huzur, aidat, ikramiye, temettü hissesi ve benzerlerinin Türkiye'de değerlendirilmesi;

4. Serbest meslek kazançlarında : Serbest meslek faaliyetlerinin Türkiye'de icra edilmesi ve Türkiye'de değerlendirilmesi;

5. Gayrimenkul sermaye iratlarında : Gayrimenkulün Türkiye'de bulunması veya bu mahiyetteki hakların Türkiye'de kullanılması;

6. Menkul sermaye iratlarında : Sermayenin Türkiye'de yatırılmış olması ;

7. Sair kazanç ve iratlarda : Bu kazanç veya iratları doğuran işin veya muamelenin Türkiye'de ifa edilmesi ve Türkiye'de değerlendirilmesi ;

Bu maddenin 3 nci, 4 nci ve 7 nci bentleriyle sözü edilen değerlendirmeden maksat, ödemenin Türkiye'de yapılması veya ödeme yabancı memlekette yapılmışsa, Türkiye'de ödiyenin veya nam ve hesabına ödeme yapılanın hesaplarına in'ikal ettirilmesi veya (kârından ayrılmasıdır.)»

Madde metninde görüldüğü üzere, tasarıda değiştirilmesi öngörülen bendler, Türkiye'de yerleşmemiş gerçek kişilerin ücret, gayrimenkul ve sermaye iradı ve serbest meslek kazançlarının vergilendirilmesiyle ilgilidir. Mer'i hükümlere göre, Türkiye'de yerleşmemiş kişilerin ücret ve serbest meslek kazançlarının memleketimizde vergilendirilebilmesi için hem faaliyetin (hizmet veya serbest meslek) Türkiye'de icra edilmesi ve hem de Türkiye'de yerleşmiş kişi ve kurum tarafından nakden ve bedelen ödenmesi şartlarının birlikte tekevvün etmesi gerekli bulunmaktadır. Gayrimenkul sermaye iratlarının vergilendirilebilmesi için de, gayrimenkulün Türkiye'de bulunması veya bu mahiyetteki hakların Türkiye'de kullanılması esas kabul edilmiştir.

Beynelmîlî vergi hukuku nazara alınarak, gelecekte Türkiye için bir vergi kaynağı yaratacak nitelikte olmak üzere ve vergi anlaşmalarında Türkiye'nin vergilendirme hakkının tesbitinde esas alınması bakımından dar mükellef gerçek kişilerin ücret ve serbest meslek kazançlarının memleketimizde vergilendirilebilmesi için, şartlardan her hangi birisinin yeterli olmasını temin etmek üzere tasarı ile mer'i kanun metninde gerekli değişiklikler öngörülmüştür.

(Bendlerde yer alan «ve» edatı yerine «veya» konulmak suretiyle bu değişiklik sağlanmış bulunmaktadır.)

Diğer taraftan gayrimaddî hakların Türkiye'de değerlendirilmesi halinde de dar mükellefler tarafından sağlanan gayrimenkul sermaye iratlarının vergilendirilebilmesini sağlamak üzere tasarı ile, 7 nci maddenin 5 numaralı bendinde gerekli ilâve yapılmıştır.

(Bu değişiklik, 5 nci bende «veya Türkiye'de değerlendirilmesi» ibaresi eklenmek suretiyle sağlanmıştır.

Bu esasları muhtevi ve Hükümet tasarısı komisyonumuzca incelenmiş ve Hükümet tasarısındaki hükümler yerinde bulunmakla beraber, ayrıca muhtelif gelir unsurları arasında vergilendirme bakımından bir paralellik sağlanmasını teminen maddenin sair kazançlara ait 7 numaralı bendinde de aynı değişikliğin yapılması uygun görülmüştür.

(Bu değişiklik, benddeki «ve» yerine «veya» kullanılmakla sağlanmış bulunmaktadır.)

Yapılan değişiklik, dar mükellefiyete tabi kişinin elde ettiği sair kazanç ve iradın memleketimizde vergilendirilebilmesi için muamelenin Türkiye'de ifası veya Türkiye'de değerlendirilmesi şartlarından her hangi birisi yeterli olmaktadır.

Komisyonumuzca yapılan bu değişiklik, maddenin son fıkrasında da, atıflar sebebiyle, tadilatı gerektiğinden maddenin tümünün yeniden kaleme alınması zarureti hâsıl olmuştur.

Maddenin yeni şekli raporumuza ekli ve komisyonca vücuda getirilen tasarı metninde birinci madde olarak gösterilmiştir.

Tasarı maddesi 2. — Tasarının ikinci maddesi ile Gelir Vergisi Kanununun 22 nci maddesinin 2 numaralı bendinin değiştirilmesi öngörülmüştür.

Mezkûr kanunun halen meri olan 22 nci maddesi hükmü aşağıdaki gibidir:

Menkul kıymetler ve mevduat :

Madde 22. — Aşağıda yazılı menkul sermaye iratları gelir vergisinden müstesnadır.:

1. Özel kanunları veya Devletle akdedilmiş mukavelelerle her türlü vergiden istisna edilmiş olan menkul kıymetlerin faiz, temettü ve ikramiyeleri;

2. Mevduat ve özel alacaklar karşılığında bir takvim yılında alınan faizlerin 200 lirası (Muhtelif müesseselerden veya bir müessesenin muhtelif şube veya ajanslarından alınan mevduat faizlerinde bu had her müessese veya her müessesenin muhtelif şube ve ajansları için ayrı ayrı nazara alınır.)»

Meri hükme göre, mevduat ve özel alacaklar karşılığında, bir takvim yılında alınan faizlerin 200 lirası gelir vergisinden istisna edilmiştir.

200 liralık istisnanın banka şube ve ajanslarının her biri için ayrı ayrı nazara alınması muvacehesinde mevduat sahiplerinin vergi dışı kalmak için bir banka şubesinde 7 500 liradan (Yılında 200 liralık faizi sağlıyan mevduat miktarı) fazla mevduat bulundurmamak istememeleri ve mevduatlarını ayrı ayrı bankalara ve şubelere yatırmaları sonucu; bankaların gerçek ihtiyaç dışında şube açmalarının ve böylece banka faaliyetlerinin gayri tabii istikamete sürüklenmesinin önlenmesi ve aynı zamanda mevduatın teşviki gerekçesiyle tasarıda istisna haddi 1 000 liraya çıkarılmış bulunmaktadır.

(Bu değişiklik, meri metinde yer alan 200 liranın 1 000 lira yapılması suretiyle sağlanmıştır.)

Komisyonumuzca yapılan müzakere neticesi, istisna haddinin yükseltilmesi hususunda ileri sürülen gerekçeye iştirak olunmakla beraber, halen Geçici Bir Komisyonunda görüşülmekte olan Sermaye piyasasının tanzimi ve teşviki hakkında kanun tasarısı ile halka açık anonim şirketleri teşvik etmek amacı ile bunlara ait kâr payları için 1 000 liralık bir istisna öngörülmüş bulunması ve bu iratların faizlere nazaran daha fazla teşvik edilmelerinin uygun görülmesi dolayısıyla sözü edilen 1 000 liralık istisnanın 500 liraya indirilmesi kabul edilmiştir.

Bundan başka faizlere tanınan istisnanın vazındaki maksada uygun olarak, söz konusu istisnanın sadece tasarruf mevduatına tatbikini temin maksadı ile gereken değişiklik yapılmıştır.

Hükümet tasarısının 3 ve 4 nci maddeleri ile, Gelir Vergisi Kanununun 23 nci maddesinin 1 numaralı bendinin kaldırılması; buna mukabil 31 nci maddesinin sonuna bir fıkra eklenmesi öngörülmüştür.

Buna göre, Gelir Vergisi Kanunumuzda sakatlık halinde yalnızca ücret gelirleri için vazedilmiş bulunan vergiden istisnaiyete mütaallik hükmü kaldırılmakta; buna karşılık, bütün gelir gruplarına teşmil edilmek üzere, sakatlık ve yaşlılık halinde uygulanacak en az geçim indirimi şekli kanun metninde derpiş edilmektedir.

Komisyonumuzda yapılan görüşmeler sonunda, bütçenin finansmanı için vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkındaki tasarıda, bahsi geçen 3 ve 4 nci madde hükümlerine yer verilmesi gerektiği kanaatine varılarak mezkûr maddeler tasarı metninden çıkarılmıştır.

Tasarı Maddesi: 3. — (Bu madde Hükümet tasarısının 5 nci maddesine tekabül etmektedir) tasarının beşinci maddesi ile Gelir Vergisi Kanununun iratlarda vergi tevkifatı ile ilgili 96 ncı maddesinde değişiklikler öngörülmektedir.

Adı geçen kanunun halen meri olan 96 ncı maddesi hükümleri aşağıya alınmıştır:

«İratlarda vergi tevkifatı :

Madde 96. — Aşağıda 1 ve 2 numaralı fıkralarda yazılı dağıtılmış veya dağıtılabılır sayılan menkul sermaye iratları bu fıkralarda belirtilen esaslar dâhilinde vergi tevkifatına tabidir.

1. Dağıtılmış sayılan menkul sermaye iratlarında vergi tevkifatı :

a) Tahvilât faizleri ile mevduat faizlerinin istisna haddini aşan kısımları;

b) Âdi komandit şirketlerde komanditerlerin kâr hisseleri;

c) Sermaye şirketleri ile kazanç dağıtan kooperatif şirketlerde temettü ve kâr hisseleri;

İstihkak sahibi gerçek kişilere nakden veya hesaben ödendiği anda dağıtılmış ve istihkak sahipleri bakımından elde edilmiş sayılarak bu sırada ödemeyi yapan tarafından vergi tevkifatına tabi tutulur.

Bu fıkrada sözü edilen hesaben ödeme, iratları ödiyenleri istihkak sahiplerine karşı borçlu durumunda gösteren her türlü kayıt ve muameleleri ifade eder.

2. Dağıtılabılır sayılan menkul sermaye iratlarında vergi tevkifatı;

Sermaye şirketleri ile âdi komandit ve kazanç dağıtan kooperatif şirketlerin malî bilânçolarına göre tahassül eden sâfi kazançlarının aşağıdaki (A) ve (B) bendlerinde yazılı indirim ve ilâveler

yapıldıktan sonra kalan miktarı dağıtılabılır menkul sermaye iradı sayılır ve âdi komandit şirketlerde komanditelerin Gelir Vergisi, diğer şirketlerde şirketlerin Kurumlar Vergisi beyannamelerinin verileceği süre içinde bu şirketler tarafından vergi tevkifatına tâbi tutulur.

A) Şirketlerin kazancından yapılacak indirimler :

a) Gelir Vergisi tevkifatına tabi şirket kazancı dolayısıyla ödenmiş olan veya henüz ödenmemiş olmakla beraber şirket için borç olarak tahakkuk eden Kurumlar Vergisi;

b) Ticaret Kanunu ve özel kanunlardaki mecburiyete dayanılarak o yıl kazancından ayrılmış olan her çeşit ihtiyat akçeleri ve provizyonlar;

c) Genel bütçeye dâhil dairelere, katma bütçeli idarelere, il özel idareleri ile belediyelere, köy-lere ve kamu menfaatlerine yararlı derneklere makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar. (Kurum kazancından bu neviden bir indirim yapılmışsa bu miktar hariç);

d) Ödenmiş olan vergi ve para cezaları ile âmme alacaklarının tahsil usulü hakkındaki Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler;

e) Şirketlerin mali bilâncolarına göre tahassül edip Kurumlar veya Gelir Vergisi kanunlarının alâkalı hükümleri muvacehesinde fiilen mahsubu yapılamamış geçmiş yıllar zararları;

f) Şirketlerin gerçek kişi olmıyan ortaklarına ait kazanç hisseleri;

g) Bu fıkraya (2 numaralı fıkra) göre vergi tevkifatı yapılmazdan evvel şirket ortaklarına dağıtılmış olup üzerinden Gelir Vergisi kesilmiş bulunan kâr hisseleri.

B) Şirketlerin kazancına yapılacak ilâveler:

a) Gelir ve Kurumlar vergilerinden istisna edilmiş olan menkul kıymet faiz ve temettüleri;

b) Kurumlar Vergisinden istisna edilmiş olan iştirak kazançları.

Âdi komandit şirketlerin dağıtılabılır kazançlarının tesbitinde, (A) ve (B) bendlerinde gösterilen indirim ve ilâvelerin yapılmasından sonra bulunan miktardan komandite ortakların hissesine isâbet eden kâr hisseleri ayrıca düşülür.

2 numaralı fıkraya göre vergi tevkifatına tabi tutulmuş bulunan şirket kazançlarının sonradan ortaklara dağıtılması halinde, 1 numaralı fıkraya göre ayrıca Gelir Vergisi tevkifatı yapılmaz. Ortaklar, şirkette kesilmiş olan bu vergileri, iratların kendilerine intikal ettiği döneme mütaallik yıllık beyannameleri üzerinden ödiyecekleri Gelir Vergisinden mahsubederler ve mahsup fazlası varsa umumi hükümler dairesinde hak sahiplerine iade olunur.

2 numaralı fıkranın (f) bendi hilâfına gerçek kişi olmıyan ortakların kazanç hisselerinden bu fıkraya göre Gelir Vergisi kesilmiş olması halinde, kesilen bu vergiler istihkâk sahibi ortakların yazılı talepleri üzerine Vergi Usul Kanunu hükümleri dairesinde, terkin ve kendilerine iade olunur.»

Gelir Vergisi Kanununun 96 ncı maddesinin Hükümetçe değiştirilen şekli ile komisyonumuzca bu değişik metin üzerinde yapılan çalışmalar sonucunda vücuda getirilen yeni metin, üçüncü madde halinde raporumuza ekli tasarıda yer almaktadır.

Yürürlükte bulunan hükümlere nazaran vâkı değişikliklerin gerekçeleri aşağıda sırasıyle izah olunmuştur :

1. Mer'î 96 ncı maddede menkul sermaye iratları «dağıtılmış sayılan» ve «dağıtılabılır sayılan» olmak üzere tefrik olunmuştur. Bu tefrik, özellikle «dağıtılabılır sayılan» menkul sermaye iratlarının anlayış ve uygulanmasında çeşitli yönlerden tereddüt ve ihtilâflara yol açmıştır. Bu cümleden olarak, dağıtılabılır kazançların, elde edilmiş sayılarak ortakların şahsi beyannamelerinde beyan edilmesi temayülü belirmiş, ve böylelikle bu anlayış kurumlaşma faaliyetini önleyici bir faktör olarak ortaya çıkmıştır. «Dağıtılabılır kazanç» kavramının sebebiyet verdiği bu neticeyi bertaraf etmek ve öte yandan sekteye uğramış bulunan kurumlaşma faaliyetini teşvik ve temin amacıyla, «dağıtılabılır sayılan kazançlar» terimi, mahiyetine uygun olarak «dağıtılmıyan kazançlar»; deyimini ile, ifade olunmuştur.

Diğer taraftan, dağıtılmış sayılan menkul sermaye iratları da, dağıtılan kazançlardan ibaret bulunmaları sebebiyle sadece «menkul sermaye iratları» şekline konulmuştur.

2. Âdi komandit şirketlerde komanditer ortak kâr payını fiilen ve hukukan hesap dönemi so-

nunda elde etmiş bulunduğundan, bu ortakların kâr paylarına ilişkin olduğu halde dağıtılabılır sayılan iratlar arasında yer alan hükümlerin metinden çıkarılması uygun bulunmuştur.

3. Türkiye'de işyeri veya daimî temsileisi bulunmayan ve Kurumlar Vergisine tabi olmayan yabancı tüzel kişilerin ortakları olan gerçek kişiler hariçte ikamet ettikleri ve yabancı tüzel kişilerde Türkiye'de vergi mükellefi olmadıkları için, bu şahısların Türkiye'de elde ettikleri menkul sermaye iratları mevcut hükümlere göre Türkiye'de vergilendirilememektedir.

Modern Gelir Vergisi sisteminin gereği olarak yabancı memleketteki tatbikatta göz önünde bulundurulmak suretiyle bahis konusu tüzel kişilerin memleketimizde sağladıkları menkul sermaye iratlarının, tevkif usulünde vergilendirilmesini temin için madde metnine gerekli hüküm ilâve olunmuştur.

4. Şirketlerce dağıtılmayan kurum kazançlarının tesbitinde, Kurumlar Vergisine matrah olan kurum kazancından evvelâ Kurumlar Vergisinin hesaplanıp düşülmesi ve geriye kalanına, 96 ncı maddede öngörülen ilâve ve indirimlerin tatbiki gerekirken gerek mer'î hükümlerde ve gerek Hükümetçe getirilen metinde bu esasa uyulmadığı görülmüştür.

Mevcut vuzuhsuzluğu gidermek maksadıyla «dağıtılmayan kazançlar» tarif ve bunların tesbit şekli tâyin olunmuştur.

5. Dağıtılmayan kazançların tesbitinde göz önünde bulundurulacak olan indirimler arasında yer alan bağış ve yardımlar meyanına, Türk Kanunu Medenisine göre kurulan vakıflara yapılmış olanların da ithali zaruri olduğundan, komisyonumuzca bu hususu teminen 96 ncı maddenin (A/b) bendi hükmüne gereken ilâve yapılmıştır.

6. Hükümet tasarısında (f) bendinde «şirketlerin gerçek kişi olmayan ortaklarının sermaye paylarına tekabül eden kazanç hisseleri» de indirimler meyanında gösterilmek suretiyle mezkûr kazanç hisseleri tevkifat dışı tutulmuştur.

Halbuki, dağıtılmayan kazançlar, şirket kişiliğine ait ve onun mal varlığına dâhil bulunduğundan ve dolayısıyla bu kazançların ortaklara ifadesi mümkün bulunmadığından tevkifata tabi bulunan «Dağıtılmayan kazançların» tesbiti sırasında, ortak tüzel kişilerin kazanç hisseleri namında bir indirim yapılması mümkün bulunmamaktadır. Bu gerekçe ile Hükümet tasarısında indirimler meyanında yer alan (f) fıkrası hükmü Komisyonumuzca tasarıdan çıkarılmıştır.

Diğer taraftan, ancak, dağıtılmayan kazançların dağıtımına tabi tutulması halinde ortak tüzel kişilerin sermaye paylarına tekabül eden kazanç hisseleri doğmuş ve miktarları da taayyün etmiş olacağından, bu ahvalde şirketlerce dağıtılmayan kazançlar üzerinden evvelce yapılmış olan tevkifat miktarından mevzuubahis ortak tüzel kişi kazanç paylarına isabet eden kısmın, talep üzerine tevkifatı yapan kuruma ret ve iadesi hususu da Komisyonumuzca tanzim olunan değişik metinde derpiş olunmuştur. Mevzuubahis ret ve iade keyfiyetinin tabii neticesi olarak madde metninde vuzuhu sağlamak amacıyla, dağıtılmayan kazançlar üzerinden evvelce tevkif edilmiş bulunan ve ret ve iade konusu olan vergilerin, istihkak sahibi tüzel kişiler veya bunların ortakları tarafından mahsubedilemeyeceği hususuna da Komisyonea hazırlanan değişik metinde yer verilmiştir.

7. Değişik madde metninde, dağıtılmayan kurum kazancının, sermaye şirketleriyle kazanç dağıtan kooperatif şirketlerce Kurumlar Vergisi Beyannamesinin verileceği süre içinde vergi tevkifatına tabi tutulacağı, öngörülmüştür.

Bu durumda, adı geçen kurumların dağıtılmayan kurum kazancı ile ilgili olarak vergi tevkifatını yapmadan önce, 96 ncı maddenin 1 numaralı fıkrasına göre vergi tevkifatına tabi tutarak nakden veya hesaben ödedikleri kâr payları ile tam mükellefiyete tâbi kurum olan ortaklarına nakden veya hesaben ödenen kâr paylarının ve Kurumlar Vergisi Kanununun 24 ncü maddesine göre Kurumlar Vergisi tevkifatına tabi tutulmuş dar mükellef kurum kâr paylarının dağıtılmayan kazanç kavramı içinde vergi tevkifatına tabi tutulmamaları gerektiğinden, Komisyonumuzca tanzim edilen rapora ekli değişik metinde, bu hususu sağlamak üzere (A) indirimler kısmına (e) ve (f) bendleri ilâve edilmiş bulunmaktadır.

8. Komisyonumuzca 96 ncı maddeye verilen yeni şekil ve maddede gösterilen menkul ser-

maye iratları ve dağıtılmıyan kazançlarda öngörülen vergi tevkifatları nazara alınarak, maddenin son kısmında;

2 numaralı fıkraya göre vergi tevkifatına tabi tutulmuş bulunan dağıtılmıyan kazançların sonradan tam mükellefiyete tabi ortaklara nakden veya hesaben ödenmesi halinde bunların gerçek kişilere aidolan kısmından ayrıca vergi tevkifatı yapılmıyacağı (zira vergi tevkifat nispeti ilki halde de % 15 olup, değişmemektedir); buna mukabil tam mükellefiyette, tüzelkişilere ait kâr paylarından, aynı fıkraya istinaden evvelece tevkif edilmiş olan vergilerin, mahsup hükümleri dairesinde tevkifatı yapan kuruma ret ve iade olunacağı,

1 numaralı fıkra hükmüne göre kesilmiş olan vergilerin, istihkak sahibi gerçek kişilerin, bu iratların kendilerine intikal ettiği döneme ilişkin yıllık beyannameleri üzerinden ödenmesi gereken Gelir Vergisinden mahsubedileceği, mahsup sonunda kalan kısmın umumi hükümler dairesinde hak sahiplerine iade olunacağı,

(Tam mükellefiyete tabi gerçek kişilere nakden veya hesaben ödenen kâr paylarından, evvelece dağıtılmıyan kazanç olarak 2 numaralı fıkraya göre vergi tevkif edilmiş olması halinde; bunlardan, mükerrerliği önlemek maksadiyle, 1 numaralı fıkraya göre vergi tevkifatı yapılmıyacağı öngörülmüştür. Bu duruma göre, madde hükmü; 2 numaralı fıkraya göre kesilen verginin, 1 numaralı fıkraya göre kesilmesi gerçeken vergi yontine kaın olacağını belirtmiş olmaktadır. Bu itibarla evvelece kesilen vergilerin de, gerçek kişilerin bu iratların kendilerine intikal ettiği döneme ilişkin yıllık beyannameleri üzerinden ödenmesi gereken Gelir Vergisinden mahsubedileceği tabiidir.)

Dar mükellefiyette, gerçek kişilerle Türkiye'de işyeri veya daimî temsileisi bulunmıyan ve kurumlar dışında kalan tüzelkişilerin kâr paylarından maddenin 1 numaralı fıkrasının (e) bendine dayanılarak tevkif olunacak vergiden, bunların sermaye paylarına tekabül eden dağıtılmıyan kazanç kısmı üzerinden tevkif edilmiş bulunan verginin, tevkifatı yapan kurum tarafından mahsup olunacağı, hususları derpiş olunmuştur.

Tasarı Maddesi : 4. — (Hükümet tasarısının 6 ncı maddesine tekabül etmektedir) Hükümet tasarısının 6 ncı maddesi ile Gelir Vergisi Kanununun tevkifat nispetleri ile ilgili 105 ncı maddesinin değiştirilmesi öngörülmüştür.

Halen mer'î 105 ncı madde hükmü aşağıdaki gibidir;

«Verginin tevkifatı nispetleri :

Madde 105. — Gelir Vergisi tevkifatının nispeti; 94 ncü maddenin 4 numaralı bendinde sözü edilen istihkaklarda % 3 aynı maddenin 3 ve 5 numaralı bendlerinde yer alan ödemelerde % 15, 96 ncı maddede zikrolunan iratlarda % 20 dir.»

Hükümet tasarısında yer alan hükümle halen mer'î olan vergi tevkifatı nisbetlerinin bir kısmı değiştirilmekte ve tamdar mükellefiyete tabi şahıslar bakımından mezkûr nisbetler madde metninde ayrı ayrı gösterilmiş bulunmaktadır.

Tasarıda tevkifat nisbetleri «Tam mükellefiyette» ve «Dar mükellefiyette» başlıkları altında toplanmıştır. Bu tefrik, istihkak sahipleri bakımından yapıldığına göre, maksadı ifade edecek şekilde genişletilerek komisyonea hazırlanan metinde; «istihkak sahibinin tam mükellefiyete veya dar mükellefiyete tabi olması» şeklinde ifade edilmiştir.

Birden fazla takvim yılına sirayet eden inşaat ve onarma işlerinde ileride sâfi kâr üzerinden ödenecek vergiye mahsuben, istihkak bedellerinden halen % 3 nisbetinde yapılan tevkifatın, bu işlerle işigal eden şahısları sermaye ve nakit imkânları bakımından güçlüklerle mâruz bırakması ve diğer taraftan sâfi kâr üzerinden ödenecek vergiye nazaran çoğu ahvalde fazla bulunması sebebiyle bakıyenin iadesinin idare bakımından arz ettiği zorluklar muvacehesinde, bu mahzurları ortadan kaldırmak amacıyla vergi tevkifatı nisbetinde Hükümetçe öngörülen % 1 indirme komisyonumuzca uygun mütalâa edilmiştir.

Ancak hazırlanan değişik madde metninde bahse konu istihkak bedellerinden yapılması öngörülen % 2 tevkifat nisbeti sadece tam mükellefiyete tabi şahıslar için derpiş edilmiş bulunmaktadır. Halbuki dar mükellefiyete tabi şahıslara ödenen bu kabîl istihkak bedellerinden de tevkifat yapıl-

ması zaruri olduğundan ve halen mer'î metne göre de tevkifat yapılmakta olduğundan, bu hususu sağlamak üzere komisyoneca hazırlanan değişik metinde gerekli bend ilâve olunmuştur.

Gelir Vergisi Kanununun 94 ncü maddesinin 3 numaralı bendinde yazılı bulunan serbest meslek işleri dolayısıyla yapılan ödemelere mahsus % 15 vergi tevkifatı nisbeti tam mükellefiyette ay- nen muhafaza edilmiştir.

Aynı kanunun 96 ncı maddesinin 1 numaralı fıkrasında yazılı menkul sermaye iratlarında ver- gi tevkifat nisbeti tam mükellefiyete tabi gerçek kişilerde % 20 den % 15 e indirilmiştir. Keza aynı maddenin 2 numaralı fıkrasında yazılı «dağıtılmıyan kazançlar» için bu nisbet % 20 den % 15 e düşürülmüş bulunmaktadır. Mezkûr nisbetin uygulanmasında istihkak sahibinin tam veya dar mükellefiyete tabi olmasının bir rolü yoktur.

Hükümet gerekçesinde de açıklandığı üzere; tevkifat nisbetinde vâkı indirim, hisse senedi gelir- lerinin vergisinin hafifletilerek, küçük tasarruf erbabının ve âtil sermaye sahiplerinin şirketlere rağbetini sağlamak ve aynı zamanda otofinansman ihtiyacını karşılamak gayesini gütmektedir.

Diğer taraftan, dar mükellefiyete tabi gerçek kişilerle, Türkiye'de işyeri veya daimî temsileisi bulunmıyan ve kurumlar dışında kalan tüzel kişilerin elde ettikleri 96 ncı maddenin 1 numaralı fıkrasında yazılı menkul sermaye iratlarında ise vergi tevkifat nisbeti %20 den % 40 a çıkarıl- mıştır.

Hükümet gerekçesinde de açıklandığı üzere, tevkifat genellikle nihai vergi anlamını taşıma- maktadır. Zira tevkifata tabi ödemeler üzerinden yapılan vergi kesintileri mükellef beyannamesin- de nihai olarak tahakkuk eden vergiden indirilmektedir. Ancak Türkiye'de yerleşmemiş bulunan gerçek ve tüzel kişiler, Türkiye'de menkul sermaye iratları dolayısıyla Gelir Vergisi beyannamesi vermedikleri cihetle, bunlardan yapılan tevkifatın nihai vergileme anlamında kabul edilmesi gerek- mektedir. Dar mükellefiyete tabi bir kişinin memleketimizde vergiye tabi bir gelir elde etmesi hal- inde, bu gelir kısmının tabi olacağı nihai vergi seviyesine yakın bir verginin memleketimizde ödenmesi icabedeceği cihetle, bu gelir kısmına ait tevkifatın tam mükellefiyette uygulanan nisbetin üzerinde bulunması komisyonumuzca da muvafık görülmüştür.

Nitekim vergi hukukumuzun menşei teşkil eden Batı - Avrupa vergiciliğinde de nihai vergi- lemeye ulaşılması bakımından, özellikle vergi tevkifatında dar mükellefiyete tabi olanlara daha yüksek bir vergi tevkifatı nisbeti uygulanmaktadır.

Kaldı ki; dar mükellefiyete tabi gerçek kişinin % 40 nisbeti üzerinden ödiyeceği vergiyi memle- ketindeki vergi mevzuatına göre ödenmesi gereken vergiden mahsubetme hakkı mevcud olduğundan, tevkifat nisbetinin artırılması dolayısıyla uhdesine terettübeden vergi yükü ağırlaşmış olmamakta- dır.

Ayrıca nisbetin bu şekilde yükseltilmesi, vergi anlaşmalarında Türkiye'nin vergileme hakkının tesbitinde esas alınması bakımından da ehemmiyet arz eden bir noktadır.

Yukarıda belirtilen mülâhazalar da göz önünde bulundurularak Türkiye'de yerleşmemiş olan gerçek kişilere 94 ncü maddenin 3 numaralı bendinde yazılı meslekî faaliyetleri dolayısıyla yapılan ödemeler ile, aynı maddenin 5 numaralı bendinde yazılı telif ve patent haklarının satışı veya kira- lanması karşılığında yapılan ödemelerde vergi tevkifatı nisbeti % 15 ten % 20 ye çıkarılmış bulun- maktadır.

Tasarı Maddesi 5. — (Hükümet tasarısının 7 ncı maddesine tekabül etmektedir.) Hükümet tar- sarısının 7 ncı maddesiyle, dar mükellefiyette Türkiye'de gayrimenkul sermaye iradı elde eden ya- bancı gerçek kişilerin tarhiyata muhatap tutulmalarını temin için Kurumlar Vergisi Kanunundaki hükme (madde : 27) mütenazır olarak, Gelir Vergisi Kanununun 107 ncı maddesine gerekli hük- mün ilâve edilmesi komisyonumuzca da isabetli görülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

Kurumlar Vergisi Kanunundaki değişiklikler

Tasarı Maddesi : 6. — (Hükümet tasarısının 8. maddesine tekabül etmektedir) Hükümet tasarısının 8 nci maddesiyle, Kurumlar Vergisi Kanununun 8 nci maddesinin 1 numaralı bendinde değişiklik öngörülmektedir.

Halen mer'î olan 8 nci maddenin ilk fıkrası ve 1 numaralı bent hükmü aşağıya alınmıştır :

İstisnalar

Madde 8. — Bu maddede yazılı kurum kazançları Kurumlar Vergisinden müstesnadır :

1. Başka bir kurumun sermayesinin asgari yüzde onuna bu kurumun kuruluşu anında veya bilânço tarihinden en az bir yıl evvelinden beri sahib olduklarını ispat ve tevsik eden anakurumların, kuruma iştiraklerinden elde ettikleri kazançlar. (İştirak kazançları istisnası)

İştirak kazançları istisnası, kurumun bilânço tarihinden bir yıl evvel ve yeni kuruluşlarda kuruluş anında sahib olduğu iştirak hissesine isabet eden kazanç miktarına uygulanır.

Mevzubahis hüküm ile; başka bir kurumun % 10 ve daha fazla hissesine sahip olan anakurumlara, hissesine sahib oldukları kurumdan elde ettikleri kazançlar için Kurumlar Vergisi istisnası sağlanmıştır.

Bu istisnanın tatbik edilebilmesi için, anakurumun Türkiye'de mukim tam mükellefiyete tabi bir kurum olması icabeder. Nitekim modern Batı vergiciliğinde de iştirak kazançları istisnasından faydalanacak anakurumun tam mükellefiyete tabi olması hususu derpiş edilmiştir.

Hükümet gerekçesinde de belirtildiği üzere mer'î kanun hükmümüz bu açıklığı temin etmediğinden madde metninde gerekli değişiklik yapılmış ve böylece, sadece tam mükellefiyete tabi anakurumların iştirak kazançları istisnasından faydalanmalarını temin edecek şekilde hükme vuzuh verilmiştir.

Tasarı Maddesi : 7. — (Hükümet tasarısının 9. maddesine tekabül etmektedir) Tasarının bu maddesiyle, Kurumlar Vergisi Kanununun 12 nci maddesinin 6 numaralı bendinde değişiklik öngörülmektedir.

Halen mer'î olan 12 nci madde hükmü aşağıya alınmıştır;

«Dar mükellefiyette mevzu

Madde 12. — Onbirinci maddede yazılı dar mükellefiyet mevzuuna giren kurum kazancı aşağıda gösterilen kazanç ve iratlardan terekkübeder :

1. Türkiye'de Vergi Usul Kanunu hükümlerine uygun işyeri olan veya daimî temsilci bulunduran yabancı kurumlar tarafından bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla yapılan işlerden elde edilen ticari kazançlar.

(Bu şartları haiz olsalar dahi kurumların ihraç edilmek üzere Türkiye'de satınaldıkları veya imâl ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere göndermelerinden doğan kazançlar, Türkiye'de elde edilmiş sayılmaz. Türkiye'de satmaktan maksat alıcı veya satıcının veya her ikisinin Türkiye'de olması veya satış akdinin Türkiye'de yapılmasıdır.)

2. Türkiye'de elde edilen ücretler.

3. Türkiye'de elde edilen serbest meslek kazançları.

4. Türkiye'de bulunan zirai işletmeden elde edilen kazançlar.

5. Gayrimenkullerin, hakların ve menkul malların Türkiye'de kiralanmasından elde edilen iratlar.

6. Türkiye'de elde edilen menkul sermaye iratları.

7. Türkiye'de elde edilen sair kazanç ve iratlar (Bir numaralı fıkra hükmü dışında kalanların menkul kıymet satışından elde ettikleri kazançlar hariç.)»

Bu maddenin 6 numaralı bendinde açıklandığı üzere; dar mükellefiyette Türkiye'de elde edilen menkul sermaye iratları vergiye tabi bulunmaktadır. Menkul sermaye iratları tabiri mevduat faizlerini de kapsamına aldığından yabancı kurumların Türkiye bankalarına depo ettikleri mev-

duat için tahakkuk ettirilen faizler de vergi mevzuuna girmektedir. Haalbuki, Gelir Vergisi Kanunumuzun 6 nci maddesinin 2 nci fıkrası «mevduat faizleri ile, menkul kıymet satışından doğan kazançlar Türkiye'de elde edilmiş olsa dahi, bunlar vergi mevzuuna alınmaz.» hükmünü ihtiva etmektedir. Kurumlar Vergisi Kanununda bu anlayışa paralel bir hüküm mevcudolmadığından Türkiye'de mukim olmayan gerçek kişilerin mevduat faizleri vergiye tabi olmadığı halde, Türkiye'de mukim olmayan tüzel kişilerin mevduat faizleri vergiye tabi tutulmaktadır.

İşte İki Vergi Kanunumuzun arasındaki mevduat faizinin vergilendirilmesi konusundaki prensip farklılığını gidermek amacı ile yapılan değişiklik neticesi Kurumlar Vergisi Kanunumuzun hükmü ile, beynelmül hukuka uygun bulunan Gelir Vergisi Kanunumuzun hükmüne benzetilmiştir. Bundan böyle yabancı kurumlar tarafından Türk bankalarında depo edilen mevduat faizleri, vergiden muaf bulunacağı cihetle, memleketimizin bu yolda geniş döviz imkânları sağlanması da imkân dâhiline girecektir.

Bu sebeple bahis konusu değişiklik komisyonumuzca da uygun görülmüştür.

Tasarı Maddesi: 8. — (Hükümet tasarısının 10 ncu maddesine tekbül etmektedir) Hükümet tasarısının 10 ncu maddesi ile Kurumlar Vergisi Kanununun 24 ncu maddesinde bâzı değişiklikler öngörülmektedir.

Halen mer'î olan 24 ncu madde hükmü aşağıya alınmıştır;

«Tevkif yolu ile alınan Kurumlar Vergisi, tevkifat yapmaya mecbur olanlar ve tevkifata ait muhtasar beyanname

MADDE 24. — A) Dar mükellefiyete tabi kurumların aşağıda yazılı kazanç ve iratları Kurumlar Vergisi tevkifatına tabidir :

1. Üretler;

2. Serbest meslek kazançları;

3. Menkul sermaye iratları;

4. Telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, alâmeti farika ve benzeri gayri maddî hakların satışı, devri, temlikî veya kiralanması mukabilinde alınan bedeller.

Yukarıda yazılı kazanç ve iratlar Vergi tevkifatında gayrisâfi miktarları üzerinden nazara alınır.

Bu madde gereğince Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılan kurum kazançları üzerinden bu kazançı elde eden kurumlar tarafından ayrıca Gelir Vergisi tevkifatı yapılmaz.

Kurumlar Vergisi tevkifatının nisbeti % 20 dir.

Bu maddeye göre vergisi tevkif suretiyle alınan kazanç ve iratlar için 20 ve 22 nci maddelere göre beyanname verilmesi veya bu madde şümulüne girmiyen kazanç ve iratlar için verilecek beyannamelere mezkûr kazanç ve iratların ithali ihtiyarîdir.

B) Dar mükellef durumda olan kurumlara (A) fıkrasında yazılı kazanç ve iratları sağlıyanlar, bu kazanç ve iratlardan Kurumlar Vergisi tevkifatı yapmaya mecburdurlar.

Kazanç ve iratları sağlıyanlar, Kurumlar Vergisi tevkifatına tabi kazanç ve iratları nakden veya hesaben ödiyen veya tahakkuk ettiren gerçek veya tüzel kişilerdir.

Bu madde gereğince vergi tevkifatı yapanlar, bir ay zarfında nakden veya hesaben ödedikleri veya tahakkuk ettirdikleri kazanç ve iratlar ile bunlardan kestikleri Kurumlar Vergisini mütaakip ayın 20 nci günü akşamına kadar, bağlı buldukları Vergi Dairesine muhtasar beyanname ile bildirirler.

Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarına göre defter tutmak mecburiyetinde olanlar, bu maddeye göre yaptıkları vergi tevkifatını ayrıca kayıt ve hesaplarında gösterirler.

C) Kurumlar Vergisi tevkifatına ait muhtasar beyannameye aşağıda yazılı malûmatın gösterilmesi lâzımdır:

a) Tevkifatı yapanın adı ve soyadı veya unvanı ile iş adresi,

b) Beyannameye gösterilen tevkifatın yapıldığı ay,

c) Vergi mükellefi olan yabancı kurumun unvanı ve iş merkezi adresi,

- d) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iradın nev'i,
- e) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç veya iradın miktarı,
- f) Yapılan vergi tevkifatının miktarı,
- g) Beyannamenin tanzim tarihi ve vergi kesenin imzası,
- h) Beyannamenin verildiği Vergi Dairesinin adı.

«Beyannamenin şekli, muhtevası ve ekleri Maliye Bakanlığınca tâyin olunur.»

A) Yürürlükte bulunan hükümlere nazaran Hükümet tasarısında yer alan değişikliklerin gerekçeleri, aşağıda sırasıyla açıklanmıştır :

1. Hükümet tasarısında dar mükellefiyete tabi kurumların Kurumlar Vergisi tevkifatına tabi kazanç ve iratları meyanına 3 numaralı bend hükmü ile gayrimenkul sermaye iratları ithal edilmiştir. Mer'î hükme göre söz konusu iratları sağlayan dar mükellef kurumlar her ne kadar beyanname verme mükellefiyetine tabi ise de, tatbikatta bu mecburiyete uyulmaması sebebiyle bu iratlar büyük ölçüde vergileme dışı kalmaktadır. Sözü edilen mahzuru önlemek ve vergi emniyetini sağlamak mülâhazasıyla, gayrimenkul sermaye iratlarının da tevkifata tabi tutulması yerinde bulunmuştur.

2. Gayrimaddi hakların kiralanması karşılığında alınan bedeller ise, söz konusu 3 numaralı bend şümülüne alınmış olduğundan, mer'î 4 numaralı bend hükmünde yer alan kiralamaya ilişkin ibare metinden çıkarılmıştır.

3. Hükümet tasarısının 9 ncu ve raporumuza ekli tasarının 7 nci maddesinde dar mükellefiyete tabi kurumların elde ettikleri mevduat faizlerinin vergi dışı bırakılmaları öngörülmüş olduğundan, bu hükme mütenazır olarak anılan faizlerin tevkifata tabi tutulmamasını temin maksadıyla yeni 4 numaralı bende ilâve edilen hüküm Komisyonumuzca da yerinde görülmüştür.

4. Kurumlar Vergisinin tevkifat nisbeti, anonim, eshamlı komandit, limited ve kazanç dağıtan kooperatif şirketlerce dağıtılan kâr paylarında % 20 den % 40 a çıkarılmıştır. Böylece dar mükellefiyete tabi gerçek kişilerce elde edilen aynı mahiyetteki menkul sermaye iratlarının vergilendirilme nisbetiyle (Tevkif yolu ile) paralellik sağlanmıştır. Bu iratlar dolayısıyla Türkiye'de beyanname verilmesi halinde, tevkif edilen vergi, beyannameye müstenit vergiden mahsubolunacak, beyanname verilmemesi halinde ise tevkifat nihai vergi mahiyetini iktisabedecektir.

5. Türkiye'de beyanname verilmemesi halinde, tevkif yolu ile alınan vergi kendi memleketinde ödemesi gerekli vergiden mahsubedilebileceğinden, binnetice tevkifat nisbetinin artışı dolayısıyla vergi yükünde bir ağırlaşma bahis konusu olmayacaktır.

Esasen, beynelmül tatbikatta da bahis mevzuu kâr payları (Dividant), diğer menkul sermaye iradı ve kazançlara nazaran daha yüksek nisbette vergi tevkifatına tabi tutulmaktadır.

Kâr paylarından belirtilen şekilde ve farklı nisbette vergi kesilmesi; dividantın sâfi, bunlar dışındaki gelirlerin ise (Faiz, ücret, kira, serbest meslek faaliyeti gelirleri gibi) gayrisâfi olması esasına dayanmaktadır.

Yukarda açıklanan nedenlerle kâr paylarından yapılacak Kurumlar Vergisi tevkifat nisbetinin % 40 a çıkarılması Komisyonumuzca da uygun mütalâa edilmiştir.

6. Dar mükellefiyete tabi kurumların kâr paylarından dağıtım sırasında (Nakden veya hesaben ödenmesi veya tahakkuk ettirilmesi anında) bu madde gereğince tevkif olunacak vergiden, Gelir Vergisi Kanununun 96 nci maddesine istinaden ve «Dağıtılmayan kazanç» olarak evvelce kesilmiş bulunan verginin mahsubunu teminen maddeye konulan hüküm de yerinde görülmüştür.

B) Komisyonumuzca yapılan değişiklikler ve gerekçesi :

1. Maddenin vergi tevkifat nisbetleriyle ilgili bendi, ifadeye vuzuh vermek amacıyla yeniden kaleme alınmıştır.

2. Uluslararası teknik terakkinin yakından izlenmesini kolaylaştırmak amacı ile, gayrimaddi hakların kiralanması, satışı, devri ve temlikî mukabilinde dar mükellefiyete tabi kurumlar tarafından elde edilecek gelirlerden yapılacak vergi tevkifatı nisbetinin indirilmesi hususunda Bakanlar Kuruluna yetki verilmesinin yerinde olacağı düşünülmüş ve bu maksatla maddenin (a) fıkrasına gereken hüküm eklenmiş bulunmaktadır.

Konulan bu hükme göre, Bakanlar Kurulunca memleket ekonomisi bakımından lüzumlu görülen hallerde, kanuni veya iş merkezi vergi anlaşması yapılan devletlerde bulunan dar mükellefiyete tabi kurumların, patent ve benzeri hakları mukabilinde aldıkları bedellerden yapılacak vergi tevkifat nisbetinin indirilmesi mümkün olabilecektir.

Bu esasın tatbik olunabilmesi için, yapılan vergi anlaşmasında Âkîd Devletin memleketimizde uygulanan vergi indirimi ölçüsünde, patent sahibi kuruma kendi vergisinden bir indirim tanınması gerekmektedir.

Bu itibarla, Bakanlar Kurulunun tasarı ile tanınan yetkisini, vergi anlaşmasında öngörülen bu şartlar altında kullanacağı izahtan vârestedir.

3. Tasarının bu maddesinde yapılan diğer değişiklik, memleketimize yabancı sermaye celbinin teşvikini istihdaf etmektedir.

Bilindiği üzere tasarının bu maddesinde yer alan bir hükümlerle, yabancı sermayedarlara ödenen kâr paylarından yapılmakta olan vergi tevkifatı yükseltilmiş ve böylece vergi yükü bu yatırımlardan kendi ülkelerinde alınmakta olan verginin seviyesine yaklaştırılmış bulunmaktadır. Bu suretle memleketimizdeki yabancı yatırımların menşei memlekette ödedikleri verginin bir kısmının Türkiye'de ödenmesi sağlanmış olmaktadır. Ancak, Komisyonumuzca yapılan incelemelerle, sermaye ihraçeden bir kısım ülkelerin, bu kurumlara uyguladıkları Kurumlar ve stopaj Gelir Vergisi tutarının, yeni tasarı ile dar mükellefiyete tabi kurumlar için öngörülen bu nevi vergiler toplamının altında bulunduğu tesbit edildiğinden, sözü edilen hükmün, bu ülkelerden memleketimize sermaye gelmesine mâni olabileceği sonucuna varılmıştır. Böyle bir duruma mahal bırakmamak üzere, vergi yükü memleketimize nazaran daha düşük bulunan ülkelerden gelmiş olan yabancı sermayelere ait iratlarından tevkif edilen verginin, kendi ülkesinde ödediği vergiyi aşan kısmının, iadesi derpiş edilmiştir.

Diğer taraftan, Gelir ve Kurumlar Vergisi mevcut bulunmayan veya çok düşük nisbetli vergiler uygulayan ülkelere gelecek sermayelerin, tam mükellefiyete tabi mükelleflere uygulanan toplam vergi nisbetinin asgari haddi üzerinden vergilenmesi ve fazlasının iadesi esas kabul edilmiştir.

Bu maksadı sağlamak üzere, tasarının bu maddesinin (B) fıkrasının sonuna, gereken hüküm ilâve edilmiş bulunmaktadır.

Tasarı maddesi 9. — (Hükümet tasarisının 11 nci maddesine tekabül etmektedir) Hükümet tasarisının 11 nci maddesiyle Kurumlar Vergisi Kanununun 25 nci maddesinde yer alan Kurumlar Vergisi nisbetlerinin değiştirilmesi öngörülmektedir.

Halen mer'î olan 25 nci madde hükmü aşağıya alınmıştır :

«Nispet

Madde 25. — Kurumlar Vergisi, bu kanuna göre tesbit olunan kurum kazancından :

1. Sermaye şirketleri ile kooperatiflerde % 20;
2. Diğer kurumlarda % 35;

nisbetinde alınır.

Hesaplanan vergilerde lira kesirleri atılır.

Tasarıda, sermaye şirketleri ile kooperatif şirketlerde kurumlar vergisi nisbeti % 30 a, diğer kurumlarda % 40 a çıkarılmış bulunmaktadır.

Hükümet gerekçesi ve Bakanlık temsilcisinin komisyonumuzda yaptığı açıklamalar muvacehesinde, teklif edilen vergi nisbetlerine ilişkin görüşleri aşağıdaki noktalarda toplamak mümkündür.

a) Bilindiği üzere, 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu ile, kurumların (Sermaye şirketleri, kooperatif şirketleri iktisadi kamu müesseseleri, dernek, tesis ve vakıflara ait iktisadi işletmeler) kazançları kurumlar vergisine tabi tutulmuş bulunmaktadır.

Bunlardan sermaye şirketlerinde (Anonim, limited, eshamlı komandit) ve aynı mahiyetteki yabancı kurumlarda ve kooperatif şirketlerde kurumlar vergisi nisbeti % 20, iktisadi kamu müessesesi

lerinde % 35 tir. Diğer ülkelerin kurumlar vergisi ile karşılaştırıldığında, kurumlar vergisi nisbetimizin bunlarla mukayese kabul etmeyecek bir düşüklük arz ettiği görülür.

Memleketimizde kurumlar vergisi nisbetinin düşük tutulmasının sebebi, muhakkak ki şirketleşmeyi teşvike mâtuftur. Ancak bu yoldan teşvik, umulan gayeyi gerçekleştirmekten uzak kalmıştır. Nitekim, 1960 yılından önce kurumlar vergisi nisbetlerinin % 10 olmasına rağmen, şirketleşmede büyük inkişaf kaydedilmemiştir. Buna mukabil nisbetin % 20 ye çıkmasından sonraki derecede kurumlaşma faaliyetinde belirli bir gelişme müşahade olunmuştur.

b) Halen Yüksek Mecliste görüşülmekte olan «Halka açık anonim şirketler» le ilgili tasarıda, bu şirketler için % 20 kurumlar vergisi nisbetinin uygulanması ve ayrıca bu nevi şirketlere sair çeşitli vergi avantajları tanınması öngörülmüş bulunduğundan teklif edilen nisbetlerin kurumlaşmayı engelliyeceği şeklinde bir iddia varit olmamak lâzımgelir.

c) Halen meri bulunan nisbetlere göre kurumlara tahmil olunan vergi yükü (Kurumlar ve gelir vergileri birlikte nazara alındığında) % 36 dır.

Yeni nisbetlerin uygulanması halinde (K. V.: % 30, G. V.: % 15) ise, vergi yükü % 4 artışla % 40,5 tur.

Kurumlar vergisi nisbetindeki % 10 artışa mukabil, stopaj nisbetinin % 20 den % 15 e indirilmesi suretiyle, eskisine nazaran vergi yükündeki artış sadece % 4 ten ibaret kalmaktadır. Bu derece cüzi artışın kurumlaşmayı önliyemeyeceği aşikârdır.

d) Kaldı ki; ekonomik yönden bir mahzur tevliyetmeyeceği yukarıdaki izahlarla beliren nisbet artışının, finansman ihtiyacına cevap verecek bir ek hâsıla (350 milyon lira) sağlayacağı hususu da gözden uzak tutulmamak lâzımgelir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gider Vergileri Kanunundaki değişiklikler

1. Tasarının 12 nci maddesi 10 ncu madde olarak komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.
2. Hükümet tasarısının 25 nci maddesi ile, hurda kâğıtlardan imal edilen kâğıt ve mukavvaların da vergi mevzuuna girdiği sarahatan belirtilmek istenmektedir.

Filhakika, Danıştay içtihadı gereğince hurda kâğıttan imal edilen kâğıtların vergiye tabi olmadığı kabul edilirse, kâğıt imalatında selüloz kullanan müesseseler hurda kâğıdı da ilk madde olarak kullandıkları takdirde, hurda kâğıttan ve selülozdan imal ettikleri kâğıt ve mukavvaları tefrik etmeleri, bir kısmını vergili, bir kısmını da vergisiz fiyatla satmaları veya aynı mamulün içinde vergili ve vergisiz kıymetleri ayırmaya kalkışmaları gerekecektir.

Bu gibi durumların meydana gelmesini önlemek üzere, hurda ve kırpıntı kâğıtlardan imal edilen kâğıtların vergiye tabi olması esası kabul edilmiş; fakat memleketimizde, hurda ve kırpıntı kâğıtları ilk madde olarak kullanmak suretiyle kâğıt ve mukavva imal eden müesseselerin basit tesislerle bu işi yaptıkları göz önünde bulundurulmak suretiyle, bu basit kâğıt imalâthanelerine, Gider Vergileri Kanununun 5 nci maddesinin sonuna (d) işaretli bir fıkra ilâve edilmek suretiyle, muafiyet tanınması yoluna gidilmiştir.

Tasarıya 11 nci madde olarak eklenen bu hükme göre, basit kâğıt imalâthaneleri munhasıran ve müstemirren hurda ve kırpıntı kâğıtları ilk madde olarak kullanmak suretiyle kâğıt ve mukavva imal ettikleri takdirde, muafiyetten faydalanacaklardır. Meselâ, bu müesseseler selülozdan kâğıt imaline de başlarsa, muafiyet hükmünden faydalanamayacaklardır. Böylece, ileride tesislerini genişleterek selülozdan da kâğıt imal etmeye başlayanların vergi dışında kalmaları önlenmiş olacağı gibi, mevcut büyük kâğıt fabrikaları, mamullerini vergiye tabi olanlar veya olmıyanlar diye bir tefrike tabi tutma güçlüğünden de kurtarılmış olacaklardır.

3. Tasarının 13 ncu maddesi 12 nci madde olarak komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

4. a) Metil alkol, 4250 sayılı İsspirto ve İspirtolu İçkiler Kanunu hükümleri dairesinde halen beher litrede 10 - 500 kuruş inhisar resmine tabi bulunmaktadır.

Hükümet tasarısı ile metil alkolün bir litresinin 500 kuruş istihsal vergisine tabi tutulması ve imhisar resminin de kaldırılması öngörülmüştür.

Metil alkol, evvelce ispirotoların tabi olduğu rejime tabi tutulmuş ise de, bu maddenin aslında daha ziyade sanayide ilk madde olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Edinilen bilgiye göre, metil alkolün, memleketimizde halen fenoplâstik sanayiinin ana ilk maddesini teşkil eden formaldehit imalinde ve zirai mücadele ile insan ve hayvan sağlığını ilgilendiren müstahzarlar imalinde kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan metil alkol (diğer adıyla metanol), Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 29.04 pozisyonuna girmektedir. Tarifenin 29 neü faslına giren maddeler, Gider Vergileri Kanununa bağlı (i) sayılı tablonun, 210 sayılı Kanununun 12 neü maddesi ile değişik 12 neü pozisyonu gereğince, % 18 nisbetinde İstihsal Vergisine tabi bulunmaktadırlar.

Her ne kadar, tablolardan birisinde ismen kayıtlı olan bir maddenin, kayıtlı olduğu pozisyona göre vergiye tabi tutulması ve buna binaen metil alkolün de, tasarıda kaldığı takdirde, III numaralı tablonun 5/D pozisyonuna göre vergilenmesi mümkün bulunmakta ise de, yukarıda da açıklandığı üzere, alkol olmaktan ziyade bir sanayi ilk maddesi olan metil alkolün bir litresi üzerine konulmak istenilen vergi çoktur. Bu sebeplerle, tasarınnın 14, 15 ve 31 neü maddelerindeki metil alkolle ait hükümlerin çıkarılması uygun görülmüştür. Bu hükümlerin tasarıdan çıkarılması ile metil alkolün, Gider Vergileri Kanununa bağlı I sayılı tablonun 12 neü pozisyonu hükmü gereğince, daha az bir vergiye tabi tutulması sağlanmış olacaktır.

b) Hükümet tasarısının 14 neü maddesi ile, Gider Vergileri Kanununun 14 neü maddesine (j) işaretli bir fıkra ve aynı tasarınnın 26 neü maddesi ile Gider Vergileri Kanununa bağlı I sayılı tablonun 10/D işaretli pozisyonuna bir fıkra eklenmesi ve bu hükümlerle, tatbikatta görülen aksaklıkları gidermek maksadiyle, pamuktan mamul dikiş ve nakış ipliklerinin vergi matrahlarının, ha iplik ve dikiş ve nakış ipliğine aidolmak üzere ikiye ayrılması ve bu matrahlardan ham iplik kıymetinin % 30 nisbetinde, mamul dikiş ve nakış ipliğine ait kıymetin ise % 18 nisbetinde İstihsal Vergisine tabi tutulması öngörülmektedir.

Ancak, iplik kıymetlerinin muhasebe kayıtlarına dayanılarak ikiye ayrılmasının uzun ve karışık hesapları icabettireceğini ve bu durumun ise mükellefleri güçlüklerle mâruz bırakacağını müşahede eden Komisyonumuz, bu müşkülâtı önlemek üzere, alt komisyon tasarısının 13 neü maddesinin (j) işaretli fıkrasının ve buna paralel olarak 26 neü maddesinin tasarıdan çıkarılmasını ve 26 neü madde yerine I sayılı tablonun 10 neü pozisyonunun (B) işaretli fıkrasını değiştiren bir hüküm konulmasını yerinde görmüştür.

Komisyonumuzca kabul edilen değişik hüküm Gider Vergileri Kanununun nebati liflerden imal edilen ipliklere ait hükmünün aynı olup vergi nisbetlerinde bir değişiklik yapmamaktadır. Yapılan ameliye 482 sayılı Kanunla dikiş ve nakış iplikleri için kabul edilen ve tatbikatta yürümiyen özel hükmün kaldırılmasından ibarettir.

5. Tasarınnın 15 neü maddesi hakkında yukarıda 4/a işaretli paragrafta izahat verilmiştir.

6. Tasarınnın 16 neü maddesi 15 neü madde olarak Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

7. Tasarınnın 17 neü maddesi 16 neü madde olarak ve maddeye matlap ilâve edilmek suretiyle aynen kabul edilmiştir.

8. Hükümet tasarısının 18, 19, 20 ve 21 neü maddeleri 17, 18, 19, 20 numaralı maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

9. Komisyonumuzca Hükümet tasarısına 21 neü madde olarak eklenen bir hüküm ile, Tekel maddelerinden alınan İstihsal Vergisinden belediyelere % 2 nisbetinde bir hisse verilmesi öngörülmüştür.

1 . 3 . 1948 tarihli ve 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 3 neü maddesi ile, halen Tekel maddeleri sâfi gelirin % 5 i belediye payı olarak belediyelere verilmektedir.

Hükümet tasarısının 36 neü maddesi ile, Belediye Gelirleri Kanununun bu maddesi kaldırılmaktadır. Esasen Belediye Gelirleri Kanununun sözü edilen hükmü kaldırılmazsa bile, bu tasarı ile, Tekel maddelerinden alınmakta olan Savunma Vergisi ve Tekel sâfi geliri kaldırıldığına göre, bu

tasarının kanunlaşması ile, mevcudolmayan bir gelirden belediyelere hisse ayrılması da bahis konusu olmayacaktır.

Bu durumu ve belediyelerimizin gelir ihtiyaçlarını göz önünde bulunduran Komisyonumuz, Tekel maddelerinden alınacak İstihsal Vergisinden de belediyelere hisse ayrılmasının yerinde olacağını düşünmüş ve bunu sağlamak üzere de akaryükütlardan alınan İstihsal Vergisinden bazı yerlere hisseler verilmesine dair olan Gider Vergileri Kanununun 6 nci maddesine bir fıkra eklenmesini yerinde görmüştür.

Ayrılacak hissenin % 2 olarak tesbit edilmesi hususuna gelince; Belediye Gelirleri Kanununun yukarıda bahsolunan 3 ncu maddesi gereğince muhassıran Tekel sâfi hâsılasından hisse ayrılmakta idi. Bu tasarının kanunlaşması halinde, Tekel maddelerinden, sâfi hâsıla ve Savunma Vergisi toplamı kadar İstihsal Vergisi alınacağına göre, belediye hissesinin de bu toplam üzerinden hesaplanması gerekecektir. Binaenaleyh toplam İstihsal Vergisi üzerinden % 2 nisbetinde belediyelere verilecek hisse, bugün verilmekte olan hisseden az olmayacaktır.

Yine belediye hisseleri ile ilgili olarak tasarıya geçici 5 nci maddenin eklenmesi yerinde görülmüştür.

Tekel maddelerinden alınan Savunma Vergisi ile sâfi hâsıla esasının terk edilerek bunun yerine sözü edilen maddelerin İstihsal Vergisi mevzuuna alınmasına dair olan bu tasarının Gider Vergileri ile ilgili hükümleri henüz kanunlaşmadığından, tabiiyle Tekel maddelerinden alınacak İstihsal Vergisinin % 2 si nisbetinde 1969 yılı Maliye bütçesine bir ödenek konulması mümkün olamamıştır.

Komisyonumuzca bu tasarının kanunlaşması halinde belediyelerin Tekel maddelerinden almakta oldukları hisseden, 1969 yılında mahrum kalabilecekleri mülâhaza edildiğinden, tasarıya geçici 5 nci madde eklemek suretiyle bu mahzur önlenmiştir.

Geçici madde ile, Tekel maddelerinden alınacak İstihsal Vergisinin % 2 si nisbetinde 1969 yılı Maliye Bakanlığı Bütçesinin mali transferler bölümüne ödenek koymaya Maliye Bakanı yetkili kılınmıştır.

10. Hükümet tasarısının 22 ve 23 ncu maddeleri 22 ve 23 ncu maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

11. Tasarının 24 ncu ve 32 nci maddeleri ile, Gider Vergileri Kanununa bağlı I sayılı ilk istihsal maddeleri tablosunun 4 ncu pozisyonu ile IV numaralı tablonun 4 ncu pozisyonunun değiştirilmesi öngörülmüştür.

I sayılı tablonun 4 ncu pozisyonu gereğince, selüloz, albüminoit veya tabii reçinelerin türevleri veya sentez yolu ile veya sair suretlerle elde olunan muhtelif şekillerdeki suni plâstik ilk istihsal maddeleri % 40 nisbetinde dâhilde ve ithalde İstihsal Vergisine tabidir.

IV sayılı tablonun 4 ncu pozisyonuna göre de (plâstik maddelerden mamül eşya) % 35 nisbetinde yalnız ithalde alınan İstihsal Vergisine tabidir.

Hükümetçe sevk olunan tasarıda, bu maddelerin vergi nisbetlerinde her hangi bir değişiklik yapılmamıştır.

Tasarı ile, tatbikatta karşılaşılan tereddütlerin giderilmesi istenmekte, bu sebeple de Gümrük Giriş Tarife Cetveline atıflar yapılmak suretiyle hükümler tanzim edilmiş bulunmaktadır.

Filhakika, beynelmilel mahiyette olan Gümrük Giriş Tarife Cetvelimiz, bir eşyanın mahiyet ve evsafını tâyin konularında daha sarîh ve mazbut esasları ihtiva etmektedir.

Komisyonumuzca yapılan incelemelerde, Gümrük Giriş Tarife Cetveline atıflarda bulunulması yerinde görülmüş; ancak, tarifedeki terimlere sadık kalınmamasının daha doğru olacağı düşünüldüğünden, tasarıda (maddeler) kelimesi yerine, Tarife Cetvelindeki (müstahsallar) kelimesinin konulması yoluna gidilmiştir.

a) Komisyonumuzca yapılan değişikliğe göre, Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 39.01 ilâ 39.06 pozisyonlarında yazılı müstahsallar İstihsal Vergisine tabidir.

b) 39 ncu faslın 3/e ve 3/d notlarına giren eşya bu pozisyona göre İstihsal Vergisine tabi tutulmıyacak, bunlar IV sayılı tablonun 4 ncu pozisyonu gereğince sadece ithalde İstihsal Ver-

gisine tabi olacaktır. Zira, bu notlarda sayılan mamuller ilk istihsal maddesi vasfında değildirler. Ancak, memleket dâhilinde imal edilen ve 39.01 - 39.06 pozisyonlarının şümulüne giren ve dolayısıyla dâhilde İstihsal Vergisine tabi bulunan ilk maddeleri imal edenler, sözü edilen ilk maddeleri 39 neu faslın 3/e ve 3/d notlarında belirtilen şekillere getirirlerse, bu hareket bir dahili sarf hareketi olduğundan, bu notlarda belirtilen şekillerdeki müstahsalların ilk maddeleri dâhilde İstihsal Vergisine tabi olacaktır.

Kullanılmış eşya hurdaları dâhilde vergiye tabi olmayacak, ancak tarifedeki müstahsalların artık ve döküntüleri vergiye tabi olacaktır.

c) Aynı pozisyonun ikinci parantez içindeki hükmüne göre, 39.01 - 39.06 pozisyonları şümulüne giren müstahsalları imal edenler, imal ettikleri bu müstahsalları, tarife cetvelinin başka fasıllarına giren uçucu organik eriticiler içinde eritilirse ve bu eritme neticesinde meydana gelen mahlülün içindeki müstahsal (yani 39.01 - 39.06 pozisyonlarının şümulüne giren müstahsal) miktar bakımından % 50 den az ise, % 50 den az olan bu kısım bu pozisyona göre vergiye tabi olacaktır.

Bunun sebebi şudur: Gümrük Giriş Tarife Cetveli İzahnamesinin 39 neu fasla ait izahlarının muhtelif bölümlerinde, 39.01-39.06 pozisyonlarında zikredilen müstahsallardan her hangi birinin uçucu organik muhalliller içindeki mahlulleri, muhallilin nisbeti ağırlık itibariyle mahlülün % 50 sinden fazla olduğu takdirde bu faslın haricinde kalır ve (32.09) pozisyonunda yer alır, denilmektedir. 32.04 pozisyonuna giren eşya ise, vernikler ve boyayıcı maddelerdir.

Bu demektir ki, bir imalâtçı, tarife cetvelinin 39.01 - 39.06 pozisyonlarına giren müstahsalların tesliminde İstihsal Vergisi ödeyecektir. Fakat bu imalâtçı, imal ettiği sözü edilen müstahsalları bir eritici içinde erittiği ve bu suretle hâsıl olan mahlül içindeki müstahsalın miktarı % 50 den az olduğu takdirde, mezkûr mahlülün Gümrük Tarifesinin 39 neu faslı dışında kaldığını ve 32.09 pozisyonuna girmekte olduğunu ileri sürülerek dâhilde İstihsal Vergisi ödememe yolunu arayabilir. Filhakika bu gibi durumlarda, esas mamulün istihsalinde muhtelif istihsal reaksiyon kademeleri neticesinde elde olunan maddelerin, vergi mevzuuna girseler bile, İstihsal Vergisine tabi tutulamıyacağına iddia edildiği anlaşılmaktadır.

Hal böyle olunca, 39.01 - 39.06 tarife pozisyonlarına giren maddeleri imal edenler, % 50 den daha az miktarda eritici içinde kullanmak suretiyle vergi ödememe yolunu aramayı önlemek ve bu konuda muhtemel ihtilâflara meydan vermemek maksadıyla sözü edilen hüküm sevk edilmiştir.

d) Üçüncü parantez içindeki hüküm, ikinci parantez içindeki hükmün tamamlayıcısı mahiyetindedir. Bu hükmüne göre, satınaldıkları vergiye tabi müstahsalları bir eritici içinde % 50 den fazla olarak erittikleri takdirde bu mahlül vergiye tabi olacaktır. Çünkü, bahis konusu müstahsalları bizzat istihsal edenler aynı vasıftaki mamuller için vergi ödiyeceklerdir. Binaenaleyh ilk maddesini satınalanların bu vergiyi ödemeleri gerekmektedir. Bu hususu sarıh hale getirmek ve dolayısıyla vergi eşitliğini sağlamak için böyle bir hüküm sevk zaruri görülmüştür.

Satınaldığı vergiye tabi müstahsalı miktar bakımından % 50 den daha az kullanmak suretiyle bir mahlül vücuda getiren şahıs, bu mahlül dolayısıyla vergi ödemiyecektir. Zira bu şahıs, sözü edilen müstahsalı satınalırken bu müstahsal için İstihsal Vergisi ödemiştir.

Esasen yukarıda ikinci parantez içindeki hükümde de vergiye tabi müstahsalı bizzat imal eden bir şahıs, bu müstahsalı bir mahlül içinde % 50 den daha az kullanırsa, yalnız % 50 den az olan müstahsal için vergi ödiyecektir. Binaenaleyh, bu durumda vergiye tabi müstahsalı satınalanla, bizzat imal eden arasında vergi eşitliği tesis edilmiş olacaktır.

e) Tasarının 32 nci maddesindeki hükmü de, yukarıdaki hükmüne paralel olarak ve bu iki hükmün birbirini tamamlayan hükümler olduğu göz önünde bulundurularak, değiştirmek icabetmiştir.

Komisyonumuzca değiştirilen metne göre, Gümrük Tarife Cetvelinin 39,07 pozisyonunda yer alan plâstik eşya yalnız ithalde alınan İstihsal Vergisine tabi olacaktır. Bundan başka I sayılı tablonun 4 neü pozisyonu şümulü dışında bırakılmış olan 39 neu faslın 3/e ve 3/d notlarındaki müstahsallar ile kullanılan plâstik eşya hurdaları ve miktar bakımından % 50 den az vergiye tabi müstahsalı ihtiva eden ve dolayısıyla Gümrük Tarife Cetvelinin 32.09 pozisyonuna giren müstahsallar tam kıymet üzerinden bu pozisyon gereğince % 35 nisbetinde vergiye tabi tutulacaktır.

Yukarda da açıklandığı üzere, memleket dâhilinde imal edilen bu vasıftaki bir mahlûlün tam kıymeti üzerinden değil, sadece bünyesindeki 39.01 - 39.06 tarife pozisyonlarına giren madde kıymeti üzerinden vergi ödenecektir.

f) Hükümet tasarısının 24 nci maddesi, 24 ncü madde olarak kabul edilmiştir.

12. Hükümet tasarısının 25 nci maddesi, 25 nci madde olarak ve hükme (ve kırpıntı) kelimesi eklenmek suretiyle kabul edilmiştir.

13. Hükümet tasarısının 26 nci maddesi hakkında yukarıda gider vergilerine ait bölümün 4 - b paragrafında gereken açıklama yapılmıştır.

14. Hükümet tasarısının 27 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

15. Hükümet tasarısının 28 nci maddesi ile, buzdolaplarının % 18 nisbetinde vergiye tabi tutulması öngörülmektedir.

Komisyonumuz evveleminde, % 18 vergi nisbetini fazla bulmuş, bu nisbetin % 12 ye indirilmesinin mümkün olduğunu ve diğer taraftan, tahminen satış bedellerinden % 50 nisbetinde ilk madde indirimi de yapılması gerekeceği cihetle, vergi nisbetinin fiilen % 6 ya düşeceğini ve böylece sözü edilen eşyanın fiyatlarına imalatçılar tarafından ödenecek İstihsal Vergisinin inikâs ettirilmemesinin mümkün olabileceğini mütalâa etmiştir.

Bundan başka komisyonumuz münhasıran buzdolaplarının Dahilî İstihsal Vergisi mevzuuna alınarak, benzeri diğer mamullerin vergiye tabi tutulmamasını doğru görmemiş ve bu sebeple buzdolabının benzeri eşyanın vergiye tabi tutulması halinde hâsıl olacak durumlar üzerinde durmuştur.

Devlet İstatistik Enstitüsünden alınan bilgiye göre, memleket dâhilinde imâl edilen buzdolabı, çamaşır makinası, elektrikli süpürge, şofben, elektrikle ve havagazı ile çalışan fırınların % 12 nisbetinde İstihsal Vergisine tabi tutulması halinde elde olunacak İstihsal Vergisinin 45 milyon lira raddesinde olabileceği ve bu eşyanın değerlerinden % 50 nisbetinde ilk madde indirimi yapıldığı takdirde, net verginin 22.5 milyon liraya düşeceği; bundan başka, sözü edilen İstihsal Vergisinin tahminen yarısının gelir veya kurumlar vergisi matrahlarından düşülmesi gerekeceği nazara alındığı takdirde, elde olunacak İstihsal Vergisi hasılatının fiilen 12 milyon lira raddesine ineceği hesaplanmıştır.

Bu durum ve ayrıca İstihsal Vergisinin prensipleri bakımından ileri sürülen mülahazalar sebebiyle, Hükümet tasarısının 28 nci maddesinin tasarıdan çıkarılması uygun görülmüştür.

16. Hükümet tasarısının 29 ve 30 ncu maddeleri 28 ve 29 ncu maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

17. Tasarının 31 nci maddesi, 30 ncu madde olarak kabul edilmiş ve bu maddenin 5/D pozisyonundaki (metil alkol) ile ilgili hüküm tasarıdan çıkarılmıştır.

Bu husustaki açıklamalar yukarıda 4 - a paragrafında yapılmıştır.

18. Tasarının 32 nci maddesi, 31 nci madde olarak kabul edilmiş ve bu maddede yapılan değişiklik yukarıda 11 nci paragrafta açıklanmıştır.

19. Komisyonumuzca 32 numaralı olarak değiştirilen Hükümet tasarısının 33 ncü maddesi daha sarıh hale getirilmiştir. Yapılan değişiklikle, vergi nisbetinin kanunla tesbit edilen tavan altında değiştirilebileceğine dair Bakanlar Kuruluna verilmiş olan bu gibi kanuni yetkilerin ancak bir defa kullanılabilmesine dair idari kaza mercileri kararları muvacehesinde, sözü edilen vergi nisbetlerinin Bakanlar Kurulunca indirildikten sonra tekrar kanuni nisbete kadar yükseltilebileceği ve bu nisbetlerin tekrar indirilebileceği, yani nisbetlerde değişiklikler yapılabileceği temin edilmek istenmiştir.

20. Tasarının 33 ncü maddesi komisyonumuzca ilâve edilmiştir.

3437 sayılı Tütün ve Tütün İhisarı Kanununun 115 nci maddesi, ihisar altında bulunan bütün mamullerinin, «Gümrük Resminden gayri Hazine ve belediyeye ve idarei hususiyelere ait bütün vergi ve resimlerden muaf olduğu» nu hükme bağlamaktadır.

Tütün mamullerinin İstihsal Vergisi mevzuuna alınması halinde, ithal edilen tütün mamullerinden, yukarıdaki hüküm meriyette kaldığı takdirde istihsal vergisi alınamayacaktır. Bunu önlemek üzere, 3437 sayılı Kanunun 115 nci maddesinin İstihsal Vergisi ile ilgili istisna hükmü kaldırılmıştır.

Halen Millet Meclisinde müzakere edilmekte olan (Tütün ve Tütün Tekeli Kanun tasarısı) nın 37 nci maddesindeki vergi muafılığı İstihsal Vergisine şâmil değildir. Mezkûr tasarı kanunlaştığı takdirde yukarıda bahsolunan 115 nci madde hükmü cari olmayacaktır. Fakat tütünle ilgili tasarının kanunlaşmaması hali göz önünde bulundurularak yukarıdaki hükmün Gider Vergileri bakımından sevki zaruri görülmüştür.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Harclar ve Damga Vergisi kanunlarındaki değişiklikler

1. Hükümet tasarısının 34 nci maddesi ile Harclar Kanununun 86 nci maddesinde öngörülen değişiklikle ilgili olarak, maddenin ilk fıkrasının «Aşağıda yazılı kişiler pasaport (memleket dışında konsolosluklarca müddetin uzatılması işlemleri hariç) ve vize harclarından muaftırlar.» şekline getirilmesi suretiyle hükme vuzuh verilmesi uygun görülmüştür. Bu durumda hükmün parantez içerisindeki kısmına «memleket dışındaki konsolosluklarca» ibaresi ilâve edilmiş bulunmakta ve böylece yurt içindeki temditlerin muafiyetten faydalanması sağlanmaktadır. Harclar Kanununun bu maddesinin değiştirilmesi maksadının, bilhassa döviz gelirinin artırılmasına mâtufl olduğu nazara alınarak mezkûr hükümde komisyonumuzca belirtilen tadil yapılmış ve 34 nci madde olarak kabul edilmiştir.

2. Damga Vergisi Kanununa ekli, Damga Vergisinden istisna edilen kâğıtlara ait (2) sayılı tablonun ilgili bölümüne ilâve edilen bir hükümle, İstiklâl Madalyası verilmiş bulunanlara vatani hizmet tertibinden bağlanan şeref aylıklarının ödenmesine ait her türlü kâğıtların Damga Vergisine tabi tutulmaması öngörülmektedir. Bu hüküm 20 . 2 . 1968 tarihli ve 1005 sayılı Kanunun tatbikiyle ilgilidir. Malûmları olduğu üzere, mezkûr kanunla, millî mücadeleye iştirak eden ve bu sebeple kendilerine İstiklâl Madalyası verilmiş bulunan Türk vatandaşlarına, hayatta buldukları sürece vatani hizmet tertibinden üçyüz lira aylık bağlanmış bulunmaktadır. Gerek 1005 sayılı işbu Kanunda ve gerekse Damga Vergisi Kanununda bu mevzuda bir istisna hükmü yer almadığından, söz konusu aylıkların ödenmesinde düzenlenen makbuzlardan - bordro ve benzeri - binde 4 nisbetinde Damga Vergisi kesilmektedir. İçtimai mülâhazalarla ve (2) sayılı tabloda benzeri bâzı istisnaların mevcudolduğu nazara alınarak anılan hükmün tabloya ilâvesi derpiş edilmiş bulunmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

İthalde alınacak Damga Resmi hakkındaki kanuna ait değişiklik

Hükümet tasarısının 35 nci maddesinde öngörülen, 7 . 2 . 1967 tarihli ve 828 sayılı İthalde alınacak Damga Resmi Hakkındaki Kanunun 2 nci maddesindeki nisbet değişikliği komisyonumuzca 36 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Kaldırılan hükümler

1. Komisyonumuzca 37 nci madde olarak kabul edilen Hükümet tasarısına kaldırılan hükümlere ait 36 nci maddesinin 2 numaralı bendi ile 4223 sayılı Kahve ve Çay İhisarı Hakkındaki Kanunun 3 ve 16 nci maddeleri kaldırılmaktadır.

Mezkûr kanunun 3 nci maddesinde İhisar Resminden gayrı, fiyat tesbiti ile ilgili hükümler de mevcudolduğundan, maddenin yalnız İhisar Resmi ile ilgili hükümleri kaldırılmış, diğer hükümleri ipka edilmiştir.

2. Aynı maddenin 7 numaralı bendi ile İnhisarlar Beyiyeleri üçte birlerinin harb mâlûlleri-ne ve şehit yetimlerine tahsis ve tevziine dair 1485 sayılı Kanunun 2, 3 ve 4 neü maddeleri kaldırılmaktadır.

Sözü edilen kanunun bahis konusu maddeleri, harb mâlûlleri ve şehit yetimleri için, tekel mad-delerinin satışları dolayısıyla bâyilere verilecek beyiyelerin üçte birinin Ziraat Bankasında tesis olunacak bir fonda toplanmasına ve bunların tevziine dairdir.

1929 yılından beri uygulanagelmekte olan bu hükümlerin başkaca bir kaynaktan karşılanma-sına tevessül olunmadan kaldırılması doğru görülmemiştir. Harb mâlûlleri ve şehit yetimlerinin za-manla azalması ve dolayısıyla bunlara tevzi olunacak meblâğların fert başına gittikçe artması bir mahzur teşkil ediyorsa, 1485 sayılı Kanunda bu konuda bir değişiklik yapılması mümkündür.

Bu itibarla, 7 numaralı bendin tasarıdan çıkarılması uygun mütalâa olunmuştur.

Geçici maddeler

1. Tasarının geçici 1 neü maddesi, Gelir Vergisi Kanununun 96 ncı ve 105 neü maddelerinde öngörülen ve menkul sermaye iratları ile dağıtılmıyan kazançlara ilişkin bulunan hükümlerin, şir-ketlerin 1968 yılı kazançlarından mütevellit menkul sermaye iratları ve dağıtılmıyan kazançlara da uygulanmasını temin edici hükümler ihtiva etmektedir.

Bu esasa göre, tam mükellefiyette gerçek kişilerle kurumların sözü edilen kazanç ve iratlarına, lehlerine olarak düşük nisbetin (% 15) tatbiki sağlanmış olacaktır.

Buna mukabil dar mükellefiyette gerçek kişilerle, kurumlar dışında kalan tüzel kişilerin, 1968 takvim yılı şirket kazançlarından mütevellit menkul sermaye iratları % 40 nisbetinde tevkifata tabi tutulacaktır.

2. Tasarının geçici 2 neü maddesi ile, dar mükellefiyete tabi gerçek kişiler ile, kurumlar dı-şındaki tüzel kişilerin 1967 ve daha önceki yıllar şirket kazançlarından mütevellit ve 1.1.1969 tarihinden itibaren ödenecek olan kâr paylarına tasarının öngördüğü % 40 tevkifat nisbetinin uy-gulanması temin edilmiş; ve mükerrer tevkifatı önlemek üzere mahsup esası kabul edilmiştir.

3. Tasarının geçici 3 neü maddesi ile, dar mükellefiyete tabi kurumların, şirketlerin 1968 ve daha önceki yıllar kazançlarından mütevellit ve 1 . 1 . 1969 tarihinden sonra ödenecek olan irat-ları hakkında % 40 tevkifat nisbetinin uygulanması öngörülmüştür.

Aynı maddede mükerrer vergilendirmeyi önlemek üzere mahsup esası kabul edilmiştir.

Yine aynı maddenin (b) bendi ile, Kurumlar Vergisi Kanununun değişik 25 neü maddesinde öngörülen % 30 ve % 40 vergi nisbetlerinin 1968 takvim yılı kurum kazançlarına tatbiki sağlan-mıştır.

4. 658 sayılı Kanunla Kurumlar Vergisinden muafiyeti kabul edilmiş bulunan 2836 sayılı Ka-nuna göre kurulmuş Tarım Kredi Kooperatiflerinin, anılan kanundaki muafiyetten, kanunun mak-sadına uygun olarak 1 . 1 . 1963 tarihinden itibaren istifadelerini mümkün kılmak üzere Komisyo-numuzca kanuna bir geçici madde eklenmesi uygun görülmüştür.

5. Tasarının 17 neü maddesi ile şehir içi taşımalar yeniden tarif edilmektedir. Bu tarifteki esaslar dairesinde Maliye ve Ulaştırma bakanlıklarının yeniden karar almaları gerekmektedir. Kanunun yürürlüğe girmesi üzerine, bahis konusu kararların hemen alınması mümkün olmayaca-ğından, yeni kararlar alınmaya kadar eski kararların uygulanması için tasarıya geçici 5 neü mad-denin eklenmesi yerinde görülmüştür.

6. Tasarıya Komisyonumuzca eklenen geçici 6 ncı madde hakkında yukarıda Gider Vergilerine ait 9 neü paragrafta açıklama yapılmıştır.

Hükümet tasarısının yürürlük ve yürütmeye aidolan 37 ve 38 neü maddeleri, 38 ve 39 neü mad-deler olarak aynen kabul edilmiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek temennisiyle Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan ve Sözeü

Bolu

H. İ. Cop

Aydın

S. Bosna

Balıkesir

A. Akın

Bursa

K. Önadım

Çorum

Söz hakkım saklıdır

H. İncesulu

Erzincan

Söz hakkım mahfuzdur

A. Sağıroğlu

Erzurum

Söz hakkım mahfuzdur

N. Diler

İstanbul

Söz hakkım mahfuzdur

S. Aren

Kırşehir

Söz hakkım mahfuz

S. Onan

Konya

Söz hakkım mahfuzdur

S. F. Önder

Samsun

Ş. Yücel

Tokat

M. Ş. Çavdaroğlu

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1969 yılı Bütçesinin finansmanı için vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı

BİRİNCİ BÖLÜM

Gelir Vergisi Kanunundaki değişiklikler

MADDE 1. — 31 . 12 . 1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 7 nci maddesinin 3 (a) 4 ve 5 numaralı bendleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

a) Hizmetin Türkiye'de ifa edilmiş veya edilmekte olması veya Türkiye'de değerlendirilmesi ;

4. Serbest meslek kazançlarında : Serbest meslek faaliyetlerinin Türkiye'de icra edilmesi veya Türkiye'de değerlendirilmesi ;

5. Gayrimenkul sermaye iratlarında : Gayrimenkulün Türkiye'de bulunması veya bu mahiyetteki mal ve hakların Türkiye'de kullanılması veya Türkiye'de değerlendirilmesi ;

GEÇİCİ KOMİSYONUN DEĞİŞTİRİŞİ

1969 yılı Bütçesinin finansmanı için vergi kanunlarında değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı

BİRİNCİ BÖLÜM

Gelir Vergisi Kanunundaki değişiklikler

MADDE 1. — 31 . 12 . 1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun değişik 7 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Kazanç veya iradın Türkiye'de elde edilmesi

Madde 7. — Dar mükellefiyete tabi kim-seler bakımından kazanç ve iradın Türkiye'de elde edildiği aşağıdaki şartlara göre tâyin olunur :

1. Ticari kazançlarda : Kazanç sahibinin Türkiye'de işyerinin olması veya daimî temsilci bulundurması ve kazancın bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla sağlanması (Bu şartları haiz olsalar dahi iş merkezi Türkiye'de bulunmayanlardan, ihracedilmek üzere Türkiye'de satınaldıkları veya imâl ettikleri malları Türkiye'de satmaksızın yabancı memleketlere gönderenlerin bu işlerden doğan kazançları Türkiye'de elde edilmiş sayılmaz.

Türkiye'de satmaktan maksat, alıcı veya satıcının veya her ikisinin Türkiye'de olması veya satış akdinin Türkiye'de inikat eylemesidir. İş merkezinden maksat ise, işbakımından muamelelerin bilfiil toplandığı ve idare edildiği merkezdir.) ;

2. Zirai kazançlarda : Zirai faaliyetlerin Türkiye'de icra edilmesi ;

3. Ücretlerde :

a) Hizmetin Türkiye'de ifa edilmiş veya

(Hükümetin teklifi)

(Geçici Komisyonun değişikliği)

edilmekte olması veya Türkiye'de değerlendirilmesi;

b) Türkiye'de kâin müesseselerin idare meclisi başkanı ve üyelerine, denetçilerine, tasfiye memurlarına ait hakkı huzur, aidat, ikramiye, temettü hissesi ve benzerlerinin Türkiye'de değerlendirilmesi;

4. Serbest meslek kazançlarında: Serbest meslek faaliyetlerinin Türkiye'de icra edilmesi veya Türkiye'de değerlendirilmesi;

5. Gayrimenkul sermaye iratlarında: Gayrimenkulün Türkiye'de bulunması ve bu mahiyetteki mal ve hakların Türkiye'de kullanılması veya Türkiye'de değerlendirilmesi;

6. Menkul sermaye iratlarında: Sermayenin Türkiye'de yatırılmış olması;

7. Sair kazanç ve iratlarda: Bu kazanç veya iratları doğuran işin veya muamelenin Türkiye'de ifa edilmesi veya Türkiye'de değerlendirilmesi;

Bu maddenin 3 ncü, 4 ncü, 5 nci ve 7 nci bendlerinde sözü edilen değerlendirmeden maksat, ödemenin Türkiye'de yapılması veya ödeme yabancı memlekette yapılmışsa, Türkiye'de ödiyenin veya nam ve hesabına ödeme yapılmasının hesaplarına intikal ettirilmesi veya kârından ayrılmasıdır.

MADDE 2. — Aynı kanunun 22 nci maddesinin 2 numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

2. Tasarruf mevduatı karşılığında bir takvim yılında alınan faizlerin 500 lirası (Muhtelif müesseselerden veya bir müessesenin muhtelif şube veya ajanslarından alınan mevduat faizlerinde bu had her müessese veya her müessesenin muhtelif şube ve ajansları için ayrı nazara alınır.)

MADDE 2. — Aynı kanunun 22 nci maddesinin 2 numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

2. Mevduat ve özel alacaklar karşılığında bir takvim yılında alınan faizlerin 1 000 lirası (Muhtelif müesseselerden veya bir müessesenin muhtelif şube veya ajanslarından alınan mevduat faizlerinde bu had her müessese veya her müessesenin muhtelif şube ve ajansları için ayrı ayrı nazara alınır.)

MADDE 3. — Aynı kanunun 23 ncü maddesinin 1 numaralı bendi kaldırılmıştır.

MADDE 4. — Aynı kanunun 31 nci maddesinin sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Mükellefin kendisine, eşine ve küçük çocuklarına tanınan geçim indirimi hadleri :

1. Mükellefin veya eşinin 65 yaşını doldurması halinde her birine ait geçim indirimi hadi iki kat;

(Hükümetin teklifi)

2. Mükellefin veya eşinin veya küçük çocuklarının,

dilsiz, bir gözü kör, el ve ayaklarının birini kullanamıyacak derecede sakat olmaları halinde, sakatlığa mâruz olanlara ait geçim indirimi haddi iki kat;

3. Mükellefin veya eşinin veya küçük çocuklarının,

iki gözü kör, el ve ayaklarının ikisini kullanamıyacak derecede sakat olmaları halinde, sakatlığa mâruz olanlara ait geçim indirimi haddi üç kat;

olarak nazara alınır. Yukarıda belirtilen şekillerde sakat olup da 65 yaşını dolduranların geçim indirimi hadlerine bir kat daha ilâve olunur.

MADDE 5. — Aynı kanunun değişik 96 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

İratlarda vergi tevkifatı:

MADDE 96. — Aşağıda yazılı menkul sermaye iratları ve dağıtılmıyan kazançlar vergi tevkifatına tâbidir:

1. Tahvilât faizleri ile mevduat faizlerinin istisna haddini aşan kısımları;

2. Âdi komandit şirketlerde komanditerlerin kâr payları;

3. Sermaye şirketleri ile kazanç dağıtan kooperatif şirketler kâr payları;

İstihkak sahibi gerçek kişilere (kurumlar dışında kalan dar mükellefiyete tabi yabancı tüzel kişiler dâhil) nakden veya hesaben ödendiği anda bu kişiler bakımından elde edilmiş sayılarak bu sırada ödemeyi yapan tarafından vergi tevkifatına tâbi tutulur. Hesaben ödeme, iratları ödiyenleri istihkak sahiplerine karşı durumda gösteren kayıt ve muameleleri ifade eder

4. Dağıtılmıyan kurum kazançları;

Sermaye şirketleri ile kazanç dağıtan kooperatif şirketlerin malî bilânçolarına göre tahassül eden sâfi kazançlarının, aşağıdaki (A) ve (B) bendlerinde yazılı indirim ve ilâveler yapıldıktan sonra kalan miktar dağıtılmıyan

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 3. — Aynı kanunun değişik 96 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

Menkul sermaye iratlarında ve dağıtılmıyan kurum kazançlarında vergi tevkifatı :

MADDE 96. — Bu maddenin 1 ve 2 numaralı fıkralarında gösterilen menkul sermaye iratları ile dağıtılmıyan kurum kazançları Gelir Vergisi tevkifatına tabidir.

1. Menkul sermaye iratlarında :

Aşağıdaki bendlerde gösterilen menkul sermaye iratları gerçek kişilere nakden veya hesaben ödendiği anda, ödemeyi yapanlar tarafından vergi tevkifatına tabi tutulur :

a) Tahvilât faizleri ile mevduat faizlerinin istisna haddini aşan kısımları;

b) Âdi komandit şirketlerde komanditerlerin kâr payları;

c) Sermaye şirketleri ile kazanç dağıtan kooperatif şirketlerde kâr payları.

Türkiye'de işyeri veya daimi temsilcisi bulunmıyan ve kurumlar dışında kalan tüzel kişilerin mevduat faizleri hariç olmak üzere yukarıda gösterilen menkul sermaye iratları da bu fıkraya göre vergi tevkifatına tabidir.

Bu fıkrada geçen hesaben ödeme tâbiri, bu iratları ödiyenleri istihkak sahiplerine karşı borçlu durumda gösteren kayıt ve muameleleri ifade eder.

(Hükümetin teklifi)

kazanç olarak, Kurumlar Vergisi beyannamelerinin verileceği süre içinde, bu şirketlerce vergi tevkifatına tabi tutulur :

A) Şirketlerin kazancından yapılacak indirimler :

a) Gelir Vergisi tevkifatına tabi şirket kazancı dolayısıyla ödenmiş olan veya henüz ödenmemiş olmakla beraber şirket için borç olarak tahakkuk eden Kurumlar Vergisi;

b) Ticaret Kanunu ve özel kanunlardaki mecburiyete dayanılarak o yıl kazancından ayrılmış olan her çeşit ihtiyat akçeleri ve provizyonlar;

c) Genel bütçeye dâhil dairelere, katma bütçeli idarelere, il özel idareleri ile belediyelere, köylere ve kamu menfaatlerine yararlı derneklere makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar (kurum kazancından bu neviden bir indirim yapılmışsa bu miktar hariç);

d) Ödenmiş olan vergi ve para cezaları ile Âmme alacaklarının tahsil usulü hakkındaki Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler;

e) Şirketlerin malî bilâncolarına göre tahassül edip Kurumlar veya Gelir Vergisi kanunlarının alâkalı hükümleri muvacehesinde fiilen mahsubu yapılamamış geçmiş yıllar zararları;

f) Şirketlerin gerçek kişi olmıyan ortaklarının sermaye paylarına tekabül eden kazanç hisseleri (Türkiye'deki işyeri yahut daimî temsilcisi bulunmıyan veya bulunup da kazancını bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla sağlamıyan dar mükellefiyete tabi kurumların sermaye yapılarına tekabül eden kazanç hisseleri hariç);

g) 4 numaralı fıkraya göre vergi tevkifatı yapılmazdan evvel şirket ortaklarına dağıtılmış olup üzerinden Gelir Vergisi kesilmiş bulunan kâr hisseleri.

B) Şirketlerin kazancına yapılacak ilâveler :

a) Gelir ve Kurumlar vergilerinden istisna edilmiş olan menkul kıymet faiz ve temettüleri;

b) Kurumlar Vergisinden istisna edilmiş olan iştirak kazançları;

4 numaralı fıkra hükmüne göre, vergi tev-

(Geçici Komisyonun değiştirisi)

2. Dağıtılmıyan kurum kazançlarında :

Sermaye şirketleri ile kazanç dağıtan kooperatif şirketlerin Kurumlar Vergisine matrah olan kurum kazancından ödenmiş veya ödenmesi gereken Kurumlar Vergisi çıkarıldıktan ve aşağıdaki indirim ve ilâveler yapıldıktan sonra kalan miktar dağıtılmıyan kurum kazancıdır.

Dağıtılmıyan kurum kazancı, bu şirketlerce Kurumlar Vergisi beyannamesinin verileceği süre içinde vergi tevkifatına tabi tutulur.

A) İndirimler :

a) Ticaret Kanunu ve özel kanunlardaki mecburiyete dayanılarak o yıl kazancından ayrılmış olan her çeşit ihtiyat akçeleri ve provizyonlar;

b) Genel bütçeye dâhil dairelere, katma bütçeli idarelere, il özel idareleri ve belediyeler ile köylere, kamu menfaatlerine yararlı derneklere ve Türk Kanunu Medenisine göre kurulan vakıflara makbuz karşılığında yapılan bağış ve yardımlar. (Kurum kazancından bu neviden bir indirim yapılmışsa bu miktar hariç);

c) Ödenmiş olan vergi ve para cezaları ile Âmme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun hükümlerine göre ödenen cezalar, gecikme zamları ve faizler;

d) Şirketlerin malî bilâncolarına göre tahassül edip Kurumlar veya Gelir Vergisi Kanunlarının alâkalı hükümleri muvacehesinde fiilen mahsubu yapılamamış geçmiş yıllar zararları;

e) Şirketlerin 1 numaralı fıkraya göre vergi tevkifatına tabi tutarak nakden veya hesaben ödedikleri kâr payları ile Kurumlar Vergisi Kanununun 24 ncu maddesine göre Kurumlar Vergisi tevkifatına tabi tutulmuş kâr payları;

f) Şirketlerin tam mükellefiyete tabi kurum olan ortaklarına nakden veya hesaben ödedikleri kâr payları.

B) ilâveler :

a) Gelir ve Kurumlar Vergilerinden istisna edilmiş bulunan menkul sermaye iratları;

b) Kurumlar Vergisinden istisna edilmiş olan iştirak kazançları;

2 numaralı fıkraya göre vergi tevkifatına tabi tutulmuş bulunan dağıtılmıyan kazançların

(Hükümetin teklifi)

kifatına tabi tutulmuş bulunan şirket kazançlarının sonradan ortaklara dağıtılması halinde 3 numaralı fıkraya göre ayrıca Gelir Vergisi tevkifatı yapılmaz.

Dar mükellefiyette gerçek kişilerle kurumlar dışında kalan tüzelkişilerin kâr paylarından 3 numaralı fıkraya göre tevkif olunacak vergiden, 4 numaralı fıkraya göre bu kişilerin sermaye paylarına tekabül eden kazanç kısmı üzerinden tevkif olunan vergi, tevkifatı yapanlarca indirilir.

Ortaklar, şirketçe kesilmiş olan bu vergileri, iratların kendilerine intikal ettiği döneme mütaallik yıllık beyannameleri üzerinden ödeyecekleri Gelir Vergisinden mahsubedeller ve mahsup fazlası varsa umumi hükümler dairesinde hak sahiplerine iade olunur.

4 numaralı fıkranın (f) bendi hilâfına gerçek kişi olmıyan ortakların kazanç hisselerinden bu fıkraya göre Gelir Vergisi kesilmiş olması halinde, kesilen bu vergiler, istihkak sahibi ortakların yazılı talepleri üzerine Vergi Usul Kanunu hükümleri dairesinde, terkin ve kendilerine iade olunur.

MADDE 6. — Aynı kanunun değişik 105 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Verginin tevkifatı nispetleri :

MADDE 105. — Gelir Vergisi tevkifatının nispetleri :

- A) Tam mükellefiyette;
 - a) 94 ncü maddenin 3 numaralı bendinde yazılı ödemelerde % 15,
 - b) Aynı maddenin 4 numaralı bendinde yazılı ödemelerde % 2,
 - c) 96 ncı maddeye giren menkul sermaye iratlarında % 15,
- B) Dar mükellefiyette;
 - a) 96 ncı maddenin 3 numaralı fıkrasına giren kâr paylarında % 40,
 - b) Aynı maddenin diğer fıkralarına giren menkul sermaye iratlarında ve dağıtılmıyan kazançlarda % 15,

(Geçici Komisyonun değişikliği)

sonradan tam mükellefiyete tabi ortaklara nakden veya hesaben ödenmesi halinde, bunların gerçek kişilere aidolan kısmından ayrıca vergi tevkifatı yapılmaz; tüzel kişilere ait kâr paylarından, aynı fıkraya istinaden evvelce tevkif edilmiş olan vergiler, mahsup hükümleri dairesinde tevkifatı yapan kuruma ret ve iade olunur.

2 numaralı fıkraya göre dağıtılmıyan kazançlar üzerinden tevkif edilmiş bulunan vergiler, istihkak sahibi tüzel kişiler veya bunların ortakları tarafından mahsubolunamaz.

1 numaralı fıkra hükmüne göre kesilmiş olan vergiler, istihkak sahibi gerçek kişilerin bu iratların kendilerine intikal ettiği döneme ilişkin yıllık beyannameleri üzerinden ödenmesi gereken Gelir Vergisinden mahsubedilir; bu mahsup sonucunda kalan kısım, umumi hükümler dairesinde hak sahiplerine iade olunur.

Dar mükellefiyette, gerçek kişilerle Türkiye'de işyeri veya daimî temsilcisi bulunmıyan ve kurumlar dışında kalan tüzel kişilerin kâr paylarından, bu maddenin 1 numaralı fıkrasının (c) bendine dayanılarak tevkif olunacak vergiden, bunların sermaye paylarına tekabül eden dağıtılmıyan kazanç kısmı üzerinden tevkif edilmiş bulunan vergi, tevkifatı yapan kurum tarafından mahsubolunur.

MADDE 4. — Aynı kanunun değişik 105 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Vergi tevkifatı nisbetleri :

Madde 105. — Gelir Vergisi tevkifatının nisbetleri :

- A) 94 ncü maddenin 4 numaralı bendinde yazılı ödemelerde % 2;
- B) 96 ncı maddenin 2 numaralı fıkrasında yazılı dağıtılmıyan kazançlarda % 15;
- C) İstihkak sahibinin tam mükellefiyete tabi olması halinde;
 - a) 94 ncü maddenin 3 numaralı bendinde yazılı serbest meslek işleri dolayısıyla yapılanan ödemelerde % 15;
 - b) 96 ncı maddeye giren menkul sermaye iratlarında % 15;

(Hükümetin teklifi)

- c) Serbest meslek kazançlarında % 20,
- d) 94 ncü maddenin 5 numaralı bendinde yazılı ödemelerde % 20 dir.

MADDE 7. — Aynı Kanununun 107 nci maddesinin 4 numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

4. Dar mükellefiyette, mükellefin Türkiye'de daimî temsilcisi mevcutsa mükellef hesabına daimî temsilci (Türkiye'de birden fazla daimî temsilcinin mevcudiyeti halinde, mükellefin tâyin edeceği tarhiyat tarihine kadar böyle bir tâyin yapılmamışsa temsilcilerden her hangi birisi), daimî temsilci mevcut değilse, kazanç ve iratları yabancı kişiye sağlıyanlar;

tarhiyata muhatap tutulurlar.

İKİNCİ BÖLÜM

Kurumlar Vergisi Kanunundaki değişiklikler

MADDE 8. — 3 . 6 . 1949 tarihli ve 5422 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun değişik 8 nci maddesinin 1 numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

1. Başka bir kurumun sermayesinin asgari yüzde onuna bu kurumun kuruluşu anında veya bilânço tarihinden en az bir yıl evvelinden beri sahib olduklarını ispat ve tevsik eden tam mükellefiyete tabi anakurumların, kuruma iştiraklerinden elde ettikleri kazançlar (İştirak kazançları istisnası).

İştirak kazançları istisnası, kurumun bilânço tarihinden bir yıl evvel ve yeni kuruluşlarda kuruluş anında sahib olduğu iştirak hissesine isabet eden kazanç miktarına uygulanır.

MADDE 9. — Aynı kanunun değişik 12 nci maddesinin 6 numaralı bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

6. Türkiye'de elde edilen menkul sermaye iratları (Bir numaralı fıkra hükmü dışında kalanların elde ettikleri mevduat faizleri hariç)

(Geçici Komisyonun değişikliği)

D) İstihkak sahibinin dar mükellefiyete tabi olması halinde :

- a) 96 ncü maddenin 1 numaralı fıkrasına giren menkul sermaye iratlarında % 40;
- b) 94 ncü maddenin 3 numaralı bendinde yazılı serbest meslek işleri dolayısıyla yapılan ödemelerde % 20;
- c) 94 ncü maddenin 5 numaralı bendinde yazılı ödemelerde % 20 dir.

MADDE 5. — Hükümet tasarısının 7 nci maddesi, 5 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Kurumlar Vergisi Kanunundaki değişiklikler

MADDE 6. — Hükümet tasarısının 8 nci maddesi, 6 ncü madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 7. — Hükümet tasarısının 9 ncü maddesi, 7 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

MADDE 10. — Aynı kanunun değişik 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Tevkif yolu ile alınan Kurumlar Vergisi, tevkifat yapmaya mecbur olanlar ve tevkifata ait muhtasar beyanname.

Madde 24. — A) Dar mükellefiyete tabi kurumların aşağıda yazılı kazanç ve iratları Kurumlar Vergisi tevkifatına tabidir :

1. Ücretler;
2. Serbest meslek kazançları;
3. Gayrimenkul sermaye iratları;
4. Menkul sermaye iratları (Her nevi alacak faizleri dâhil, 12 nci maddenin 6 numaralı bendinde vergi dışı bırakılan mevduat faizleri hariç);
5. Telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, alâmeti farika ve benzeri gayrimaddi hakların satışı, devri ve temlikî mukabilinde alınan bedeller.

Yukarda yazılı kazanç ve iratlar vergi tevkifatında gayrisâfi miktarları üzerinden nazara alınır.

Bu madde gereğince Kurumlar Vergisi tevkifatı yapılan kurum kazançları üzerinden bu kazancı elde eden kurumlar tarafından ayrıca Gelir Vergisi tevkifatı yapılmaz.

Kurumlar Vergisi tevkifatının nisbeti, kurumların G.V.K. nun 75 nci maddesinin 1 ve 3 numaralı bendlerinde yazılı kâr paylarında % 40, diğerlerinde % 20 dir.

Bu maddeye göre vergisi tevkif suretiyle alınan kazanç ve iratlar için 20 ve 22 nci maddelere göre beyanname verilmesi veya bu madde şumulüne girmiyen kazanç ve iratlar için verilecek beyannamelere mezkûr kazanç ve iratların ithali ihtiyaridir.

B) Dar mükellef durumunda olan kurumlara (A) fıkrasında yazılı kazanç ve iratları sağhyanlar, bu kazanç ve iratlardan Kurumlar Vergisi tevkifatı yapmaya mecburdurlar.

Kazanç ve iratları sağhyanlar, Kurumlar Vergisi tevkifatına tabi kazanç ve iratları nakden veya hesaben ödiyen veya tahakkuk ettiren gerçek veya tüzel kişilerdir.

Bu madde gereğince vergi tevkifatı yapanlar bir ay zarfında nakden veya hesaben ödedikleri veya tahakkuk ettirdikleri kazanç ve

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 3. — Aynı kanunun değişik 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Tevkif yolu ile alınan kurumlar vergisi, tevkifat yapmaya mecbur olanlar ve tevkifata ait muhtasar beyanname,

Madde 24. - A) Dar mükellefiyete tabi kurumların aşağıda yazılı kazanç ve iratları kurumlar vergisi tevkifatına tabidir :

1. Ücretler;
2. Serbest meslek kazançları;
3. Gayrimenkul sermaye iratları;
4. Menkul sermaye iratları (her nevi alacak faizleri dâhil, 12 nci maddenin 6 numaralı bendinde vergi dışı bırakılan mevduat faizleri hariç);
5. Telif, imtiyaz, ihtira, işletme, ticaret unvanı, alâmeti farika ve benzeri gayri maddî hakların satışı, devri ve temlikî mukabilinde alınan bedeller.

Yukarda yazılı kazanç ve iratlar vergi tevkifatında gayri safî miktarları üzerinden nazara alınır.

Bu madde gereğince kurumlar vergisi tevkifatı yapılan kurum kazançları üzerinden bu kazancı elde eden kurumlar tarafından ayrıca gelir vergisi tevkifatı yapılmaz.

Kurumlar vergisi tevkifatının nisbeti, kurumların birinci fıkranın 4 numaralı bendi şumulüne giren ve Gider Vergisi Kanununun 75 nci maddesinin 1 ve 3 numaralı bentlerinde yazılı kâr paylarında % 40, bunların dışında kalan menkul sermaye iratları ile, fıkranın 1, 2, 3 ve 5 numaralı bentlerinde yazılı kazanç ve iratlarda % 20 dir.

Bakanlar Kurulu, veya iş merkezleri vergi anlaşması yapılan âkit devletlerde bulunan dar mükellefiyete tâbi kurumların birinci fıkranın 3 ve 5 numaralı bentleri şumulüne giren ve gayrimaddî hakların kiralınması, satışı, devri ve temlikî mukabilinde elde ettikleri gelirlerden yapılacak vergi tevkifatı nisbetinde, gerekli değişiklikleri yapmaya yetkilidir.

Bu maddeye göre vergisi tevkif suretiyle alınan kazanç ve iratlar için 20 ve 22 nci maddelere göre beyanname verilmesi veya bu madde şumulüne girmiyen kazanç ve iratlar için ve

(Hükümetin teklifi)

iratları ile bunlardan kestikleri Kurumlar Vergisini müteakıp ayın yirminci günü akşamına kadar, bağlı buldukları vergi dairesine muhtasar beyanname ile bildirirler.

Bu maddeye göre dar mükellefiyete tabi kurumların kâr paylarından tevkif olunacak vergiden, Gelir Vergisi Kanununun 96 ncı maddesinin 4 ncü fıkrasına göre kesilmiş bulunan vergi, tevkifatı yapanlarca indirilir.

Gelir ve Kurumlar Vergisi kanunlarına göre defter tutmak mecburiyetinde olanlar, bu maddeye göre yaptıkları vergi tevkifatını ayrıca kayıt ve hesaplarında gösterirler.

C) Kurumlar Vergisi tevkifatına ait muhtasar beyannameye aşağıda yazılı malûmatın gösterilmesi lâzımdır :

a) Tevkifatı yapanın adı ve soyadı veya unvanı ile iş adresi,

b) Beyannameye gösterilen tevkifatın yapıldığı ay,

c) Vergi mükellefi olan yabancı kurumun unvanı ve iş merkezi adresi,

d) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iradın nev'i,

e) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iradın miktarı,

f) Yapılan vergi tevkifatının miktarı,

g) Beyannamenin tanzim tarihi ve vergi kesenin imzası,

h) Beyannamenin verildiği vergi dairesinin adı,

Beyannamenin şekli, muhtevası ve ekleri Maliye Bakanlığınca tâyin olunur.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

rilecek beyannamelere mezkûr kazanç ve iratların ithali ihtiyaridir.

Bu maddeye göre yapılan kurumlar vergisi tevkifatı tutarı ile iradı ödeyen şirkete ait kurumlar vergisinin bu irada tekabül eden kısmının toplamı, bu şirketin ortağı olan yabancı kurumun tam mükellefiyete tâbi bulunduğu devlette, aynı kazanç ve irat üzerinden alınan bu mahiyetteki vergiler toplamını aştığı takdirde, fazlası umumî hükümler dairesinde tevkifatı yapan şirkete iade olunur. Şu kadar ki, bu suretle iade edilecek vergi miktarı, aynı kazanç ve irat dolayısıyla Türkiye'de tam mükellefiyete tâbi kurumların ödemek zorunda buldukları kurumlar vergisi ile bu kurumların Gelir Vergisi Kanununun 96 ncı maddesine göre tam mükellef gerçek kişilere ait menkul sermaye iratları üzerinden tevkif etmeleri gereken gelir vergisi toplamını aşan kısma inhisar eder.

B) Dar mükellef durumunda olan kurumlara (A) fıkrasında yazılı kazanç ve iratları sağlıyan, bu kazanç ve iratlardan kurumlar vergisi tevkifatı yapmaya mecburdurlar.

Kazanç ve iratları sağlıyanlar, kurumlar vergisi tevkifatına tâbi kazanç ve iratları nakden veya hesaben ödeyen veya tahakkuk ettiren gerçek veya tüzel kişilerdir.

Bu madde gereğince vergi tevkifatı yapanlar, bir ay zarfında nakden veya hesaben ödedikleri veya tahakkuk ettirdikleri kazanç ve iratlar ile bunlardan kestikleri kurumlar vergisini müteakıp ayın yirminci günü akşamına kadar, bağlı buldukları vergi dairesine muhtasar beyanname ile bildirirler.

Bu maddeye göre dar mükellefiyete tâbi kurumların kâr paylarından tevkif olunacak vergiden, Gelir Vergisi Kanununun 96 ncı maddesinin 4 ncü fıkrasına göre kesilmiş bulunan vergi, tevkifatı yapanlarca indirilir.

Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunlarına göre defter tutmak mecburiyetinde olanlar, bu maddeye göre yaptıkları vergi tevkifatını ayrıca kayıt ve hesaplarında gösterirler.

C) Kurumlar vergisi tevkifatına ait muhtasar beyannameye aşağıda yazılı malûmatın gösterilmesi lâzımdır :

a) Tevkifatı yapanın adı ve soyadı veya unvanı ile iş adresi,

(Hükümetin teklifi)

MADDE 11. — Aynı kanunun değişik 25 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Nispet

Madde 25. — Kurumlar Vergisi, bu kanuna göre tesbit olunan kurum kazancından;

1. Sermaye şirketleri ile kooperatif şirketlerde % 30,
 2. Diğer kurumlarda % 40,
- Nispetinde alınır.
Hesaplanan vergilerde lira kesirleri atılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gider Vergileri Kanunundaki değişiklikler

MADDE 12. — 13 . 7 . 1956 tarihli ve 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununun 4 ncü maddesine aşağıdaki (n) ve (o) işaretli fıkralar eklenmiştir :

Vergiden müstesna tekel maddeleri :

n) I - Tekel Genel Müdürlüğünün teklifi üzerine Maliye ve Gümrük ve Tekel Bakanlıklarınca tesbit olunacak esaslara göre, tekel memur, hizmetli ve işçilerine verilecek tekel maddeleri,

II - Er ve erbaşlar için imal edilip bunlara verilen sigaralar,

o) Nümune olarak veya propaganda ve reklâm maksadiyle bedelsiz verilen her nevi tekel maddeleri. (Bunların yıllık en çok miktarı ile sair hususlar, Tekel Genel Müdürlüğünün tek-

(Geçici Komisyonun değişikliği)

- b) Beyannamede gösterilen tevkifatın yapıldığı ay,
- c) Vergi mükellefi olan yabancı kurumun unvanı ve iş merkezi adresi,
- d) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iradın nevi,
- e) Ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iradın miktarı,
- f) Yapılan vergi tevkifatının miktarı,
- g) Beyannamenin tanzim tarihi ve vergi kesenin imzası,
- h) Beyannamenin verildiği vergi dairesinin adı.

Beyannamenin şekli, muhtevası ve ekleri Maliye Bakanlığınca tâyin olunur.

MADDE 9. — Hükümet tasarısının 11 nci maddesi, 9 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Gider Vergileri Kanunundaki değişiklikler

MADDE 10. — Hükümet tasarısının 12 nci maddesi, 10 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

lifi üzerine Maliye ve Gümrük ve Tekel Bakanlıklarınca tesbit olunur.)

MADDE 13. — Aynı Kanunun 13 ncü maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir :

Tekele tabi maddelerden, imalâtçı işletmelerce Tekel Genel Müdürlüğüne veya bu genel müdürlüğün satış teşkilâtına gönderilenlerde vergi mükellefi Tekel Genel Müdürlüğüdür. Bahis konusu işletmelerin Tekel Genel Müdürlüğüne veya satış teşkilâtına bu şekilde gönderdikleri tekele tabi maddeler vergiye tabi tutulmaz.

MADDE 14. — Aynı Kanunun 14 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Matrah :

Madde 14. — Verginin matrahı, teslim edilen :

a) I nci tabloda sıklet üzerinden vergiye tabi olan akar yakıtlarla, III ncü tablodaki glikoz ve tuzun sâf sıkletleri,

b) Tekel dışı içkilerle metil alkolün litre olarak miktarı,

c) Kibritin çöp adedi olarak miktarı,

d) Elektriğin kilovat saat olarak miktarı,

e) Havagazının metreküp olarak miktarı,

f) Kahvenin gayrisâfi sıkleti,

g) Tekele tabi maddelerden tütün mamulleri ile ispirto ve ispirotolu içkiler ve çayın aylık satış bedelleri tutarı,

Aylık satış bedelleri tutarı tâbiri, Tekel Genel Müdürlüğü tevzi ve satış üniteleri tarafından bir ay içinde bayilere yapılan tekel maddeleri satış bedellerinin toplamını ifade eder.

h) Diğer maddelerin satış bedelidir.

Satış bedeli tâbiri, teslim edilen maddeler karşılığında, her ne adla olursa olsun, müşteriden alınan veya müşterinin borçlandığı para veya diğer değerlerin toplamını ifade eder.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 11. — Aynı kanunun 5 nci maddesinin sonuna aşağıdaki (d) işaretli fıkra eklenmiştir :

Kâğıt imalâthaneleri muaflığı :

d) Munhasıran ve müstemirren hurda ve kırpıntı kâğıtlar ilk madde olarak kullanmak suretiyle kâğıt ve mukavva imâl eden müesseseler.

MADDE 12. — Hükümet tasarısının 13 ncü maddesi, 12 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Aynı kanunun 14 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Matrah :

Madde 14. — Verginin matrahı, teslim edilen :

a) 1 nci tabloda sıklet üzerinden vergiye tabi olan akar - yakıtlarla, III ncü tablodaki glikoz ve tuzun saf sıkletleri,

b) Tekel dışı içkilerin litre olarak miktarı,

c) Kibritin çöp adedi olarak miktarı,

d) Elektriğin kilovatsaat olarak miktarı,

e) Havagazının metreküp olarak miktarı,

f) Kahvenin gayri saf sıkleti,

g) Tekele tabi maddelerden tütün mamulleri ile ispirto ve ispirotolu içkiler ve çayın aylık satış bedelleri tutarı,

Aylık satış bedelleri tutarı tabiri, Tekel Genel Müdürlüğü tevzi ve satış üniteleri tarafından bir ay içinde bayilere yapılan tekel maddeleri satış bedellerinin toplamını ifade eder.

h) Diğer maddelerin satış bedelidir.

Satış bedeli tabiri, teslim edilen maddeler karşılığında, her ne adla olursa olsun, müşteriden alınan veya müşterinin borçlandığı para veya diğer değerlerin toplamını ifade eder.

(Hükümetin teklifi)

i) Satış bedeli veya aylık satış bedeli tutarı bulunmayan teslimlerde, Vergi Usul Kanununa göre hesaplanacak emsal bedeli vergiye matrah ittihaz olunur.

j) Kombine imalâta ve 3 ncü maddenin (d) fıkrasının sonunda parantez içindeki hüküm şümulüne giren hallerde, dikiş ve nakış ipliği imalinde kullanılan ham pamuk ipliğinin değeri ile bu iplikler üzerinde yapılan bitim işlerine ait değer ve satınalınmış bitim işlerine tabi tutulan pamuktan dikiş ve nakış ipliklerinde bitim işlerinden mütevellit değer artışı Vergi Usul Kanununun 267 nci maddesi hükümleri dairesinde tesbit edilir.

MADDE 15. — Aynı kanunun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

b) Ölçü esasları :

Madde 24. — İthal edilen :

a) I nci tabloda sıklet üzerinden vergiye tabi tutulmuş olan akar yakıtlarla, III ncü tablodaki glikoz ve tuzun sâf sıkletleri, (Akar yakıtların zarfları bu kanuna bağlı IV ncü tablodaki pozisyonuna göre vergilendirilir.

b) Tekel dışı içkilerle metil alkolün litre olarak miktarı,

c) Kibritin çöp adedi olarak miktarı,

d) Elektriğin kilovatsaat olarak miktarı,

e) Havagazının metre küp olarak miktarı,

f) Kahvenin gayrisaf sıkletidir.

MADDE 16. — Aynı kanunun 27 nci maddesinin sonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

Vergi matrahı aylık satış bedeli tutarı olan tekele tabi maddelerin tesliminde ilk madde indirimi uygulanmaz.

MADDE 17. — Aynı kanunun nakliyat vergisi nispetleri ile ilgili 38 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

I - Yolcu taşımalarında :

A) Şehir içi taşımalarında % 6,

(Geçici Komisyonun değiştirilmesi)

i) Satış bedeli veya aylık satış bedeli tutarı bulunmayan teslimlerde, Vergi Usul Kanununa göre hesaplanacak emsal bedeli vergiye matrah ittihaz olunur.

MADDE 14. — Aynı kanunun 24 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

b) Ölçü esasları :

Madde 24. — İthal edilen :

a) I nci tabloda sıklet üzerinden vergiye tabi tutulmuş olan akar - yakıtlarla, III ncü tablodaki glikoz ve tuzun saf sıkletleri (Akar - yakıtların zarfları bu kanuna bağlı IV ncü tablodaki pozisyonuna göre vergilendirilir,)

b) Tekel dışı içkilerin litre olarak miktarı,

c) Kibritin çöp adedi olarak miktarı,

d) Elektriğin kilovatsaat olarak miktarı,

e) Havagazının metre küp olarak miktarı

f) Kahvenin gayri saf sıkletidir.

MADDE 15. — Hükümet tasarısının 16 ncü maddesi, 15 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 16. — Aynı kanunun nakliyat vergisi nispetleri ile ilgili 38 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Nispet :

Madde 38. — Nakliyat Vergisinin nispetleri aşağıda gösterilmiştir :

I - Yolcu taşımalarında :

A) Şehir içi taşımalarında % 6

(Hükümetin teklifi)

- B) Şehir dışı taşımalarda :
- a) Üç mevkili taşımalarda :
- aa) Üçüncü mevki, güverte ve tek mevkili taşımalarda % 10,
- bb) İkinci mevkide ve motorlu trende (matrahın kira olması halinde de bu nisbet uygulanır.) % 20,
- cc) Birinci ve lüks mevkilerde % 25,
- b) İki mevkili taşımalarda :
- aa) İkinci mevkide (matrahın kira olması halinde de bu nisbet uygulanır.) % 15,
- bb) Birinci mevkide %20.
- II - Yük taşımalarda % 10,
- Aşağıdaki taşımalar şehiriçi taşıma sayılır :
- a) Belediye sınırları içinde yapılan taşımalar şehiriçi taşımadır.
- b) Bir şehir ile bu şehre iktisaden bağlı olan meskûn yerler bir bölge sayılır.
- Bu bölge içinde aynı taşımla tarifeye istinaden birden fazla gidiş veya geliş olarak yapılan taşımalarda şehir içi taşımadır.
- Bu bölgeler Maliye ve Ulaştırma Bakanlıklarınca birlikte tesbit ve ilân olunur.

MADDE 18. — Aynı kanunun 44 ncü maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.:

Muhtelif istihsal yerleri olan mükelleflere ait vergiler, bunların müracaatları üzerine, merkezlerinin bulunduğu yer vergi dairesince tarh olunur.

Elektriğin dağıtımı dolayısıyla «müstahsıl» sayılanlarla, Tekel Genel Müdürlüğü için tarh yeri, bunların bağlı buldukları yer vergi dairesidir.

İş gerektirirse Maliye Bakanlığı, vergilemede kolaylığı ve güvenliği sağlamak maksadı ile tarh yerini tâyin etmeye yetkilidir.

MADDE 19. — Aynı kanunun 47 nci maddesinin sonuna aşağıdaki (f) işaretli fıkra eklenmiştir:

f) Tekel Genel Müdürlüğüince tekele tabi maddeler için bir aylık teslimleri gösterecek şekilde düzenlenecek beyanname o ayın sonundan itibaren 75 gün içinde verilir.

Tekel Genel Müdürlüğü Ağustos ayının sonuna kadar düzenliyeceği bilançosuna dayana-

(Geçici Komisyonun değiştirisi)

- B) Şehir dışı taşımalarda :
- a) Üç mevkili taşımalarda :
- aa) Üçüncü mevki, güverte ve tek mevkili taşımlarda % 10
- bb) İkinci mevkide ve motorlu trende (matrahın kira olması halinde de bu nispet uygulanır) % 20
- cc) Birinci ve lüks mevkilerde % 25
- b) İki mevkili taşımalarda :
- aa) İkinci mevkide (matrahın kira olması halinde de bu nispet uygulanır) % 15
- bb) Birinci mevkide % 20
- II - Yük taşımalarda % 10
- Aşağıdaki taşımalar şehir içi taşıma sayılır :
- a) Belediye sınırları içinde yapılan taşımalar şehir içi taşımadır.
- b) Bir şehir ile bu şehre iktisaden bağlı olan meskûn yerler bir bölge sayılır.
- Bu bölge içinde aynı taşımla tarifeye istinaden birden fazla gidiş veya geliş olarak yapılan taşımalar da şehir içi taşımadır.
- Bu bölgeler Maliye ve Ulaştırma bakanlıklarınca birlikte tesbit ve ilân olunur.

MADDE 17. — Hükümet tasarısının 18 nci maddesi, 17 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 18. — Hükümet tasarısının 19 ncü maddesi, 18 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

rak geçen malî yılın istihsal vergisi matrahını gösteren ve aylık beyannameler muhteviyatını kesimleştiren toplu ve özel bir beyanname daha tanzim ederek, aynı yılın Ekim ayı sonuna kadar, bağlı olduğu vergi dairesine verir.

Muhtasar beyannamedeki fazlalık veya noksanlıklar mezkûr Ekim ayına ait istihsal vergisi beyannamesinde yazılı matraha eklenir veya ondan indirilir.

MADDE 20. — Aynı kanunun 60 ncı maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

60 ve 61 nci maddeler hükümleri, tekele tabi maddeler bakımından Tekel İdaresi hakkında uygulanmaz.

MADDE 21. — Aynı kanunun 65 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.:

Şaraba ait istihsal vergisinin tarh, tahakkuk ve tahsili :

MADDE 65. — Şarap müstahsılarına ait istihsal vergisi Tekel İdaresi tarafından, mevzuatı gereğince, tarh ve tahakkuk ettirilip tahsil olunarak vergi dairesine ödenir. Bu tarhiyata ait bilgiler Tekel Genel Müdürlüğününün 47 nci maddesinin (f) fıkrası gereğince vereceği aylık beyannamelerde ayrıca gösterilir.

MADDE 22. — Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun değişik (2/D) pozisyonunun (i) fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

D) Akaryakıtlar :

Petrol ve şist yağları (Ham yağlar hariç), esas unsur olarak % 70 ve daha fazla petrol veya şist yağını ihtiva eden:

i) Kapalı kabda alevlenme noktası 30 santigrat dereceden aşağı olan hafif yağlar :

a) Iso - oktan (R) (A.S.T.M. Research metodu ile tâyin edilen) oktan numarası 95 (dâhil) ve daha yukarı olanlar (1 kg. S. den 121 kr..)

b) Diğerleri (1 kg. S. den 74,50 kr.)

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 19. — Hükümet tasarısının 20 nci maddesi, 19 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 20. — Hükümet tasarısının 21 nci maddesi, 20 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 21. — Aynı kanunun 66 ncı maddesine, bu maddenin birinci fıkrasından sonra aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

Bu kanunla tekel maddelerinden alınan istihsal vergisi gelir bütçesine irat kaydolunur. Karşılığında her yıl bu vergiye ait tahminlerin % 2 si nisbetinde belediyelere verilmek üzere Maliye bütçesine ödenek konur.

MADDE 22. — Hükümet tasarısının 22 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

MADDE 23. — Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun değişik (2/D) pozisyonunun (iii) fıkrasının (c) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:-

c) Makina yağları, Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 27.06; 27.07; 27.28; 27.14; 27.15 ve 27.16 ncı pozisyonlarındaki maddeler... % 30

MADDE 24. — Aynı kanuna bağlı I sayılı tablonun değişik 4 ncü pozisyonu aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.:

4 ncü suni plâstik maddeler, selülozun eter ve esterleri ve suni reçineler:

Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 39 ncü faslının 39.01; 39.02; 39.03; 39.04; 39.05 ve 39.06 pozisyonlarında yazılı maddeler (Tarife Cetvelinin mezkûr pozisyonlarına dâhil olan plâstikten mamûl hazır eşya hurdaları ve mamul eşya vasfında olanlar hariç) (Tarife Cetvelinin 39.01 - 39.06 pozisyonlarında yazılı müstahsalların imalâtçıları tarafından bizzat istihsal olunarak uçucu organik muhalliller içinde eritilmesi halinde yalnız mahluller içindeki sözü edilen müstahsallar bu pozisyon gereğince dâhilde alınan istihsal vergisine tabidir.) ...%40

MADDE 25. — Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun 8 nci pozisyonunun başlığı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

3 ncü kâğıt ilk maddelerinden ve hurda kâğıtlardan imal edilmiş kâğıt ve mukavva:

MADDE 26. — Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun (10/D) işaretli pozisyonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir.:

(Dikiş ve nakış ipliği imalinde kullanılmak üzere teslim edilen hampamuk iplikleri % 30 nisbetinde; hampamuk ipliği üzerinde, dikiş ve nakış ipliği vücuda getirilmek maksadiyle, imalâtçısı tarafından kendi namına veya başkaları hesabına yapılan bitim işlerindeki değer artışları % 18 nisbetinde vergiye tabidir.)

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 23. — Hükümet tasarısının 23 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 24. — Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun değişik 4 ncü pozisyonu aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

4. Suni plâstik maddeler, selülozun eter ve esterleri ve suni reçineleri :

Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 39 ncü faslının 39.01 ilâ 39.06 pozisyonlarında yazılı müstahsallar (39 ncü faslın 3/c ve 3/d işaretli notlarında belirtilen müstahsallar ile kullanılmış eşya hurdaları hariç,) (39.01 ilâ 39.06 pozisyonlarındaki müstahsalların imalâtçıları tarafından bizzat istihsal olunarak uçucu organik muhalliller içinde eritilmesi halinde, bu müstahsalların, mahlûl içindeki miktar % 50 den az ise, sadece % 50 den az olan müstahsal bu pozisyona göre dâhilde alınan istihsal Vergisine tabidir.) (Satın alınan bu müstahsalların uçucu organik muhalliller içinde eritilmesi halinde, 39.01 ilâ 39.06 pozisyonuna giren sözü edilen müstahsalın mahlul içindeki miktarı % 50 den fazla ise, bu mahlul bu pozisyona göre dâhilde alınan istihsal Vergisine tabi tutulur.) % 40

MADDE 25. — Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun 8 nci pozisyonunun başlığı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

8. Kâğıt ilk maddelerinden ve hurda ve kırpıntı kâğıtlardan imâl edilmiş kâğıt ve mukavva :

MADDE 26. — Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun 10 ncü pozisyonunun (B) işaretli fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

B) Nebati lifi maddelerden imal edilen iplik, ip, kınnap, halat ve urganlar (Satın alınıp bitim ameliyesine tabi tutulanlar dâhil, üstü üze hariç),

a) Kendirden, ketenden, sizalden, manilâdan mamul ip, kınnap, halat ve urganlar % 15
b) Diğerleri % 30

(Hükümetin teklifi)

MADDE 27. — Aynı kanuna bağlı 1 sayılı tablonun 13 nci pozisyonuna aşağıdaki fıkra eklenmiştir:

(Yukarıdaki 1 ve 2 nci fıkralarda yazılı itriyat ve tuvalet maddelerini satın alarak ambalajlayıp teslim edenler de bu kanunun tatbikatında müstahsil sayılırlar ve teslimleri yukarıda yazılı nisbetler üzerinden vergiye tabi tutulur.)

MADDE 28 — Aynı kanuna bağlı II sayılı tablonun sonuna 8 nci pozisyon eklenmiştir

8 nci Buz dolapları % 13

MADDE 29. — Aynı kanuna bağlı 3 nci tablonun başlığı aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

III - Kahve, kakao, glikoz ve Tekel dışı içkiler ile Tekele tabi maddeler tablosu.

MADDE 30. — Aynı kanuna bağlı III nci tablonun 3 nci pozisyonuna aşağıdaki (e) fıkrası eklenmiştir :

e) Vermut ve kınakına şarabı (Litrede 60 kuruş)

MADDE 31. — Aynı kanuna bağlı III nci tablonun sonuna aşağıdaki 5 nci pozisyon eklenmiştir :

5. Tekele tabi maddeler :

A) Tütün mamulleri :

(Sigara, puro, pipo, tütünleri, kıyılmış tütün, enfiye, tömbeki ve benzeri tütün mamulleri)

% 70

B) İspirto ve ispirtolu içkiler :

a) İspirto % 70

b) Bu tablonun 3 nci pozisyonunda yazılı olanlar dışında kalan her türlü ispirtolu içkiler

% 70

C) Her çeşit çay % 70

D) Metil alkol (Litrede 500 kuruş)

E) Her çeşit tuz (Kiloda 1 kuruş)

MADDE 32. — Aynı kanuna bağlı IV sayılı tablonun değişik 4 nci pozisyonu aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

4. Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 39 ncu faslının 39.07 pozisyonunda yazılı eşya (Aynı fasıl 39.01 - 39.06 pozisyonlarına dâhil bulunan mamul eşya ile plâstikten mamul eşyanın hurda ve döküntüleri ve aynı pozisyonlarda zikredilen

(Geçici Komisyonun değişikliği)

MADDE 27. — Hükümet tasarısının 27 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 28. — Hükümet tasarısının 29 ncu maddesi, 28 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 29. — Hükümet tasarısının 30 ncu maddesi, 29 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

MADDE 30. — Aynı kanuna bağlı III nci tablonun sonuna aşağıdaki 5 nci pozisyon eklenmiştir :

5. Tekele tabi maddeler :

A) Tütün mamulleri :

(Sigara, puro, pipo tütünleri, kıyılmış tütün, enfiye, tömbeki ve benzeri tütün mamulleri)

% 70

B) İspirto ve ispirtolu içkiler :

a) İspirto % 70

b) Bu tablonun 3 nci pozisyonunda yazılı olanlar dışında kalan her türlü ispirtolu içkiler

% 70

C) Her çeşit çay % 70

D) Her çeşit tuz (Kiloda 1 kuruş)

MADDE 31. — Aynı kanuna bağlı IV sayılı tablonun değişik 4 nci pozisyonu aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

4. Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 39 ncu faslının 39.07 pozisyonunda kayıtlı eşya (39 ncu fasılın 3/c ve 3/d isaretli notlarında belirtilen müstahsallar ile kullanılmış eşya hurdaları ve aynı pozisyonlarda zikredilen müstahsalların

(Hükümetin teklifi)

müstahsalların uçucu organik muhalliler içindeki mahlûlleri muhallilin nisbeti ağırlık bakımından mahlûlün % 50 sinden fazla olursa bu pozisyona göre vergilendirilir.) % 35

Tekele tabi maddelerin vergi nisbet ve hadleri :

MADDE 33. — Tekele tabi maddelerin bu kanunla belli edilen vergi nisbet ve hadlerini lüzumu halinde Bakanlar Kurulu, Maliye ve Gümrük ve Tekel bakanlıklarının teklifi üzerine, indirmeye ve indirilmiş vergi nisbetlerini kanuni hadlerine kadar artırmaya yetkilidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Harclar Kanunundaki değişiklik

MADDE 34. — 2 . 7 . 1964 tarihli ve 492 sayılı Harclar Kanununun 86 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Harcdan muaf olanlar

Madde 86. — Aşağıda yazılı kişiler pasaport (müddetin uzatılması işlemleri hariç) ve vize harclarından muafırlar :

- a) Çalışmak üzere yabancı memleketlere giden işçiler,
- b) Pasaportların refakat hanesinde kayıtlı olanlar.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

uçucu organik muhalliller içindeki mahlûlleri muhallilin nisbeti ağırlık bakımından mahlûlün % 50 sinden fazla olursa bu pozisyona göre vergilendirilir.) % 35

Tekele tabi maddelerin vergi nisbetleri :

MADDE 32. — Tekele tabi maddelerin vergi nisbetlerinde, bu kanununun 30 ncu maddesindeki nisbetleri aşmamak üzere, Maliye ve Gümrük ve Tekel bakanlıklarının teklifi ile değişiklikler yapmaya Bakanlar Kurulu yetkilidir.

MADDE 33. — 3437 sayılı Tütün ve Tütün İnhisarı Kanununun 115 nci maddesindeki istisna, İstihsal Vergisi hakkında uygulanmaz.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Harclar ve Damga Vergisi kanunlarındaki değişiklikler

MADDE 34. — 2 . 7 . 1964 tarihli ve 492 sayılı Harclar Kanununun 86 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Harcdan muaf olanlar

Madde 86. — Aşağıda yazılı kişiler pasaport (memleket dışında konsolosluklarca müddetin uzatılması işlemleri hariç) ve vize harclarından muafırlar ;

- a) Çalışmak üzere yabancı memleketlere giden işçiler,
- b) Pasaportların refakat hanesinde kayıtlı olanlar.

MADDE 35. — 1 . 7 . 1964 tarihli ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanununa ekli (2) sayılı tablonun (I - Resmî işlerle ilgili kâğıtlar) bölümünün (C) fıkrasının sonuna aşağıdaki 14 numaralı pozisyon eklenmiştir :

14. İstiklâl Madalyası verilmiş bulunanlara vatani hizmet tertibinden bağlanan şeref aylıklarının ödenmesine ait her türlü kâğıtlar.

(Hükümetin teklifi)

BEŞİNCİ BÖLÜM

İthalde alınacak Damga Resmi hakkındaki Kanuna ait değişiklik

MADDE 35. — 7 . 2 . 1967 tarihli ve 828 sayılı İthalde Alınacak Damga Resmi hakkındaki Kanunun 2 nci maddesindeki % 15 nisbeti, % 25 olarak değiştirilmiştir.

Son Hükümler

Kaldırılan hükümler

MADDE 36. — Aşağıdaki kanunlar ve hükümler kaldırılmıştır :

1. 8 . 6 . 1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanununun 7 nci ve 10 ncu maddeleri, 20 nci maddesinin inhisar resmi ile ilgili hükümleri ve 43 ncü maddesi,

2. 20 . 5 . 1942 tarihli ve 4223 sayılı Kahve ve Çay İnhisarı hakkındaki Kanunun 3 ncü ve 16 ncı maddeleri,

3. 11 . 12 . 1936 tarihli ve 3078 sayılı Tuz Kanununun 8 ve 34 ncü maddeleri ve Fevkalâde vaziyet dolayısıyla bâzı Vergi ve Resimlere Zam icrasına dair olan 3828 sayılı Kanuna ek 29 . 5 . 1941 tarihli 4040 sayılı Kanunun 27 nci maddesinin tuzdan Müdafaa Vergisi alınması hakkındaki hükümleri,

4. 28 . 5 . 1934 tarihli ve 2460 sayılı Tütün ve Müskirattan Alınacak Müdafaa Vergisi hakkında Kanun ile bu kanunda değişiklik yapılmasına dair 26 . 3 . 1945 tarihli ve 4708 sayılı ve 1 . 8 . 1951 tarihli ve 5823 sayılı kanunlar,

5. Fevkalâde vaziyet dolayısıyla bâzı Vergi ve Resimlere Zam icrasına dair 3828 ve 4040 sayılı kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesine ve bâzı vergi ve resimlere yeniden zam icrasına dâhil olan 27 . 5 . 1942 tarihli ve 4226 sayılı Kanunun 16 ncı ve aynı kanunun 8 nci maddesindeki Müdafaa Vergisi istisnası ile ilgili hüküm,

6. 1 . 7 . 1948 tarihli ve 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 3 ncü maddesi,

7. İnhisarlar beyiyeleri üçte birlerinin harb mâlûllerine ve şehit yetimlerine tahsis ve tevziine dair 30 . 5 . 1929 tarihli ve 1485 sayılı Kanunun 2, 3 ve 4 ncü maddeleri.

(Geçici Komisyonun değiştirisi)

BEŞİNCİ BÖLÜM

İthalde alınacak Damga Resmi hakkındaki Kanuna ait değişiklik

MADDE 36. — Hükümet tasarısının 35 nci maddesi, 36 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Son hükümler

Kaldırılan hükümler

MADDE 37. — Aşağıdaki kanunlar ve hükümler kaldırılmıştır :

1. 8 . 6 . 1942 tarihli ve 4250 sayılı İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı Kanununun 7 nci ve 10 ncu maddeleri, 20 nci maddesinin İnhisar Resmi ile ilgili hükümleri ve 43 ncü maddesi,

2. 20 . 5 . 1942 tarihli ve 4223 sayılı Kahve ve çay inhisarı hakkındaki Kanunun 3 ncü maddesinin İnhisar Resmine ait hükümleri ve 16 ncı maddesi,

3. 11 . 12 . 1936 tarihli ve 3078 sayılı Tuz Kanununun 8 ve 34 ncü maddeleri ve Fevkalâde vaziyet dolayısıyla bâzı vergi ve resimlere zam icrasına dair olan 3828 sayılı Kanuna ek 29 . 5 . 1941 tarihli ve 4040 sayılı Kanunun 27 nci maddesinin tuzdan Müdafaa Vergisi alınması hakkındaki hükümleri,

4. 28 . 5 . 1934 tarihli ve 2460 sayılı Tütün ve müskirattan alınacak Müdafaa Vergisi hakkında Kanun ile bu kanunda değişiklik yapılmasına dair 26 . 3 . 1945 tarihli ve 4708 sayılı ve 1 . 8 . 1951 tarihli ve 5823 sayılı kanunlar,

5. Fevkalâde vaziyet dolayısıyla bâzı vergi ve resimlere zam icrasına dair 3828 ve 4040 sayılı kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesine ve bâzı vergi ve resimlere yeniden zam icrasına dair olan 27 . 5 . 1942 tarihli ve 4226 sayılı Kanunun 16 ncı maddesi ve aynı kanunun 8 nci maddesindeki Müdafaa Vergisi istisnasıyla ilgili hüküm,

6. 1 . 7 . 1948 tarihli ve 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununun 3 ncü maddesi.

(Hükümetin teklifi)

Geçici maddeler

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun 5 nci maddesi hükümleri kurumların 1968 yılı kazançları hakkında da uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun 6 nci maddesinde yazılı vergi nisbetleri 1 . 1 . 1969 tarihinden itibaren nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen kazanç ve iratlar hakkında uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanunun, Kurumlar Vergisi Kanununun 24 ve 25 nci maddelerini değiştiren 10 ve 11 nci maddeleri kurumların 1968 yılına ait kazançları hakkında da uygulanır.

(Geçici Komisyonun değişikliği)

Geçici maddeler

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu kanunun 3 ncü maddesiyle değiştirilen Gelir Vergisi Kanununun değişik 96 ncü maddesiyle, 4 ncü maddesiyle değiştirilen aynı kanunun 105 nci maddesinin (B), (C/b) ve (D/a) bendleri hükümleri;

a) Âdi komandit şirketlerde komanditelerin 1968 yılı şirket kazancından elde ettikleri kâr payları,

b) Sermaye şirketleri ile kazanç dağıtan kooperatif şirketlerin 1968 yılı kazançlarından mütevellit menkul sermaye iratları ve dağıtılmayan kazançları,

Hakkında da uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun 3 ncü maddesiyle değiştirilen Gelir Vergisi Kanununun 96 ncü maddesinin 1 nci fıkrasıyla bu kanunun 4 ncü maddesiyle değiştirilen aynı kanunun 105 nci maddesinin (D/a) bendi hükümleri dar mükellefiyete tabi gerçek kişilerle Türkiye'de işyeri veya daimî temsilcisi bulunmayan kurumlar dışındaki tüzelkişilere 1968 yılından önceki yıllara ait şirket kazançlarından 1 . 1 . 1969 tarihinden itibaren nakden veya hesaben ödenen kâr payları hakkında da uygulanır.

Şu kadar ki, bu kâr paylarından tüzelkişilere aidolanlardan evvelce tevkifat yapılmışsa, tevkifatı yapan şirketlerce, kesilecek vergiden mahsubolunur.

GEÇİCİ MADDE 3. — a) Bu kanunun 8 nci maddesiyle değiştirilen Kurumlar Vergisi Kanununun değişik 24 ncü maddesinin 1 nci fıkrasının 4 numaralı bendi hükmü ile aynı maddenin dördüncü fıkrasında yazılı % 40 vergi tevkifatı nisbeti 1968 ve daha önceki yıllara ait şirket kazançlarından 1 . 1 . 1969 tarihinden itibaren nakden veya hesaben ödenen veya tahakkuk ettirilen iratlar hakkında da uygulanır.

Şu kadar ki, bu iratlardan evvelce Gelir Vergisi Kanunu hükümlerine göre tevkifat yapılmışsa, kesilen vergi, tevkifatı yapan şirketlerce, kesilecek vergiden mahsubolunur.

b) Bu kanunun 9 ncü maddesiyle değiştirilen Kurumlar Vergisi Kanununun değişik 25 nci maddesinde yazılı vergi nisbetleri kurumların 1968 takvim yılı kazançları hakkında da uygulanır.

(Hükümetin teklifi)

(Geçici Komisyonun değişikliği)

lanır (1968 takvim yılı içinde kapanan özel hesap dönemlerine ait kazançlar hariç).

GEÇİCİ MADDE 4. — 14 . 7 . 1965 tarihli ve 658 sayılı Kanununun 2 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 2. — a) Bu kanunun 1 nci maddesi ile değiştirilen 2836 sayılı Kanununun 22 nci maddesinin (B/a) bendinde yer alan Kurumlar Vergisinden muafiyete ilişkin hüküm 1 . 1 . 1963 tarihinde,

b) Bu kanunun 1 nci maddesi ile değiştirilen 2836 sayılı Kanununun 22 nci maddesinde yer alan diğer hükümler kanunun yayımı tarihinde, Yürürlüğe girer.

GEÇİCİ MADDE 5. — Gider Vergileri Kanununun bu kanunla değiştirilmeden önceki 38 nci maddesinin son fıkrası hükmü gereğince Maliye ve Ulaştırma Bakanlıklarınca evvelce tesbit ve ilân edilmiş olan şehir içi taşımalara ait kararların, bu kanunla sözü edilen maddede yapılan değişiklik üzerine, değişik hükümler dairesinde aynı Bakanlıklarca gereken kararlar alınmaya kadar, uygulanmasına devam olunur.

GEÇİCİ MADDE 6. — 1969 yılı Maliye Bakanlığı Bütçesinin mali transferler bölümüne, Tekel maddelerinden alınacak İstihsal Vergisinin % 2 si nisbetinde ödenek kaydetmeye Maliye Bakanı yetkilidir.

Yürürlük

MADDE 37. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 38. — Bu kanunun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

Başbakan
S. Demirel
Devlet Bakanı
H. Atabeyli
Devlet Bakanı
S. T. Müftüoğlu

Devlet Bakanı
S. Öztürk
Devlet Bakanı
K. Ocak
Adalet Bakanı
H. Dinçer

13 . 12 . 1968

Yürürlük

MADDE 38. — Hükümet tasarısının 37 nci maddesi, 38 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Yürütme

MADDE 39. — Hükümet tasarısının 38 nci maddesi, 39 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

(Hükümetin teklifi)

Millî Savunma Bakanı	İçişleri Bakanı
<i>A. Topaloğlu</i>	<i>F. Sükan</i>
Dışişleri Bakanı V.	Maliye Bakanı
<i>S. T. Müftüoğlu</i>	<i>C. Bilgehan</i>
Millî Eğitim Bakanı	Bayındırlık Bakanı
<i>İ. Ertem</i>	<i>O. Alp</i>
Ticaret Bakanı	Sağ. ve Sos. Y. Bakanı
<i>A. Türkel</i>	<i>V. Â. Özkan</i>
Güm. ve Tekel Bakanı	Tarım Bakanı
<i>N. Mentese</i>	<i>B. Dağdaş</i>
Ulaştırma Bakanı	Çalışma Bakanı V.
<i>S. Bilgiç</i>	<i>S. Öztürk</i>
Sanayi Bakanı	En. ve Ta. Kay. Bakanı
<i>M. Turgut</i>	<i>R. Sezgin</i>
Turizm ve Ta. Bakanı	İmar ve İskân Bakanı
<i>N. Kürşad</i>	<i>H. Menteseoğlu</i>
	Köy İşleri Bakanı
	<i>T. Toker</i>